

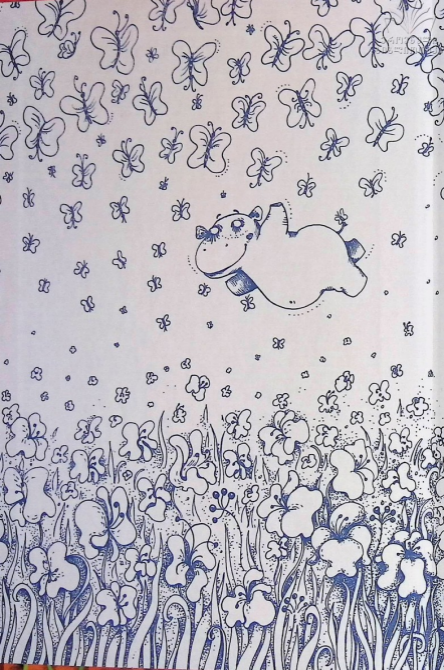
Гурам Петріашвілі

საქართველოს
საბავშვო ლიტერატურის
საქართველოს

Чудеса Маленького Міста

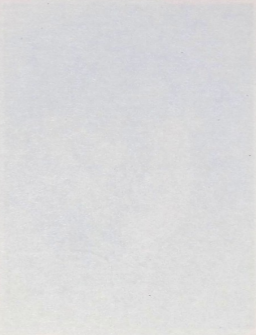

В идавництво С тарого Лева

Чудеса Маленького Міста

გურამ პეტრიაშვილი
პორტრეტი პეტრა განჯის

Гурам Петриашвили

Чудеса Маленького Міста

казки
переклад з грузинської

Видавництво **С**тарого **Л**ева

УДК 821.353.1-93
ББК 84 (5ГРУ)-44
II 30

საქართველოს
ბიბლიოთეკები

Ілюстрації
Марини Шутурми

T 11.036
3

Українське видання © Видавництво Старого Лева, 2009

Ілюстрації, обкладинка © Марина Шутурма, 2009

Дизайн обкладинки © Галина Гінайло, 2009

Передмова, вірш © Іван Андрусяк, 2009

Всі права застережено

ISBN 978-966-2909-41-8

საქართველოს პარლამენტი
ბიბლიოთეკის ეროვნული ცენტრი

Дорогий друже!

Перш ніж Ти почнеш читати цю книжку, в якій зібрані дивовижні історії, – я розкажу Тобі дивовижну історію, яка трапилася з цією книжкою! Чи принаймні з частиною цієї книжки – однією з найдивовижніших історій, які лише бувають на світі.

Трапилося це у великому красивому грузинському місті Тбілісі...

Або в іншому великому красивому місті...

Або в Маленькому Місті – зрештою, не так і важливо, де саме це трапилося, бо головне, що все це – чистісінька правда...

І головне, що трапилося це саме тоді, коли... бегемот почав літати!

...Як?! Ти не знаєш, що бегемот почав літати?!

Що ж, це не дивина. Чимало дітей і дорослих в усьому світі теж цього ще не знають. Але знатимуть – на все свій час...

Отож, у великому красивому грузинському місті Тбілісі, або в іншому великому красивому місті, або просто в Маленькому Місті жила собі... дівчинка.

Може, звісно й хлопчик – але хлопчикові (я це й за собою не раз помічав) завжди чомусь важче повірити в те, що відбувається насправді. Хлопчикові для цього зазвичай треба подумати зо два-три дні. Тому хай буде дівчинка – бо дівчатка вірять одразу...

...Отож ця дівчинка одного разу взяла книжку, зручно вмостилася в себе вдома на дивані й почала читати. Нічого, здавалося б, дивного – чи не так?

Але щойно вона почала читати – як почалися справжні дива! Тому що це була книжка дивовижного грузинського Казкаря!

І з цієї книжки дівчинка й довідалася про те, що бегемот почав літати.

...А тепер головне: як Ти гадаєш, що вона, довідавшись, зробила?

Ясна річ, вона відклала книжку, встала з дивана, підійшла до вікна, прочинила його – і крикнула на все велике красиве грузинське місто Тбілісі, чи на інше велике красиве місто, чи просто на все Маленьке Місто – це не так і суттєво; головне, що вона, як змогла, повідомила про це всім, хто хотів її почути:

– БЕГЕМОТ ПОЧАВ ЛІТАТИ!!!

І хто хотів – той почув!

...А якщо Тобі поведінка дівчинки здалася трохи дивною – то це лише тому, що Ти просто ще не читав (або не читала) цієї книжки.

Ось прочитаєш – і я ладен побитися об заклад, що Тобі неодмінно захочеться зробити точнісінько так само, як вона!

Бо коли бегемот починає літати – про це повинні знати всі...

...А вся справа в тому, що цю книжку написав для нас Справжній Казкар!

Звісно, Тобі завжди здавалося, що Справжні Казкарі – такі як Ганс Християн Андерсен, брати Грімм чи Астрід Ліндгрєн – жили колись давно і дуже далеко; й лише Твої рідні бабуся чи дідусь трохи знаються на їхніх таємницях і можуть дещо й Тобі переказати...

Усе це так – проте не зовсім.

Тому що нині, насправду поруч із нами, так само живе Щонайсправжнісінький Казкар!

У нього сива борода, в якій неодмінно ховається тепла усмішка. А ще в нього добрі-добрі очі – такі, які бувають лише в тих небагатьох людей, котрі знають Щось Дуже-Дуже Важливе...

Він народився в дивовижній країні Грузії, де високі гори, привітні люди, красива мова й унікальна культура! Там він і почав писати свої казки, які неможливо не любити... А потім доля склалася так, що він переїхав до нас в Україну – вочевидь, для того, щоби ми теж дізналися про те, як бегемот почав літати, а головне – навіщо це потрібно.

Бо якщо літає навіть бегемот – то невже цього не може робити людина? Не на літаку чи гелікоптері, а – насправжки літати...

Може!

Звуть цього дивовижного Казкаря – Ёурам Петріашвілі. І його книжка – саме ця, яку Ти, друже читачу, тримаєш у руках, – одна з тих небагатьох книжок, які насправду здатні змінити світ.

Бо вона несе цьому світові – нам із Тобою – те, в чому завжди є найбільша потреба: Добро і Любов!

Бо це не просто казки – а справдешні філософські притчі. Вони – найближча рідня тих вражаючих притч-казок, які сотню років тому оповів світові інший Великий Казкар – Оскар Вайлд.

У Ёурама Петріашвілі – ті ж глибинні узагальнення, ті ж сльози очищення (древні казали – сльози катарсису!), той же несумісний з існуванням, але невіддільний від Життя істинний щем...

“Скрипаль і пташка”, де скрипаль шукає особливого дерева для своєї скрипки, щоб вона могла грати так, аби

люди нарешті його почули, – і знаходять те, що шукав, зовсім не в деревині, а у відчутті живої душі маленької пташини, яка мріяла злетіти аж до сонця...

“Шапкар”, де малята отримують із рук шапкаря свою першу шапочку, в якій ночували птахи й залишили свої сни, – і виростають потім ці малята чуйними, щирими, ніжними, довірливими... Вони, без жодного сумніву, онуки чи вже правнуки тих малят, які гралися свого часу в саду Велетня-Самолюбця, і хтозна – можливо, серед них є й те Єдине Дитя, яке розтопило колись лід у серці Велетня й на ручках і ніжках Якого він побачив відтак сліди цвяхів...

Я вже не кажу про бегемота, який почав літати, мов метелик... Неспроста ж він полетів! Ой, неспроста...

Якщо Ти зрозумієш, чому (а Ти зрозумієш, я певен!), – тоді змінишся Ти – і разом із Тобою ледь-ледь зміниться увесь світ...

Бо якби всі діти – всі-всі діти на світі! – виростили на казках Ґурама Петріашвілі, то ніхто з них, ставши дорослим, просто не міг би бути підлим, зарозумілим, нещирим, хамовитим, войовничим..

Тоді всі війни припинилися б самі собою – бо ніхто не хотів би брати до рук зброї, щоб убивати точнісінько таку ж людину, як і він сам...

Тоді всі люди любили б одне одного тією братерською любов'ю, яку всім нам заповідав Ісус Христос...

Ти скажеш: це неможливо?

Але ж Ти ще не читав казок Ґурама Петріашвілі.

Ось прочитаєш цю книжку – устанеш із дивана – відчиниш вікно – і на весь Київ, Львів, Харків, Одесу, Тереховлю, Єнакієве, Смілу, Коломию... – та чого там: на весь світ вигукнеш:

– БЕГЕМОТ ПОЧАВ ЛІТАТИ!!!

А тоді й поговоримо...

Іван Андрусак, учень Казкаря

Ґурамові Петріашвілі

усе почнеться мовби випадково:
над місто позлітаються птахи
і, сполохавши тишу празникову,
усі казки розкажуть, мов гріхи
на сповіді – чому димлять Карпати,
чому зі сну скидається Кавказ,
навіщо бегемот почав літати
і хто про це дізнався, окрім нас...

невже ніхто? ведмідь в карпатському зворі,
що курить люльку, – може, тільки він
і сиві гори – дуже сиві гори –
здається знизу: сніг на голові.
а решті, може, ліпше і не знати –
нехай собі гадають, що то сніг...
– Іване, бегемот почав літати!
– Ґураме, бегемот почав літати!
ген над Кавказом, ген понад Карпати,
народе! бегемот почав літати!
не уві сні... не зовсім уві сні...

усе почнеться мовби випадково.
немов у тиші прошепоче хтось –
і ти почувеш... так, почувеш мову,
якою сповідається Христос;
почувеш ту, котрою запитати
усе на світі можна... але ж от:
– Іване, чи народ почав літати?
– Ґураме, чи народ почав літати?
та ні – літає тільки бегемот...

Іван Андрусак

Динозаврик

Паслися на полі динозаври.

Були вони дуже великі. Певно, кожен як двадцять слонів.

Чамріли від ліноців, навіть ворухитися не хотіли.

Стояли, витягали довжелезні шиї... і роззиралися навколо. А з місця рушали хіба вже тоді, коли біля них не залишалося й травинки.

Паслися вони, вдоволено ремигаючи.

Нікуди не поспішали. Та й куди поспішати, коли трави було вдосталь.

Народжувались динозавренята, починали їсти траву, ставали великими динозаврами і паслися собі неквапно, повільно.

Одного разу трапилось так, що один динозаврик чомусь покинув їсти траву і підвів голову вгору. Підвів голову і повільно витягнув шию.

Ой, як добре, коли підведеш голову і глянеш вгору.

Динозаврик побачив велике блакитне склепіння. Було воно красиве. І котився по ньому червоний м'яч.

– Мамо, що то таке он там? – запитав він у динозаврихи-мами.

Мати-динозавриха квапливо скубла траву і навіть не почула запитання свого дитяти.

Динозаврик знову запитав, але й цього разу ніхто його не почув.

Образився динозаврик. Утік до інших динозаврів. Важко було йому тікати, заважав довгий хвіст, який волочився по землі і тягнув назад.

– Що то за червоний м'яч? – допитувався динозаврик. Але ніхто йому не відповідав.

Може, динозаври не чули свого маленького родича. Адже в нього голова була високо піднята, тим часом, як у інших голови були втуплені в траву.

Затужив динозаврик. Поплентався на край поля, вибрав місце, зупинився і сумними очима задивився на небо.

Зачаровано він дивився на червоний м'яч.

А м'яч прокотився склепінням і зник за полем.

Стемніло.

Динозаври покинули пастися і полягали спати там, де стояли.

Заснув і динозаврик.

Він і не здогадувався, що червоний м'яч так само помітив його...

Той червоний м'яч називався Сонцем.

Воно вже давно сердилося на динозаврів. Ображалося, сяйливе, що динозаври не відривали свої морди від трави і не звертали на нього уваги.

Сонце дуже зраділо, що воно сподобалось динозаврикові.

Уявіть собі, так зраділо, що підкралося до нього і поцілувало...

Вранці динозаври почали сміятися з малого. Що то за родимка в нього на чолі?

А то поцілунок сонця золотистою плямою залишився на чолі динозаврика.

Сміялися динозаври.

Сміялися вони і з того, що динозаврик голову підвів угору.

– Наче там трава росте! – перемовлялися між собою.

Сміялися динозаври...

Та згадали про пашу, схаменулися, що згаяли стільки часу, – і ну далі скубти траву.

І мама-динозавриха також розсердилася, що в неї народилося таке непутяще дитя.

Динозаврику було байдуже, що говорили про нього, і він знову запитав у мами:

– Мамо, що воно за червоний м'яч?

Мати відповіла:

– Не лови ґав, нагни шию і жуй траву.

– А доки я мушу жувати траву? – перепитав динозаврик.

– Поки стемніє! – почув у відповідь. – Стемніє – і ти заснеш.

– А коли розвидніє, що я буду робити? – запитав динозаврик.

– Як що? Знову їстимеш траву, – відповіла мама.

– А що, я все життя маю змарнувати на їжу? – засумував динозаврик... І додав: – Я піду звідси геть.

– І куди ж ти підеш? – поцікавилася мати-динозавриха.

– Не знаю. Піду, може, хтось і скаже, що то за червоний м'яч.

– Нікуди ти не підеш, – grimнула мати-динозавриха, наступаючи йому на хвоста і продовжуючи їсти траву.

Напружився динозаврик, рвонувся геть щосили, аж хвіст обірвався.

– На поміч! – закричала мати динозавриха.

Погналися динозаври за малим, але хіба наддоженеш? Безхвостий динозаврик біг швидко.

Динозаври повернулися на поле і почали знову ремигати.

Незабаром вони зовсім забули про малого.

Мати-динозавриха також не надто переймалася. “Краще було б такого дитяти й не народжувати”, – думала вона.

А динозаврик блукав по всьому світу сам-один, голодний і спраглий. Він так схуд, що динозаври

його б і не впізнали. Та їх би це й не стурбувало. У них поступово зростав апетит...

Але ось що трапилось: від сильної любові до динозаврика сонцю додалося тепла – й трава висохла. Динозаври полінувалися ступити крок у пошуках трави і сконали на тому місці, де й паслися.

Малий динозаврик ще блукав по світу, сподіваючись, що хтось розповість йому про червоний м'яч.

Уночі сонце крадькома приходило до динозаврика і цілувало його, сплячого.

Прокинувся одного ранку динозаврик і побачив чудовий ліс. У лісі було прозоре озеро.

Глянув він в озерце і аж сторопів: золотисті плями покрили його тіло...

Динозаврик перетворився... на жирафа!

Зачаровано дивився він на своє відображення.

Раптом почув дивний голос. Озирнувся і побачив: на деревах сидять птахи і веселими голосами вітаються з ним. Жираф запитав у них, чи не знають вони щось про червоний м'яч.

– Це ж сонце, – відповіли птахи, і додали: – від нього життя на землі!

Вони добре знали, від чого плями на тілі жирафа, – то сліди сонячних поцілунків, однак про це вони промовчали. А то ще зазнається.

– Сонцем, сонцем називати той червоний м'яч, – вигукнув радісно жираф і став дибки.

Якби це побачили його пращери, то б удруге
сконали.

Жираф лишився в тому лісі назавжди.

Ходить він чарівною ходою, високо піднявши
голову.

Усім він подобається.

Найбільше люблять його птахи. Бо коли хма-
ри закривають небо, засмучені птахи дивляться
на сонячні плями жирафа і радісно співають.

Тетрсулела*

У давнину вулицями Маленького Міста ходили сажотруси – з ніг до голови в чорній сажі.

У кожному будинку тоді був камін, а над каміном – комин. Вогонь горів у каміні, дим підіймався комином і звивався-крутився над дахом, і коли в комин і димар набивалося повно сажі, господар кликав сажотруса. Сажотрус залазив у камін і чистив димар довгою жердиною. Він пирхав, крєктав, сопів – нехай усі бачать, як це важко – трусити сажу! Хоч сажа й розліталася по всій кімнаті та передпокою і все вкривалося брудом, сажотрус уважав, що так і треба.

“Подумаєш! – казав він. – Я й сам – весь у сажі!” І, взявши гроші, задоволений, ішов геть, тягнучи за собою довгу жердину.

Господарі ж цілий тиждень після цього вичищали й чепурили свою оселю. Городянам це не

* Тетрсулела (груз.) – білий дурник.

подобалося, та що було діяти! “Інакше цю сажу з димарів не витрусиш”, – запевняли сажотруси.

Треба сказати, що всі вони були страшенні нехлюї й ледацюги, лінувалися навіть умиватись. Так і ходили, замурзані та брудні.

Й ось одного разу містом пішла чутка – з’явився новий сажотрус, якийсь дуже дивний!

Усі сажотруси метнулися по найглухіших закутках, аби знайти його, дізнатися, хто він, звідки взявся і чому не такий, як вони. На одній із вулиць вони побачили людський натовп. Задерши голови, люди дивилися на дахи сусідніх будинків. По одному з них ішов незнайомий юнак, весь у сажі, а на голові в нього білів циліндр. Навколо юнака кружляла зграйка білих пташок.

Сажотруси аж за животи схопилися зо сміху: “Заліз на дах камін чистити! Білого циліндра начепив камін чистити!” І тут же охрестили його Тетрсулелою – Білим Дурником.

– Тетрсулело, Тетрсулело! – реготали вони. – Не з того боку заходиш! Не сміши людей!

Але дивний сажотрус ніби й не чув їх – він мовчки вигрібав і вигрібав з димаря чорний пил. Прив’язавши ковшика до мотузки, він опускав її якомога глибше в димар, а сажу висипав у мішок.

Люди чудувалися і захоплювалися його вправністю – жодна пилинка не потрапляла до кімнати!

Чистий циліндр на його голові аж сявав білизнаю. Білі пташки кружляли над ним і, щебечучи,

по черзі сідали на його циліндр. Відтоді ніхто з городян більше не користувався послугами нечупарних сажотрусів. Ті розгнівалися на городян і на Тетрсулелу.

“Звідки він узявся на нашу бідну голову?!” – бурчали вони. Але, як і раніше, боялися й лінувалися лізти на дахи.

А Тетрсулела був звичайнісінький собі юнак, такий, як і усі, от тільки любив мріяти. І з дитинства дружив із білими пташками. Це вони подарували йому білий циліндр. Вони дарують білі циліндри усім мрійникам.

Сажотрусам довелося зрештою навчитися чистити каміни згори, і в Тетрсулелі з’явилося багато вільного часу. Тоді він сидів собі на даху і мріяв. Але білі пташки бачили – його щось непокоїть.

І тоді вони підгледіли його сон. Птахи вміють бачити чужі сни. Уранці усі пташки раптом кудись зникли. Тетрсулела засумував за ними.

Люди просили його почистити їм каміни, але він не йшов.

Він сидів і плакав. Думав, що ніколи більше не побачить своїх білих пташок. Але вони повернулися до нього. Хоч і не сказали, куди літали й навіщо.

Кожна пташка висмикнула зі свого хвоста по пір’їнці й подарувала Тетрсулелі. “Візьми, приліпи до підметок своїх черевиків ці білі пір’їнки, і твоя мрія збудеться”.

Якось після теплої весняної дощу над Маленьким Містом засяяла висока веселка. Городяни глянули на неї й затамували подих із подиву: по веселці крокував Тетрсулела! Він підіймався дедалі вище, а коли дістався її середини, то затанцював. Це був танець радості!

Люди кричали від захвату й підкидали вгору шапки. А білі пташки шугали над річкою, розглядали у воді своє відображення й запевняли одна одну, що їхні хвости без однієї пір'їнки стали набагато гарнішими. Тетрсулела танцював на веселці. Люди захоплено стежили за кожним його рухом. І тільки сажотруси невдоволено копилили губи. Вони стояли збоку і думали-гадали, як їм бути далі?

— Він якийсь навіженець! Цей телепень нас погубить! — казали вони один одному. — Через нього і нас примусять лізти на веселку! А йому ще й не таке може прийти на гадку.

І вирішили здихатись Тетрсулели, і то якомога хутчіше! А Тетрсулела й далі танцював собі на веселці.

Люди весело перемовлялися, не відриваючи від нього своїх поглядів. І ніхто не побачив, як до веселки підкralися сажотруси й підпалили її.

Дуга-веселка запалахкотіла й оповилася чорним димом.

Тетрсулела зник у диму і в полум'ї.

Люди заціпеніли.

Білі пташки з криком шугонули вгору. Але не встигли долетіти до веселки. Линув густий дощ, і полум'я погасло. Над містом чорніла обвуглена веселка.

Тетрсулела зник. Зник безслідно. Білі пташки гірко його оплакували. Поховалися в піддашші будинків і більше не ширяли в небі. Обгоріла веселка наганяла тугу. Хто її підпалив – городяни так і не дізналися.

Покликали сажотрусів, попросили почистити веселку. Сажотруси погодились, але заламали за це кругленьку суму – вони ж бо знали, що люди не поскупляться, викладуть будь-які гроші, адже всі в місті дуже любили веселку. Сажотруси взяли гроші і... порозбігалися. Хіба ж здатні вони були дістатися веселки?! Городяни розшукали їх, добряче відлупцювали, аби ті більше їх не дурили.

І тоді на чорну веселку злетіли білі пташки й почистили її своїм білим пір'ям. Семибарвна веселка знову заблискотіла-засяяла над Маленьким Містом. Але білі пташки почорніли від сажі.

І тільки груденята їхні біліли – то з них позмивали сажу краплини-сльози. Пташки плакали, тужачи за Тетрсулелою.

У хвості кожної з цих пташок бракувало однієї пір'їнки, і тому вони нагадували ножиці.

Ви здогадалися вже, напевне, що я розповідаю про ластівок.

Ластівки й досі сумують за Тетрсулелою і ві-
рять, що десь-таки та знайдуть його.

І шукають, з ранку до вечора шукають Тетрсу-
лелу.

Іноді їм здається, що він відплив на хмарині
в далекі краї. І вони відлітають у вирій. Потім
повертаються й ліплять гнізда під дахами будин-
ків. Може, й під вашим дахом вони знайшли собі
прихисток? Ви дивуетесь: про що вони так голосно
щебечуть?

Та ви тільки прислухайтеся – вони повторю-
ють одне й те ж саме: що якоїсь весни лине рясний
білий дощ, а коли він нарешті ущухне, на веселці
знову танцюватиме Тетрсулела.

Скрипаль і пташка

У Маленькому Місті жив скрипаль.

Щовечора він одягав старий фрак, брав скрипку і йшов на міський майдан. Зупинявся в його центрі й починав грати.

Послухати його гру приходило лише кілька чоловік. Скрипаль засмучувався, але цього не виказував.

Заплющивши очі, він натхненно водив смичком по струнах. Грав до глибокої ночі. А коли опускав смичок і розтуляв повіки, виявлялося, що всі люди вже порозходились.

Якусь мить постоявши в задумі під тьмяним ліхтарем, скрипаль гірко усміхався й плентався додому...

А наступного дня знову йшов грати на майдан. Так тривало день у день. Слухачів у скрипалю не більшало.

І тоді він вирішив: заковика, мабуть, – у його скрипці.

“Треба знайти для скрипки таке дерево, що саме співатиме”, – остаточно вирішив він і подався на пошуки.

Цілими днями блукав у лісах. Переходив від дерева до дерева – стукав по стовбуру і прислухався. “Ні, не те”, – супився й простував до іншого дерева. Усі довколишні ліси у пошуках незвичайного, особливого дерева обійшов скрипаль. Але – марно.

Знесилившись, він нарешті присів спочити. І раптом помітив на землі пташку з перебитим крилом.

Піднявши бідолашне створіння, побризкав на нього водою з джерела, що жебоніло поруч.

Пташка стрепенулася.

– Що з тобою сталося? – запитав скрипаль.

– Я хотіла злетіти до самого неба. Але сил забракло, я знемогла і впала, – відповіла пташка з плачем.

Ці слова вразили скрипаль до глибини душі.

Він обережно поклав її за пазуху і заквапився назад, до міста, геть забувши про дерево на скрипку.

Скрипаль довго виходжував пташку, змащуючи цілющим зіллям пошкоджене крило, годував її, втішав: “Не журися, скоро ти оклигаєш і знову злетиш, аж під самі хмари!”

Скрипаль піклувався про пташку, не думаючи ні про що інше на світі. З його будинку більше не

долинала музика, і сусіди та перехожі непокоїлись: “У чому річ? Що трапалося, чи не сталося, бува, зі скрипалем якого лиха?” І тільки найближчий його сусід був задоволений. Цей чоловік над усе любив смачно попоїсти, а музика позбавляла його апетиту. Він взагалі вважав, що люди співають і грають на музичних інструментах тільки йому на зло. Тепер сусід тріумфував – скрипка йому більше не заважала.

“Певно, скрипаль щось замислив проти мене, інакше чому так довго не грає?” – запідозрив він.

Одного дня він таки підкрався до оселі скрипаля і зазирнув у вікно. Схилившись над пташкою, скрипаль саме перев’язував їй крило.

“Кепські справи, – занепокоївся ненажера. – Незабаром він вилікує пташку і почне на radoщах день і ніч цигикати на своїй скрипці. Знову життя не буде!”

Тож, коли скрипаль ліг спати, ненажера заліз у його дім і викрав пташку. Уранці пташка прокинулася в клітці. Вона засумувала, затужила без скрипаля, бо душею прихилилася до цієї доброї людини, навіть небо – й те її не вабило, так вона звикла до скрипаля й так не хотіла більше розлучатися з ним. Ув’язнена у клітці пташка плакала гіркими слізьми.

Тужив за пташкою і скрипаль. У відчаї бігав містом, запитуючи кожного зустрічного, чи не бачив той його маленької пташки.

– На світі повно маленьких пташок. Невже твоя – якась особлива? Назви її прикмети, – дивувалися люди.

– Ні, вона звичайнісінька, тільки мріє злетіти в небо, високо-високо, – пояснював скрипаль.

Усі тільки руками розводили і йшли своєю дорогою.

Скрипаль утратив уже й надію знайти свою маленьку пташку, вирішив, що вона не жива і що він її більше не побачить.

Увечері, взявши скрипку, музика знову пішов на майдан. Став посередині і заграв...

Опустивши по якомусь часі смичок і розплющивши очі, він побачив навколо себе величезний натовп. Усе місто прийшло його послухати. Зачаровані незвичайними, хвилюючими звуками, люди мовчали. Скрипаль вдивлявся у їхні обличчя й ніби прозрівав: даремно шукав він якесь особливе дерево для нової скрипки – справжню музику народжує тільки сильне почуття! Відтепер він щовечора грав на майдані і все місто щоразу збиралося слухати чарівні звуки його скрипки.

Коли скрипка вмовкла, дорослі непомітно витирали сльози, а діти, прийшовши додому, малювали в зошитах яскраві зірки.

Уночі ж відбувалося диво: коли діти лягали спати, зірки відділялися від сторінок шкільних зошитів і злітали в небо! Астрономи дивувалися. “Звідки в небі з’являються все нові й нові зорі?!” –

запитували один одного. Висували різні версії, сперечалися, але все – намарне. І тоді вони домовилися по черзі спостерігати за небом. Сиділи біля телескопів дні і ночі, очей не змикали... Та це ж тільки так сказати – очей не змикали, а спробуйте-но цілісіньку ніч, наприклад, не відривати погляду від неба! Все одно повіки, хоч на мить, та таки склепляться, а зорі саме в цей час і пурхнуть увись.

І після того знову й знову на небі більшає зірок...

У Маленькому Місті тепер усі наспівували мелодії скрипаля. Окрім сусіда-ненажери. Він затаїв зло на скрипаля. Сердився на все місто і на весь світ. Не спав, не їв і не пив од злості.

Все думав, як би помститися скрипалеві.

Нарешті взяв клітку з пташкою і з усього розмаху вдарив нею об стіну. Потім схопив прибиту пташку і помчав до міського майдану. Там люди слухали скрипаля.

Ненажера злісно жбурнув ледь живу пташку до ніг скрипалеві й чимдуж побіг геть – куди очі дивляться. Назавжди щез із міста. Люди на майдані мовчали.

А маленька пташка помирала. Гірко ридав скрипаль. Відтоді сплигло багато-багато літ.

На майдані Маленького Міста і досі стоїть пам'ятник скрипалеві. Він тримає в руках скрипку, і здається, ніби грає на ній. А на плечі в нього

сидить пташка. Кажуть, уночі, коли з неба падає зірка, скрипаль здригається, а скрипка видає стогін. І тоді бронзова пташка, змахнувши крильми, летить у темряву.

Летить, летить, знаходить зірку, що впала на землю, несе знову її на небо. А на світанку пташка знову повертається до скрипаля. Ось чому на небі не меншає зірок.

Сумний клоун

Дивна хвороба напала на мешканців Маленького Міста.

Усі хотіли мати валізи.

Нічого, крім валіз, людей не цікавило.

Збираючись вийти з дому, вони годинами вертілися та крутилися з валізою в руці перед великим дзеркалом. Ні, не себе вони розглядали — їх хвилювало, чи гарну валізу вибрано.

Ніхто і ніде не з'являвся без валізи. Один одного оцінювали по валізі. Пристрасть до валіз затьмарила все.

І дійшло до того, що людині, яка винайшла валізу, поставили пам'ятник на головному майдані Маленького Міста: на постаменті-валізі височів велетень з валізою в руці. Проходячи повз пам'ятник, городяни побожно знімали головні убори й крокували, самовдоволено виставивши перед собою валізу й гордовито задерши голову. Час від часу вони зупинялися, діставали з кишені окса-

митку, дбайливо витирали з валізи порох і начищали її до блиску.

Уявіть собі, навіть у театрі не розлучалися вони з валізами – тримали на колінах під час спектаклю! Та чи варто дивуватися, якщо самі актори на сцені не випускали з рук валізи, якщо й тендітні, тонюсінькі балерини танцювали з валізою в руці!

Валіза, звісно, заважала кружляти на пуантах, але ці труднощі з ентузіазмом переборювалися. Головне – в руках була валіза.

І тільки одна людина в усьому місті ходила без валізи.

Піднявши комір пальта і сховавши руки в кишені, вона задумливо блукала вулицями.

Цією людиною був клоун.

Клоуна вигнали з цирку – не хотіли там бачити людини без валізи! Та й він був не потрібен – мешканці Маленького Міста розучилися сміятися. Самі поміркуйте – чи до сміху людині, якщо вона поглинута думками про валізу!

Клоун плівся вулицею і сумно зітхав, дивлячись на перехожих.

Обличчя в них були похмурі.

Та хіба усміхатимешся, якщо йдеш і переживаєш: “Може, погана у мене валіза, може, в інших краща...”

І клоун знову зітхнув, згорьовано схиливши голову.

А перехожі сердито косували на нього – що за птиця без валізи?

Деякі навмисно чіпляли його плечем, штовхали і навіть сварили.

Клоун дратував людей, і вони дружно глузували з нього: “Ну хіба ти людина без валізи? Гріш тобі ціна, безвалізному!”

І, зрештою, відлущували його, просто так, без жодного приводу. Клоун ледве вирвався і втік. А наздогнати його вони, зрозуміло, не могли: заважали важкі валізи.

Додамо, що городяни набивали їх чим могли.

Клоун перестав виходити з дому.

Сидів біля вікна і сумно поглядав на вулицю.

Співчував перехожим, карикатурно зігнутих під тягарем валіз.

Городяни охоче тягали б для рівноваги по дві валізи, щоб не кособочитися, але ж виникала нова проблема: як зняти перед пам'ятником головний убір?! Клоун жалів людей та все думав і думав, як урятувати місто від жахливої хвороби... І ось одного ранку в місті з'явилися афіші. На них був зображений клоун з величезною валізою.

Городяни осміхалися, задоволені: “Взявся, мовляв, клоун за розум”.

А ввечері усе місто посунуло до цирку. Волочачи валізи, люди підіймалися сходами. Порозсідалися навколо арени.

Почалася вистава.

Публіка із задоволенням дивилася вже багато разів бачене: як силач підіймає сто гігантських валіз, жонглер підкидає в повітря мініатюрні валізочки, акробати стрибають на валізах, а ілюзіоніст майстерно витягує їх із чорного циліндра. Особливо ж подобалося глядачам, що навіть тварини виступали з валізами – слони носили на хоботах неймовірних розмірів валізи, а зайчики бавилися крихітними. Потім арена спорожніла, оркестр замовк, світло погасло. Один-єдиний промінь освітлював арену.

Піднялася завіса – і на арені з'явився клоун. Він тягнув за собою громіздку валізу. Хитаючись, дійшов до середини арени і зупинився у світляному колі. Люди чекали, що він почне робити сальто з валізою в руці, а може, піде з нею по канату.

А клоун поставив валізу, присів навпочіпки і відчинив її. З валізи випурхнули метелики.

Клоун сподівався, що краса метеликів змусить людей забути про валізи. Він посадовив кілька метеликів собі на долоню й обійшов арену. Випроставши руку, він показував чудових яскравокрилих метеликів. Заглядав людям в очі й усміхався. Та люди нічого не розуміли.

Прикипівши до валіз, вони не бачили метеликів! Розлютовані на клоуна, всі обурювалися, сварилися, кричали:

– Навіщо ти нам голову морочиш?! Не вмієш нічого робити – геть з арени!

Але найстрашніше було те, що метеликів не помічали діти!

Лише двоє-трьох малят вигукнули: “Які гарні метелики!” Та батьки одразу ж накинулися на них: “Ви неуважно стежите за валізами, ось і ввижаються вам усякі дурниці!” Марно виставляв клоун долоню з метеликами – роздратовані глядачі залишили залу. І клоун zostався сам і мовчки стояв у колі світла.

Нарешті погас і останній промінь – видко, й освітлювачеві надокучило дивитися на клоуна.

Усе потонуло в п'їтьмі.

Але раптом під куполом цирку розлилося голубе сяйво.

На мить з мороку вихопилася сумна постать у старому циліндрі і стоптаних черевиках. І знову запанувала темрява. Це спалахнув блакитним сяйвом і щез клоун.

Так, блиснувши блакиттю, щезають, виявляється, сумні клоуни. Люди, які, буркочучи, покидали цирк, відчули щось дивне, незвичне. Обернувшись, вони побачили: весь цирк був у блакитному мерехтінні!

Дивуючись небувалому видовищу, вони пішли назад, волочачи свої валізи.

Увійшли до зали і зойкнули – над ареною пурхали, промінячись блакитним світлом, великі метелики.

Клоуна на арені не було.

Люди пильно вдивлялися у блакитне мерехтіння, і несподівано їх осяяло: саме цих метеликів і хотів показати їм клоун!..

Але вони не знали, що саме клоун наділив метеликів своїм світлом, і це світло випромінюють вони зараз. Довго-довго сяяла під куполом блакить.

Потім метелики вилетіли через купол і цирк потонув у п'ятні. Коли спалахнули лампочки, люди побачили – їхні валізи зникли! Зникли, полопались, виявляється, як мильні бульбашки, від дотику крилець метеликів.

У відчаї й люті люди вже ладні були кинутися одне на одного й почати бійку, та раптом залунав сміх.

Дуже вже смішними були їхні перекошені від злості обличчя.

І хтось перший розреготався. За ним – другий.

Незабаром сміялися всі. Заливалися реготом. Сміялися над собою, над тим, що всюди, без жодної потреби, тягали за собою валізи.

Потім згадали клоуна, винувато замовкли і тихо залишили цирк.

Задумливо йшли головною вулицею...

На центральному майдані зупинилися здивовані: людина-пам'ятник не стояла, а сиділа з квітами в руках замість валізи.

Так мешканці Маленького Міста позбулися страшної хвороби.

Але й досі трапляються на вулицях люди з похмурими обличчями і це засвідчує, що ще жива небезпека “валізоманії”.

Ночами ж у місті кружляють мерехтливі метелики. Вони залітають у вікна і випромінюють на людей, що сплять, блакитне сяйво. І це сяйво пронизує сон кожної людини. І наступного дня люди знов усміхаються одне одному.

Бегемот і сон

Одного разу бегемот заснув у своїй великій калюжі й побачив сон. А коли прокинувся – то здивувався, що лежить у тій-таки великій каламутній калюжі. Вона нітрохи не скидалася на те, що йому привиділося.

“Дива! Як же так, куди поділася та краса?” – думав він, нічого не розуміючи.

Бегемот не знав, що може снитися сон.

Довго ламав він голову, але так і не зміркував, як потрапив туди, в ту красиву місцину, і як повернувся назад.

Думав бегемот, думав і непомітно для себе знову заснув.

І знову опинився в тій чудовій місцині.

Прокинувся, роззирнувся – та він і далі лежить у своїй каламутній калюжі.

“Як це відбувається? Хто за одну мить переносить мене туди й назад? І чому я не відчуваю, коли він піднімає мене? Він, мабуть, дуже силь-

ний – запросто носить мене. І напевно добрий, бо ж показує таку красу...”

Бегемотові подобалася місцина, у яку він потрапляв, засинаючи. Йому так хотілося побути там якомога довше.

“Спробую підглянути, хто прийде за мною, щоб віднести туди, і попрошу залишити мене там”, – вирішив він нарешті.

І почав хитрувати: заплющить очі й лежить, прикидається, начебто спить, і чекає – ось-ось побачить таємничого друга.

Та хто міг прийти до нього!

Заплющуючи очі, бегемот мимоволі засинав...

“Ні, не перехитрю його”, – сказав собі бегемот.

І все-таки вірив, що рано чи пізно дізнається, хто про нього дбає.

Одного разу, коли він лежав із заплющеними очима, зненацька почувся шепіт:

– Іди за моїм голосом, не відкриваючи очей!

У бегемота серце затріпотіло від радості.

– Іду, – промовив він тихесенько і радо пішов на голос: не дарма, виявляється, він сподівався й чекав.

Лише раз у житті й бегемота, і не-бегемота таємничий голос неодмінно поманить за собою. “Заплющ очі і йди за мною”, – скаже хтось невідомий, але мало хто довіриться йому.

Зазвичай усі підхоплюються й голосно запитують: “Куди йти? Навіщо йти, та ще й із за-

плющеними очима! Може, ти мене у прірву скинеш?”

А було б непогано послухатися і без остраху піти на таємничий голос.

Наш бегемот довірився йому.

Певно, тому, що бачив сни й терпляче на когось чекав.

Ішов бегемот на голос, на шепіт.

— Іди, іди за мною, сюди, сюди, — вів його хтось.

Довго йшли вони.

Бегемот не сумнівався, що його ведуть у те чудове місце, у яке він утрапляв іноді, й лише дивувався, чому вони йдуть так довго? Може, той, хто миттєво переносив його досі, втомився і зараз просто вказує шлях?

“Що ж, не такий я і легкий, зрештою”, — подумав бегемот. Він багато міркував про себе й добре знав, який він.

Ішов він і йшов.

То спека дошкуляла йому, то холод пробирав; він долав то підйом, то спуск, знесилювався, спотикався і часом навіть скочувався по каменистому схилу, але завзято йшов на голос.

— Сюди, сюди, — раз-по-раз чув він.

Ішов бегемот.

Ішов із заплющеними очима.

Наслухав різноманітні звуки й здогадувався: шумить ліс, дзюрчить струмок, вітер завиває

в ущелині, опадає листя. І відчував, чи йшов по траві, чи по піску, по камінню чи м'якій землі.

Нарешті, здолавши ще один схил, він почув:
– Прийшли.

Бегемот зупинився.

Він стояв і чекав, коли ж йому дозволять розплющити очі.

Але ласкавий голос більше не озивався.

А бегемот боявся, що коли завчасу розплющить очі, то всі його муки, яких він зазнав дорогою сюди, виявляться марними, і він знову побачить свою калюжу.

Раптом щось приємно, ніжно торкнулося його лоба.

Бегемот зрозумів – це потаємний знак.

І розплющив очі.

Він стояв на пагорку, а перед ним лежала барвиста квітуча долина, далеко за якою сходило сонце.

Тепло його променів і відчув бегемот на лобі.

Від радості в бегемота затріпотіло серце.

Саме цю долину бачив він, коли засинав.

Але тоді не пурхали над нею ці яскраві метелики, на крилах яких райдужно сяяли промені.

Сон рідко збувається, та якщо вже збудеться, то виявиться значно чарівнішим за той, що сниться людині.

Зачекайте, а чому – людині, ми ж про бегемота розповідаємо!

Треба було написати так:

Сон рідко збувається, та якщо вже збудеться, то виявиться значно чарівнішим за той, що сниться бегемотові.

Але в такому разі ви подумаєте, що я веду мову лише про бегемота. А я, як ви, напевно, вже здогадалися, і людей маю на увазі, розповідаючи цю історію.

Щоб не погрішити проти істини й сказати те, що хочеться, напишу так:

Сон рідко збувається, та якщо вже збудеться, то виявиться значно чарівнішим від того, що наснилося.

У цьому й суть – чи сниться тобі сон. Одна істота відрізняється від іншої саме цим – чи сниться їй сон.

Можливо, комусь мої слова не припадуть по душі, але я все-таки скажу: у людини й бегемота, яким сняться сні, більше спільного, ніж у тої людини, що бачить сні, і тої, що ні, двох людей, одна з яких бачить сні, а інша ні. І додам: добре було б з'єднати слова “сон” і “бачити” або ж “видіти” в одне – і кожного, хто вартий цього, називати “сновидцем”.

А його визначити легко.

Сидимо ми, скажімо, у парку, а вздовж алеї йде людина: щойно глянеш на неї, й одразу стає зрозуміло, що їй сняться сні. І в душі у нас самі собою народжуються рядки:

“Сновидець іде по алеї, сновидець найщасливіший...”

Рядки ці – початок вірша.

А вірші складають сновидці.

Тепер зізнаюся вам, і не сваріть: я зайняв вас цими міркуваннями, щоб залишити бегемота наодинці зі своєю радістю. У такі хвилини хочеться побути самому.

Але повернімося до бегемота.

Пригадуєте – він зачаровано дивився на строкату долину, і серце в нього тріпотіло від захвату.

Ми залишили його веселим, а тепер він стояв сумний, опустивши голову. Чого ж він засумував?

Тому, що боявся – зникне зараз долина, і він знову буде лежати в каламутній калюжі. І вирішив бегемот не заплющувати очей, дочекатися того, хто привів його сюди, і попросити не вести назад. А якщо він не погодиться, то бегемот упреться. “Хай спробує перенести силою”, – погрозив він... Але знав, що нічого не зуміє зробити: той, хто привів його, поверне назад, коли здумає.

Сумно було бегемотові...

А над долиною пурхали метелики.

Один із них підлетів до бегемота й запитав, що його засмутило.

Голос метелика був дуже знайомий.

– Це ти привів мене сюди? – запитав він.

– Так, я.

“Невже й справді він? Як же йому вдалося, такому крихітному? І чому вони, ці красиві метелики, не пурхали тоді над квітами?” – здивувався бегемот.

Але особливо хвилювало його інше.

– Я мушу повернутися назад?

– Чому? – здивувався метелик із яскравими барвистими крильцями.

– Але ж раніше я завжди вертався до калюжі.

– А хіба ти бував уже тут?

“Отже, це не він досі мене переносив. Може, й не поведе назад чи принаймні залишить тут якомога довше”, – з надією подумав бегемот і мовив:

– Я часто бував тут, але ніколи не бачив вас.

– А як ти втрапив сюди?

– Не знаю, лежав собі в калюжі, а коли заплющував очі, то опинявся в цій долині. Хтось приносив мене.

Метелик просяяв. Він-бо знав, чого йому запряглося полетіти за тридев'ять земель і привести сюди саме цього бегемота, що дрімав у величезній калюжі. Метелик знав, що той сновидець. Не здогадувався лише, що йому снилася саме ця долина.

– Ти цю долину бачив у сні.

– А що це таке... сон?

– Сон – це картина, але у твоїй голові, у твоїй уяві, коли ти спиш. Нікуди тебе не переносили, ти лежав у калюжі й бачив те, що уявлялося твоїм очам – бачив сон.

– Отже, все було сном? – знову засмутився бегемот. – Невже й ця долина – сон, і...

Він не договорив, але метелик здогадався, що той хотів сказати. “Сумнівається щодо мене, гадає, що і я сніюся йому”, – подумалося метелику.

– Не бійся, зараз ти все бачиш наяву.

– Наяву?

– Так, долина така ж справжня, як і калюжа, приміром.

– А можна мені залишитися тут назавжди, милуватися квітами? – несміло запитав бегемот.

– Звичайно.

– Спасибі, – бегемот присів на гірці й, зітхнувши, вигукнув: – Як чудово!

Метелик відлетів, опустився на квітку й покликав бегемота:

– Ходи сюди.

– Ні, ні, я розтопчу квіти, – злякано сказав той і заплакав, тому що в сні саме цього хотілося йому завжди – походити по квітучій долині. Ні, не міг він цього зробити ні зараз, ні у сні.

– Не бійся, ходи, – знову покликав метелик.

– Шкода квітів.

– Ти не зашкодиш їм, повір.

– Я дуже важкий.

– Нічого, іди, зважуйся, – вмовляли й інші метелики, підлетівши до нього.

– Нічого, що я важкий, так? – хвилюючись і радіючи, запитав бегемот.

– Заплющ очі й устань, – сказав йому метелик із барвистими крильцями.

Бегемот заплющив очі.

– Зроби крок.

– Сюди, сюди ходи, – зашептали й інші метелики.

Бегемот зважився, ступив, але нога його чомусь не торкнулася землі...

Раптом він – злетів!

Полетів над квітами. У нього дух захопило від захвату, а то він на всю долину закричав би:

– Я літаю, літаю! Е-ге-гей!

– Е-ге-гей, літає бегемот, літає!

Але це вже вигукнув я, знову втрутившись у розповідь. Захотів, щоб усі довідалися про те, яке диво сталося!

Так тільки кому про це відомо?

Лише мені й вам.

А зробімо ось як:

Якщо зараз ніч – не будіть сусідів, а якщо день і якщо вам передалася радість бегемота – розчиніть вікно й вигукніть:

– Бегемот літає, бегемот почав літати! Е-ге-гей!..

У дворі напевно граються діти. Вони перервуть гру й глянуть угору – хто це там кричить!

Не розмріюймося. Будуть серед них і насмішники, які нічому не вірять. Вони зневажливо кинуть: “Не бреши”, – а може, й сплюнуть негарно.

Але хто-небудь із дітей довірливо перепитає:

– Літати почав?

– Так, так, літати! – гукнете ви.

– Бегемот?!

– Так, бегемот!

Хлопчик (а може, це буде дівчинка) завмре здивовано, а тоді зірветься з місця й побіжить.

Побіжить підстрибом і все повторюватиме:

– Бегемот літає! Бегемот літає!

І я твердо знаю – він (а може, вона) сновидець!

І хоча я не бачив того дитяти, та готовий побитися об заклад, що воно вміє бути справжнім другом. Не ябедничатиме й не вийде у двір із яблуком, щоб самому з'їсти його при всіх...

...Літав наш бегемот серед метеликів.

Милувався красивими квітами.

Потім опустився зовсім низько й побачив у ро-синці своє відображення.

Своє і сонця.

Літав бегемот, а довкола нього вели хоровод метелики.

Потім його метелик-провідник сів на блакитну квітку.

– Лети-но, сядь і ти, – покликав він бегемота.

– Як же я сяду, такий величезний!

– Сідай, не бійся!

Бегемот підлетів і опустився на квітку поруч із метеликом.

А квітці хоч би що – мовби й не сідав ніхто на неї. Стеблинка навіть не зігнулася.

Бо що може бути ніжніше від бегемота, у якого збувся сон...

Артист

У Маленькому Місті дуже любили театр.

Щойно з'являлися афіші, сповіщаючи про прем'єру, біля кас одразу виникали черги, а потім всі, як свята, чекали вистави.

Наставав омріяний день, і ближче до вечора городяни вдягали найкращі вбрання й вирушали до театру.

Ішли не поспішаючи, чоловіки вели жінок під руку. Дорогою купували квіти, зустрічали знайомих і, розмовляючи, продовжували йти разом.

Вони згадували постановки минулих років і про персонажів п'єс висловлювалися як про реальних людей. Коротше кажучи, городяни щиро любили театр.

Розмовляючи про нього, вони особливо часто згадували одного відомого артиста.

Артист цей був звичайною людиною.

Не виділявся серед інших ні гарною зовніш-

ністю, ні сильним голосом. Багато хто в трупі співав, танцював й фехтував краще за нього й навіть сальто виконував куди як спритніше.

Але все одно, коли на сцені з'являвся артист, у залі вже не було байдужого глядача.

Люди веселилися, якщо він веселився, і сумували, якщо він тужив. Усі разом із ним страждали або спалахували гнівом.

І коли він, розкинувши руки, наближався до рампи й зводив очі до невидимого неба, глядачам теж хотілося поринути вгору у вільному польоті...

По дорозі в театр городяни обговорювали спектаклі, у яких грав цей артист, але ніколи не торкалися вистави, на яку йшли.

Не думайте, що вони сумнівалися в грі улюбленого артиста.

Ні, вони сумнівалися в іншому.

Артист нерідко запізнювався на виставу, а траплялося, і зовсім не приходив.

І не тому, що зазнався чи вважав себе найкращим артистом, якому, мовляв, усе дозволено.

Бувало, глядачі, не дочекавшись актора, із сумом залишали театр і бачили, як він підбігав, засапаний, у пилюці, чи заляпаний багнюкою, а то й обірваний і скуйовджений.

Ледве відсапавшись, він просив пробачити його, запевняв, що спізнюється не зі своєї вини.

І люди вірили. Відчували, що це неспроста, є якась загадкова причина.

У таких випадках хтось радив йому:

– Відкрийся нам, може, допоможемо, якось виволомимо з лиха...

– Ні, не допоможете, не визволите, – говорив артист сумно.

І люди у задумі розходилися.

Ніхто не дорікав і не докоряв йому, але відміна вистави – все-таки малоприємна річ і, зрозуміло, що директорові театру це не подобалося.

Він цінував актора, вірив йому, але був директором і не мав права допускати затримки вистави, а тим більше – зриву.

Директор усе думав, як дізнатися таємницю артиста.

І нарешті схитрував.

Надумав викликати до себе по одному всіх працівників театру – від гардеробника до режисера, і сказати, що він змушений звільнити артиста через відміну вистав, що дуже шкодує, але іншого виходу не бачить.

Директор прекрасно знав, що всі люблять артиста й, напевно, розкажуть про його таємницю, якщо знають про неї.

Так і вчинив.

Однак ніхто нічого про артиста не знав. Але всі палко просили не звільняти його.

Директор був у розпачі.

І тоді він вирішив, що йому треба поговорити з кожним жителем міста. Може, йому відкриється

таємниця артиста. Але тут до нього прийшла літня білетерка.

– Я знаю дещо, синку, – зізналася жінка. – Артист узяв із мене слово, що нікому не проговорюся, але раз ви погрожуєте його звільнити, що поробиш – порушу слово. Він просив нізащо не впускати до зали дітей, коли він грає.

– Тільки й усього?

– Так, і часто нагадує про це – боїться, що забуду.

Директор подякував білетерці.

– Не звільниш його, синку?

– У жодному разі, – запевнив директор.

Жінка вийшла.

– Що ж, спробую про все довідатися, – сказав директор.

І ввечері, коли артист, звернувшись до зали, промовляв сумний монолог, на сцену вийшло хлопча.

Це був син директора, а сам керівник театру спостерігав за всім через лаштунки.

Хлопчик попрямував до актора.

От він уже за кілька кроків від нього...

І раптом... артист перетворився на гарне дерево із зеленим листям.

Глядачі спочатку сприйняли це, як задуманий сценічний трюк, навіть заплескали в долоні.

Але потім зрозуміли, що в них на очах сталося диво, і затамували подих.

Дерево зеленіло на сцені.

Звідкись повіяв вітерець і пробіг по листю.

Прекрасне дерево шелестіло листям серед сцени, а хлопчик повільно обходив його навколо й оглядав. На сцену вийшов директор театру. Якийсь час і він розгублено дивився на дерево, потім зітхнув і взяв хлопчика за руку.

– Ходімо, синку, тобі час спати.

– Як він це зумів, тату? – запитав хлопчик.

– Бо він дуже талановитий актор, синку.

– І він знав, що мені подобається таке дерево?

– Виходить, знав. Хочеш, посадимо у нашому дворі таке дерево?

– Хочу, давай посадимо, – хлопчик озирнувся на дерево, попрощався: “До побачення, до побачення!”

І щойно директор із сином зникли за лаштунками, дерево знову перетворилося на людину.

Вражені глядачі, немов по команді, разом піднялися з місць.

Артист підійшов до рампи, мовчки опустил голову. Мовчали й глядачі.

Тишу перервав голос директора, що повернувся на сцену, відправивши сина додому з матір'ю.

– Вибач, будь ласка, ти не хотів розкривати свою таємницю, а я не витримав, вирішив довідатися будь-що.

– Так, я справді не хотів нікому довірятися, але раз уже так вийшло, я вдячний тобі, спасибі.

Артист потис директорові руку й звернувся до глядачів.

– Сідайте, я розкажу вам свою історію.

І от що він розповів.

На початку артистичного шляху він вирішив для себе: щоб добре грати, треба добре знати людей. І тому ходив містом, бував у найбільш людних місцях: у магазинах, на базарах, на вокзалах. Спостерігав і запам'ятовував, хто як ходить, як жестикулює, з ким і як розмовляє та який вираз пишеться на обличчі.

Втомившись блукати містом, він сідав біля вікна й годинами стежив за перехожими.

Він обійшов міста й села, гори й долини...

І справді став гарним актором.

Однак не перестав спостерігати за людьми.

Ніхто у світі не вивчив людину так добре, як він, от чому він грав краще й краще.

Він знав, як сміється юнак, що скаче полем, просторим і вологим після дощу.

Знав, як дивиться дівчина на бузок, що квітне під її вікном.

Знав, як тремтять від хвилювання руки в старого, коли він розкриває конверт із листом від онука.

Знав, як здригається, дивується маля, уперше побачивши пташку...

Він знав уже все, що повинен був знати.

І раптом побачив, що хоча й не прагнув цього,

став надзвичайно проникливим: осягав думки людини, здогадувався про них з її виду, з її погляду.

Радість артиста не мала меж.

Адже він буде грати ще краще, знаючи, про що людина думає, чого хоче.

Ні, не про славу й популярність мріяв артист. Він любив свою справу й радів, що зуміє ще сильніше захопити й схвилювати глядача.

...Одного зимового ранку артист ішов через міський сад.

Падав сніг.

У саду було самотньо.

Пройшовши засніжену алею й повернувши убік, він побачив на березі ставка молоду жінку й дівчинку років шести. Вони сиділи на лавці та дивилися на воду.

“Дівчинка мріє про якихось великих птахів”, – майнуло в артиста.

Але він не зрадив своїй здогадливості.

Він не бачив обличчя дівчинки і все-таки відчув, що їй сумно. У нього боляче стислося серце.

А дівчинка запитала матір:

– Куди поділися лебеді, що плавали в ставку?

– Полетіли, донечко.

І в матері був засмучений голос.

– Усі полетіли? – не вірила дівчинка.

– Думаю, всі.

– А коли повернуться?

– Улітку.

– Ой, як довго чекати, – зітхнула дівчинка.

І артист відчув, що його тягне змахнути руками, немов крильми.

Він розвів руки, із силою скинув їх, опустив, знову скинув і злетів.

І вже лебедем опустився на ставок.

– Мамо, мамо, дивися, лебідь прилетів! – закричала дівчинка й кинулася до ставка.

– Так, правда! Це лебідь, справжній лебідь! – зраділа й мати.

Лебідь плив по воді.

Дівчинка не зводила з нього очей.

Мати ледве забрала її.

Щойно вони зникли з виду, артист прийняв людську подобу.

Він ледве доплив до берега, бо змерз у крижаній воді.

Мокрий з голови до ніг, постояв, розгублено говорячи:

– Е-е, кепська справа! Це що за напасть...

І, дивуючись, пішов далі.

Городяни, що гуляли в саду, впізнавали артиста, коли він проходив мимо, і дивувалися, чому він мокрий, запитували – чи не допомогти?

– Ні, дякую, не турбуйтеся, – відповідав артист, тремтячи від холоду.

І йшов далі.

Раптом він знову відчув незрозуміле хвилювання. З ним щось відбувалося.

І тут почув звідкись згори:

– Цуго! Цуго! – хтось ласкаво звертався до пєсика, а по голові чомусь гладили його – артиста.

Він підняв очі й побачив хлопчика.

Хлопчикові було років зо три, але йому він здався велетнем.

Артист глянув на свої ноги і, побачивши замість них лапки, зрозумів, що перетворився на цуценятко.

“Пропав я”, – подумав він про себе й на всю силу дременував по алеї. Марно гнався за ним хлопчик – він встиг шугнути в кущі.

– Е-е, кепські справи, – повторив він, знову ставши людиною, і посміхнувся.

Цілий день ховався артист по кущах і щоб хоч трішки зігрітися, тупотів ногами, підстрибував, розмахуючи руками.

Коли настав вечір, артист вибрався з кущів і під прикриттям сутінок поспішив додому, сподіваючись, що всі діти вже сплять.

Удома він випив кілька склянок гарячого чаю й швидко ліг у ліжко.

Дивом він уник запалення легенів.

З того дня артист намагався не потрапляти дітям на очі.

Удень він не виходив з будинку. Але ввечері треба було іти до театру, не зривати ж спектаклі!

У театр він прямував найбільш безлюдними, уже спорожнілими вулицями.

І хоча до театру було рукою подати, інколи він добирався дуже довго.

Деяких дітей надвечір виводили погуляти – подихати перед сном свіжим повітрям.

Здалеку помітивши дитину, артист квапливо звертав на іншу вулицю, але, як на лихо, часто й там траплялося маля. Артист тікав, ховався, плутав вулицями і провулками, але, незважаючи на всі намагання, втомившись, все одно зустрічав дитину. І відразу перетворювався на...

На кого тільки він не перетворювався! Йому довелося бути цуценям, слоном, ягням, жирафом, павичем, совою, носатим клоуном, ластівкою, пузатим барабанщиком, солов'єм, зайчиком – всього не злічити.

Рятувався по-різному – залежно від того, на кого перетворювався.

Якщо бував “ходячою” істотою – тікав, якщо крилатою – злітав на дерево або будинок.

А потім, у безпеці, знову ставав людиною, квапливо злазив на землю або вибирався з укриття.

І хіба дивно, що після цього у нього бував по-нівечений вигляд.

– Така моя історія, – сказав артист на завершення. – Я унікав дітей, тому що дуже люблю театр, а всі ці перетворення були перешкодою для моєї улюбленої справи...

Сьогодні, коли хлопчик, вийшовши на сцену, подумав про дерево, мені згадалася та дівчинка,

що сумувала за лебедями, і я зрозумів, що завжди перетворююся на те, про що мріє в цю хвилину дитина.

Хто знає, можливо, в цьому і є покликання артиста – здійснювати мрію дитини.

Я прощаюся з вами, залишаю театр, відтепер буду служити місту, дітям...

Із цими словами артист зійшов зі сцени.

Відтоді він увесь час проводив удома – сидів біля вікна.

Тонка фіранка приховувала його від перехожих, але сам він добре бачив усе, що робилося на вулиці.

Коли повз вікно йшла дитина, артист перетворювався в те, про що мріяло маля, а коли той зникав з очей, ставав людиною і записував у зошит, про що мріяла та або інша дитина.

А ввечері до нього заходили батьки маляти, і він розповідав їм, про що мріє їхня кровинка. І батьки намагалися виконати бажання дитини.

Ви запитаете: чи всяке бажання виконувалося? А якщо дитина мріяла мати золоті гори або полетіти в небо? Як би тоді вчинили батьки?

Запевняю вас – діти ні про що подібне не мріють.

Дитина хоче мати друга. Друга, щоб гратися з ним, товаришувати, довіряти свої таємниці.

Одна дитина знаходить друга в цуценяті, інша тягнеться до клоуна, третьому хочеться доглядати

за саджанцем. А коли в дитини з'являється бажаний друг, вона щаслива.

Так, у цьому місті діти були щасливі.

Навіть хворіти перестали.

Жодна хвороба не пристане й не здолає, коли поруч із тобою друг.

Це було місто щасливих дітей.

Залишається сказати, що жителі, як і раніше, любили ходити в театр.

Як і раніше, з нетерпінням чекали вистави.

І тепер гра інших акторів хвилювала й захоплювала їх.

Прекрасне місто, де люблять театр.

Але це прекрасне місто було ще й містом здійснених бажань.

І тому було двічі прекрасне.

Жив собі артист...

Читав мрії дітей...

Минули дні й роки.

Він постарів.

Одного разу ввечері, коли пішли всі мами й тати, він підійшов до дзеркала.

Довго дивився в очі своєму двійникові, потім прошепотів, посміхаючись:

— Що ж, і в мене є мрія...

І мрія його здійснилася.

Опівночі відкрилося вікно в будинку артиста, піднялася легка фіранка й з вікна вилетів букет прозоро-блакитних квітів.

Високо злетівши, він зблиснув у світлі ліхтарів і повільно полетів до сусіднього будинку. І зник у ньому.

А через якийсь час вилетів назад і полетів до іншого будинку...

Так букет літав від одного будинку до іншого й поступово менше й менше залишалося в ньому квітів...

А він усе літав...

І все зменшувався й зменшувався.

І зрештою лишилася одна-єдина квітка.

Майнувши у світлі ліхтаря, вона полетіла до будинку самотньої літньої жінки.

Ця старенька була вчителькою. Зараз вона спала прямо за столом, видно, натомилася, перевіряючи дитячі зошити.

Блакитна квітка підлетіла до старої жінки, якийсь час повільно літала над її головою, потім легенько торкнулася її сивого волосся, наче хотіла приголубити, і приєдналася до букета, що стояв на столі у скляній вазі.

Так, перетворившись у букет прозоро-блакитних квітів, артист роздав себе людям. А ранком...

Хоча нічого незвичайного ні зранку, ні потім не трапилося. Блакитні квіти зів'янули разом з іншими, до яких приєдналися в будинках городян. І разом з тими квітами городяни викинули їх.

І тільки в кімнаті тієї літньої жінки трапилося те, що мало статися.

Коли сонце освітило кімнату, жінка прокинулася, підняла голову й відразу ж подивилася на букет. Щось відчуло її серце...

Вдивилася ще раз і...

Упізнала блакитну квітку.

Дуже давно, коли ця стара жінка була маленькою дівчинкою, вона дружила з одним маленьким хлопчиком. Разом вони гралися, разом мріяли вечорами, сидячи на ґанку, притихлі, разом дивилися на велике небо...

Блакитна квітка була схожа на того маленького хлопчика.

Тусик і Олюсик

– Китеня народилося, китеня народилося! – передавали океаном один одному кити, і всі поспішили туди.

А коли припливли, то побачили, що поміж батьками пливло маленьке китеня і посміхалося. То підпливало воно до мами і притискалося до її живота, то пливло до тата.

Кити оточили щасливих батьків, вітали їх.

– Яке воно гарненьке!

– А очка які розумні!

Хвалили усі мале китеня. Потім розмова зайшла про дітей узагалі.

– Еге ж, вони всі славненькі, поки малі... – зітхнув один.

– Що поробиш: виховання – складна справа, – сказав інший.

– Увесь час мучишся, морочишся з ними, і не знаєш, що з того вийде...

– І все ж дитина – це щастя!

За цією розмовою кити зовсім забули про китеня. А воно взяло й попливло собі.

Пливло китеня, плескаючи хвостом по воді, й часто-часто пускало фонтанчики.

Потім примітило в небі гарненьку пухнасту хмаринку. Вона йому дуже сподобалася.

Злетіло китеня до неї, хотіло погратися і буцнути носом. Але дуже здивувалося, коли влетіло в середину хмарки.

Обступила хмаринка китеня, нічого йому не видно. Поспіхом виринуло з хмарки і полетіло до інших, ще більш пухнастих.

Летить маленьке китеня, летить і радіє.

Сяє сонце.

Внизу синіє океан.

Довкола біліють хмаринки.

Інколи залетить китеня у хмарку, потім висуне голову і посміхнеться.

Грається в піжмурки з сонцем.

Летить, летить і радіє...

Довго летів Тусик.

Кілька разів темніло й світало. А він все летів та летів.

Уночі він радів мерехтінню зірок, удень поряд із китеням пурхали птахи і гралися з ним.

Деколи він потрапляв під дощ, і йому дуже подобалося літати під дощовими струменями...

А одного ранку він побачив, що під ним уже не було океану, і він летить над полями.

Потім він побачив синю смугу ріки і полетів над нею.

Летів, летів і побачив Маленьке Місто.

На горбочку біля річки сиділа дівчинка і розмовляла з квітами.

Хоча китеня ніколи не бачило маленьких дівчаток, але відразу відчуло – це добра істота.

– Здрастуй! – привітало воно дівчинку.

Дівчинка дуже зраділа, побачивши маленького кита.

– Здрастуй, – відповіла на привітання.

– Ти хто така? – запитав Тусик.

– Я – Оля, Олюсик, а ти?

– А я – китеня, маленький кит.

– Бачу, що кит! А як тебе звати?

– Маленький кит. А яке ще потрібно ім'я? – здивувався Тусик.

– Я теж маленька людина, але мене звать Олюсик, – роз'яснила дівчинка. – А так як у тебе немає імені, я тебе назву.

Задумалася Олюсик, думала, думала, і сказала:

– Я – Оля, Олюсик, ти – кит, Китусик. А скорочено – Тусик.

– Добре, – зрадів Тусик, – він піднявся в повітря і крикнув униз: – Олюсик і Тусик! Тусик і Олюсик! Як гарно, гайда до мене, політаємо разом!

– Я не вмю, – з гіркотою зізналася дівчинка.

– Не вмєєш? – здивувався Тусик. – Нічого, сїдай менї на спину і полетимо.

Вилїзла Олюсик на спину китенятї, вмостилася зручніше, а коли вже хотїли злетїти, мало не завалилася. Добре, що за хвоста встигла захопитися.

– Тепер засмутилося китеня. Не знає, чим їй допомогти.

– Не сумуй, Тусику, – сказала дївчинка. – Придумаємо що-небудь. Знаєш, ти побудь тут, а я хутко додому. Бачиш дїм із квітами на ґанку? Тїльки-но помахай тобі рукою, зразу лети до мене.

– Прибїгла дївчинка додому і каже мамї й татовї:

– Дайте менї наш килим, я його на смужки порїжу.

А в них був один-єдиний килим, і батькам Олюсика, звїсно, не хотїлося його псувати, але вони знали: Олюсик дарма просити не буде.

– Що ж, бери, коли тобі треба, – дозволили мама з татом.

Дївчинка вибїгла на ґанок і помахала китенятї рукою.

Потїм широко розчинила дверї й гукнула:

– Мамо, татку, дивїться, у нас китеня в гостях!

Тусик влетїв у кїмнату і ввїчливо привїтався.

– О, якого славного гостя ти привела! – похвалив дївчинку татко.

А мама одразу здогадалася, навїщо знадобився дївчинцї килим. Разом із Олюсиком вона зняла з

Тусика мірку, розкроїла килим і зшила зі смужок велику майку.

Одягли майку на Тусика і повели подивитися в дзеркало.

Майка зі строкатих смужок дуже личила Тусику і він собі подобався.

– А знаєш, ні до чого нам був той килим на стіні! – сказав тато. – А на добру справу згодився!

Тусика посадили до столу, пригостили варенням.

Китеня трохи соромилось, та Олюсик сиділа поряд і говорила: “Їж, їж! Ложку за твою маму, ложку за тата, а цю ложку за мою маму і ще за татуся...”

Потім Тусик запросив Олюсика політати над містом. Дівчинка трималася за майку і більше не падала.

Люди на вулиці зупинялися, задирали голови, спостерігаючи за неймовірним видовищем.

Іншим дітям теж захотілося політати, і Тусик саджав усіх до себе на спину і відносив за хмари.

Китеня полюбилося дітям. І вони вмовляли його залишатися назавжди.

– Нехай живе у нашому місті, – запропонувала Олюсик.

Діти повели Тусика у міський парк, до басейну, де самі хлюпалися у спеку.

Тусик кинувся у басейн, заплескав по воді хвостом.

До самого вечора розважав Тусик дітлахів – то підіймав їх у небо, то збивав воду хвостом і бризкався, то фонтанчики пускав.

У парку зібралось море народу, всім було цікаво побачити китеня.

Прийшов у парк й один похмурий буркотун.

Терпіти не міг буркотун, коли людям було хороше.

– Звідки тут фонтан? Хто посмів улаштувати фонтан?! – сердито запитав він.

– Це не фонтан, це – китеня...

– Що, що?.. – перебив буркотун. – Ану пропустіть!

Люди не хотіли пропускати його до Тусика, але він розштовхав усіх ліктями і прорвався до басейну.

– Ти хто такий?

– Тусик.

– Який іще Тусик?! Знати не знаю ніякого Тусика-Мусика! – розкричався похмурий буркотун. – Хто ти такий, питаю!

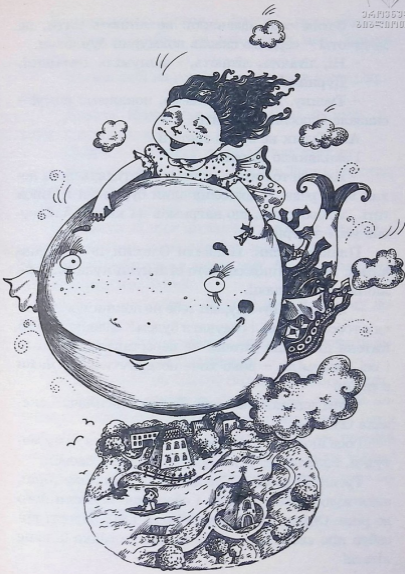
– Китеня.

– А звідки ти взялося?!

– Прилетіло.

– При-ле-тіло... – передражнив Тусика буркотун. – Не обманюй! Кити не літають!

Тусик замислився. Згадав – а таки справді, не зустрічав він у небі китів. Ластівки траплялися, інші всілякі птахи літали, а ось кити – ні.

– Затям собі назавжди: не літають кити, не лі-та-ють! – сердито сказав похмурий буркотун.

– Ні, літають, літають, – зашуміла дітлашня.

– Дурниці! Не літають!

– Тусику, давай політаємо, покажемо йому! – сказала Олюсик китеняті.

Але Тусик не зумів злетіти.

І заплакало китеня.

– Взагалі-то китам і плакати не годиться, та нехай вже, реви, – дозволив злий буркотун і пішов геть, задоволений, що нагримав на китеня і зіпсував усім настрої.

Плакав Тусик. Плакали Олюсик та інші дівчатка. А хлопчики сердито стиснули кулаки, дивлячись услід злюці.

– Не плач, Тусику, ми тебе не покинемо, гратися з тобою будемо, і годувати будемо, заспокоювали китеня діти, але китеня не переставало плакати, і всі зрозуміли – воно хоче повернутися до мами з татом.

– Ми допоможемо тобі, Тусику, не плач, – сказала Олюсик.

І ось що вони придумали. Принесли з дому мотузки, сплели сіті й кинули китеняті в басейн.

Тусик ліг на сіті. Діти вхопили їх із усіх сторін, витягнули китеня з води і обережно понесли його до ріки. Опустили Тусика у воду, і від радості він забув про своє горе – про те, що не може більше літати!

Китеня попрощалося з дітьми і сумно мовило:

– Візьміть майку, не доведеться мені більше літати...

– Залиш собі на пам'ять! – сказала йому Олюсик.

– Дякую! Може, ще одне китеня надумає літати, я йому віддам.

– Добре, – і Олюсик розцілувала китеня.

– Не сумуйте без мене! – гукнув Тусик і пустив високий-високий фонтан води.

Попливло китеня.

Сумували за ним дітлахи, сумували дорослі, і лише похмурий буркотун був задоволений.

Ніколи раніше не вдавалось йому засмутити одразу стількох людей.

Та після цієї історії буркутунові й самому довелось скрутно.

Коли він ішов вулицею, йому на голову падали тухлі яйця і гнилі помідори...

Щодня йому на голову падала всіляка гниль.

Увечері він старанно чистив свій чорний капелюх і міркував уголос: “Ну, припустимо, один раз може упасти з неба тухле яйце чи гнилий помідор, але кожного дня... Дивно, дуже дивно! А головне, чому вони ляпаються саме на мою голову? Чому?”

А й справді – чому?

Піаніно й метелики

На околиці Маленького Міста жив хлопчик.

У його кімнаті стояло піаніно.

Піаніно було стародавнє, гарне, зроблене майстром з цінної деревини, прикрашене тонкою різьбою. Сповнене таємниць, стояло піаніно в кутку, хвилюючи уяву хлопчика.

Увечері, перед сном, мама грала одну й ту ж ніжну мелодію.

Нагодувавши його вечерею, вмивала, укладала в ліжку й сідала за піаніно.

Піднявши кришку клавіатури, вона оберталася до хлопчика – він чекав, дивлячись на неї широко розкритими очима.

Мама посміхалася йому й починала грати.

Хлопчик слухав, спрямувавши погляд у вікно.

А за вікном то хмаринки плили одна за одною і вітер гнув гілки, а з листя скочувалися дощові краплинки, то сніг рожевів під призахідним сонцем.

Звучала музика.

Сутінки густішали.

У хлопчика солодко злипалися очі.

Мати переставала грати й тихо опускала кришку, потім цілувала малого й виходила з кімнати.

Як тільки двері за нею зачинялася, хлопчик уставав і напівсонний дибав до піаніно. З величезним зусиллям відкривав кришку і, знову влігшись, миттєво засинав.

Посеред ночі він часто прокидався й дивився на піаніно. Йому подобалися клавіші, що білили в темряві, а особливо – тіні листків, що тріпотіли на них у місячну ніч.

Уранці, тільки-но розплющивши очі, він схоплювався й підбігав до піаніно.

Заледве вилазив на круглий стілець і дивився на клавіші.

Довго сидів так.

Час від часу рука його тяглася до клавіш, але торкнутись їх не сміла.

І навіть удень, зайнятий у дворі грою, хлопчик пам'ятав про піаніно.

Покидав усе й тікав від однолітків. Стрімголов убігав у свою кімнату, немов боявся, що не застане там піаніно.

Але піаніно було на місці. Він полегшено відсапувався й зніяковіло наближався до нього.

Слідом за ним у кімнату входила мама, але хлопчик не завважував її.

Припавши до боку піаніно, він притискався до нього вухом, начебто намагався почути звук.

Мама тихо виходила з кімнати.

Іноді вона запитувала його мовби між іншим:

– Хочеш, навчу грати?

Хлопчик злякано позирав на неї й відмовлявся самим лише порухом голови.

Вона не вмовляла його.

А ввечері, перед сном, вона, як завжди, грала малому.

Якось літнього ранку хлопчик, прокинувшись і глянувши на піаніно, здивовано підвівся в ліжку.

Клавіші були на диво барвисті.

Хлопчик сповз із ліжка й підійшов до піаніно.

На клавішах сиділи красиві строкаті метелики.

На кожній клавіші – один метелик.

Він обережно виліз на стілець і задивився на метеликів.

Метелики довго не ворушилися. Потім один змахнув крильцями і злетів.

Трохи покружляв і повернувся на своє місце.

За ним спурхнув інший і одразу опустилася на клавішу.

Слідом за другим злетів із клавіші й знову сів на неї третій.

Так вони злітали й опускалися.

Хлопчикові сподобалася їхня гра.

Раптом він здогадався, що метелики підказували йому щось.

Подумав і зрозумів, що саме.

Несміливо простягнув руку й ударив по клавіші, з якої спурхнув метелик. Злетів інший, і хлопчик ударив по його клавіші.

І так опускав палець на різні клавіші – на ті, з яких злітали метелики.

Мама почула звуки музики і спішно прийшла подивитися, хто це грає!

Хлопчик не чув, як відчинилися двері, не помітив мами, весь поглинений грою.

Піднімалися й опускалися метелики, уже по два, по три разом.

Піднімалися й опускалися пальці хлопчика.

Звуки поступово склалися в мелодію.

Притулившись до стіни, мати мовчки спостерігала за малим.

Метелики відривалися від клавіш.

Пальці хлопчика опускалися на клавіші.

Він грав, і кружляли метелики.

Нарешті вони опустилися на клавіші й застигли.

Хлопчик перестав грати.

Зачудовано дивився він на метеликів.

За мить вони розлетілися по кімнаті, тоді полинули через вікно в сад і зникли.

Хлопчик обернувся, побачив маму й анітрохи не здивувався тому, що вона тут.

– Вони повернуться? – запитав він сумно.

– Повернуться, дитинко, не засмучуйся, – відповіла мама.

І справді, від того дня метелика часто з'являлися на клавішах.

Хлопчик одразу відчував це, де б не був у цей час, – і біг додому.

Сідав за піаніно й грав.

Злітали метелики, пурхали над ним, а він грав.

Але по вечорах хлопчик однаково просив грати маму, а вона, сміючись, казала:

– Тепер ти й сам умієш.

– Я вмю, коли метелики сідають на клавіші, – заперечував він.

І мама грала йому улюблену мелодію.

Збігав час. Хлопчик ріс.

І якось навесні, у тихий вечір він усвідомив, що може сам накликати метеликів.

Він сів за піаніно.

Торкнувся клавіш, і в ту ж мить з'явилися метелики, затріпотіли ніжними яскравими крильцями...

Хлопчик грав сам, без підказки метеликів...

Минули роки.

Хлопчик перетворився на юнака.

Тепер гру його приходили послухати сусіди й знайомі.

Їх було так багато, що вони не вміщалися в кімнаті, і мати розсаджувала гостей у саду – музика долинала з відкритих вікон...

Навіть перехожі на вулиці заворожено зупинялися – їх манили чарівні звуки.

Юнак грав.

Мама сиділа в кутку, дивилася на сина й плакала від радості...

Потім повільно сідали метелики на клавіші. Юнак припиняв гру й сидів, опустивши голову.

Глядачі якийсь час мовчали.

Потім лунали оплески.

Юнак уставав і кланявся публіці.

Глядачі кидали йому квіти.

Юнак прикладав руку до грудей, дякував публіці й починав збирати квіти.

Зібравши, йшов у куток кімнати.

Це були щасливі миті.

Аплодували, піднявшись із місць, глядачі.

У дворі теж лунали оплески.

В очах у матері й сина блищали сльози радості. Мати й син посміхалися одне одному. І син ніс їй великий букет...

Юнак став відомим піаністом, і послухати його приїжджали із сусідніх міст.

Газети навперебій вихваляли гру молодого обдарування, листоноша не встигав доставляти йому листи в тонких блакитних конвертах.

Успіхи сина тішили матір, але в неї з'явилася незрозуміла тривога за сина, вона передчувала якесь лихо й застерігала його:

– Будь обережний, синку, неспокійно в мене на душі.

– Не хвилюйся, мамо! Нічого поганого зі мною не станеться. Бачиш, скільки мені квітів подарували, – відповідав він безтурботно...

– Бачу, синку, бачу, – казала вона, – але серце чує лихо...

Якось уранці до них у двері постукав незнайомиць, що прибув із далекого великого міста.

У юнака від радості затріпотіло серце. Він знав, що в тому місті була знаменита на весь світ концертна зала, куди запрошували тільки відомих піаністів. Незнайомиць саме про це й сказав юнакові: вас, мовляв, запрошують грати у тій залі.

– Як це чудово, правда, мамо? – сказав юнак.

– Так, синку, – тихо відповіла мати. Їй одразу ж не сподобався цей хитро усміхнений чоловік.

А юнак радо походжав по кімнаті. Його турбувало лише одне – як перевезти піаніно в таку далечінь.

– А піаніно як?! – вигукнув він. – Що я буду робити, якщо воно розіб'ється в дорозі?

– Яке піаніно? – не зрозумів незнайомиць.

– Моє. На іншому я не граю.

Чоловік засміявся.

– Хто тобі дозволить привозити своє піаніно? У тій залі чудовий рояль, за яким стежать найкращі настроювачі. Куди твоєму піаніно до концертного рояля, хіба в нього звук? – і зневажливо постукав по клавіші.

Юнак задумався.

Маму засмутило те, що син її стерпів глузування зі свого піаніно.

Вона підвелася, тихо опустила кришку клавіатури і вийшла з кімнати.

Юнак не помітив цього.

Стояв і думав.

– Як мені бути, мамо? – мовив він нарешті й підвів голову, але матері в кімнаті не було.

І тоді він вирішив усе сам.

– Гарзд, я згоден.

І чоловік знову хитро усміхнувся.

В оголошений день і годину прославлений концертний зал великого міста переповнювала публіка.

Чоловік із хитрою посмішкою вийшов на сцену й оголосив про початок концерту.

Юнак від хвилювання навіть поклонитися забув.

Ви здогадалися, звісно, через що він хвилювався.

Нарешті, зібравшись із духом, він торкнувся клавіш пальцями.

І затріпотіли на сцені метелики.

Юнак полегшено зітхнув і почав грати...

Виступ юнака мав неабиякий успіх.

Він дав ще кілька концертів.

Потім його запросили в інші великі міста.

Молодий піаніст здобув всесвітню популярність.

Він їздив по різних містах і був щасливий.

Але щоразу, підходячи до концертного роялю, він на мить відчував докори сумління, згадуючи своє старе піаніно. Але одразу ж казав собі, мовби виправдуючись: “Що поробиш, не тягати ж інструмент по всьому світу, та й звук його загубився б у величезних концертних залах, де я виступаю”.

І починав грати.

Грав, поки над ним пурхали метелики, поки вони не опускалися на клавіші.

Потім у залі гриміли оплески...

Прославлений молодий піаніст виступав то в одному місті, то в іншому, а той чоловік, який свого часу запросив його виступати у великому місті, став його імпресарію, він супроводжував хлопця всюди й заробляв на ньому великі гроші.

Так минуло кілька років. Піаніст усе їздив по світу, лише в рідне місто йому не вдавалося заїхати.

Він часто писав матері, повідомляв про свої успіхи, але мама однаково сумувала.

“Чому ти сумуєш, невже не рада, що твій син прославився?” – запитували її знайомі, вона ж лише тяжко зітхала у відповідь.

А син її роз’їжджав по світу й ставав усе більш знаменитим.

Якось уранці, прокинувшись у розкішному номері якогось готелю, він, ніжачись у м’якій постелі,

із задоволенням згадував, як урочисто зустрічали його напередодні, як захоплено вітали на вокзалі, скільки подарували квітів... “Ох, бачила б мама, – мигнула думка, – ото би зраділа”. І тут згадав, як вона грала йому в дитинстві перед сном.

А що вона йому тоді грала?

Як не намагався згадати, не зміг. І зі страхом зізнався собі, що забув...

Він дуже засмутився й вирішив написати матері, щоб нагадала, але, на жаль, не знайшов для цього часу.

Зранку прийшли до нього якісь люди, сказали, що він почесний гість у місті, й повезли показувати всілякі визначні пам'ятки, потім улаштували банкет на його честь, де без кінця виголошували пишні тости. Потім він виступав і геть забув про те, що засмутило його вранці.

Цього вечора він грав особливо натхненно, бо знав, що в почесній ложі сидить чоловік, визнаний найкращим цінителем музики.

Він грав. Знавець музики щось позначав у своєму записнику.

А потім метелики опустилися на клавіші й піаніст перестав грати.

У залі зааплодували.

Піаніст хотів підвестися й поклонитися публіці, але на сцені з'явився імпресарію. Він підійшов до піаніста й шепнув, що Знавець музики просить зіграти ще що-небудь.

– Ще що-небудь? Але ти ж бачиш, метелики сіли на клавіші!

– Знавець музики хоче написати про тебе, як про найкращого піаніста, не ображай його відмовою.

Піаніст завагався.

Помітивши це, імпресаріо додав:

– Що тобі з метеликів, не вони ж грають.

– Але вони сіли на клавіші, не можна більше грати.

– Подумаєш! Як сіли, так і злетять, – посміхнувся імпресаріо.

Піаніст задумливо дивився на метеликів.

У залі була тиша.

– То як, зважився? – запитав імпресаріо.

Піаніст мовчки кивнув.

Імпресаріо пішов.

...Піаніст сидів і дивився на метеликів.

Метелики непорушно сиділи на клавішах.

Піаніст заплющив очі, ударив по клавішах і раптом відчув, що не вміє грати.

А метелики спурхнули, якусь мить покружляли і барвистими дощовими краплинами попадали на сцену.

Піаніст розплющив очі, побачив загиблих метеликів і тяжко заплакав.

Він опустився на коліна й дбайливо підібрав метеликів.

Зал заціпенів.

Піаніст самотньо стояв на сцені, пригорнувши до грудей, немов оберемок польових квітів, мертвих метеликів.

Потім метелики зникли.

Піаніст, не піднімаючи голови, покинув сцену.

Розходилася засмучена публіка. І лише Зनावець музики радів: адже він став очевидцем небувалої події, був присутній на останньому концерті прославленого піаніста.

Імпресаріо непомітно зник, і ніхто ніколи його більше не бачив.

Хлопець, що був піаністом, повернувся в рідний дім.

Розповів усе матері.

А наступного дня вже працював у їхньому добряче зарослому садку.

Від зорі до зорі трудився він там, саджаючи молоді деревця й розводячи квіти. Не відаючи втоми, копав, рихлив землю, прокладав красиві доріжки.

Старе піаніно й далі стояло в кутку, але підійти до нього він не насмілювався.

Йому хотілося попросити маму зіграти те, що вона грала йому в дитинстві перед сном, але й на це не зважувався.

Щоранку, прокинувшись, він одразу ж зиркав на відкриті клавіші.

Але метелики не прилітали.

Він звів навколо саду високу огорожу, боячись, що хто-небудь, прокравшись туди, поламає гілки або затопче квіти.

Розрісся сад.

Красиво розташовувалися кущі навколо клумб, примхливо перетиналися тінисті алеї.

Минали роки.

Чоловік не втрачав надії, що метелики повернуться.

І цілісінькі дні доглядав за своїм садом і за квітами.

Але не покидав його сум, бо не міг він згадати мелодію пісні, яку грала мама.

Коли він зайнявся садом, його мама спершу раділа, а потім засумувала.

— Що тебе засмучує, мамо, що тебе мучить? — запитував він часто.

Вона відповідала одне й те ж.

— Нічого, рідний, нічого...

Минуло багато років...

Жінка померла. Син її зостарився й жив сам.

І, як і раніше, дбайливо доглядав за своїм садом.

Одного разу він почув незвичний шум.

Виявилося, що в сад непомітно пробралися дівчинка й хлопчик. Вони походжали по доріжках і милувалися незнайомими квітами.

Чоловік довго стежив за ними, і зрозумів, чому невеселою була мама і чого не вистачало саду.

Він зрозумів, що ще раз помилився.

І того ж таки дня зніс огорожу.

Потім пішов у місто й звернувся до людей:

– Приходьте гуляти в мій сад, віддаю його вам,
приходьте, милуйтеся квітами.

Тоді найняв майстрів.

І коли ввечері люди прийшли погуляти в сад,
там уже були карусель, гойдалка і чимало інших
розваг і забав.

В алеях світилися кольорові ліхтарі.

Веселилися діти – каталися на каруселі, зліта-
ли на гойдалці, а дорослі походжали по алеях,
насолоджуючись ароматом квітів. Люди дякували
господареві саду, починали розмову про те, про се,
і лише музики не торкалися, щоб не засмучувати
старого чоловіка.

Але хіба є місто, де не знайдеться хоча б один
дурень?!

Приведи дурня в найпрекрасніший сад – та
він однаково залишиться дурнем. Знайшовся ду-
рень і тут. Підійшов до старого й бовкнув без на-
тяків:

– Нумо ж, зіграй нам, як колись, згадай сла-
ну молодість.

Люди навколо зніяковіло притихли.

Старий сплотнів.

Усім було ніяково.

І навіть дурень усвідомив свою помилку й, при-
соромлений, сховався за чієюсь спиною.

І тут раптом тишу порушили звуки піаніно.
Музика лунала з будинку.

Всі кинулися туди.

Поспішив у будинок і старий.

На очах у нього блищали сльози.

Люди пропустили його, він увійшов у свою кімнату.

На піаніно грали діти, які пробралися нещодавно в сад – хлопчик і дівчинка.

Із клавіш злітали метелики й пурхали над ними.

Діти вдаряли по вільних клавішах, і звуки склалися в мелодію.

Слухали люди.

Слухав старий, і сльози текли по його щоках.

А мені залишається додати те, про що ви й самі здогадалися, – мелодія була саме та, яку грала йому мама в далекому дитинстві.

Квіти

Була зимова ніч. На деревах і тротуарах мерехтів пухнастий сніг.

Безлюдною вулицею крокував хлопчина.

Він притискав до грудей величезний букет квітів. Під ліхтарями квіти вигравали яскравими барвами.

Хлопчик ішов швидко, піднявши комір пальта, насунувши шапку на чоло. Видно було – поспішав.

Із обважнілих гілок іноді зривалася, розсіпаючись, грудка снігу, і квіти іскристо спалахували.

Крокував хлопчина по снігу.

Ось він звернув за ріг і опинився на залізничній станції.

Хлопчик вийшов на платформу і сів на лавочку, й далі притискаючи букет до грудей.

Невдовзі почувся гудок паровозу, і на платформі з'явився черговий по станції.

У Маленькому Місті й станція було маленькою, – і відкрию вам секрет: начальник станції сам бував і черговим.

Він пройшовся по платформі.

Хлопчик злякався, що його проженуть, і заховав голову за квіти.

Черговий був короткозорим і сприйняв хлопчика з букетом за квітучий кущ, не додумавши спросонку – звідки раптом узимку взявся квітучий кущ!

До платформи підійшов потяг.

Із зали чекання висипали люди з валізами.

Хлопчик підхопився й теж побіг до потяга.

Черговий сторопів – ото вже кущ! Ото дива!

Тоді розгледів хлопчика й посміявся з себе. “Певно, зустрічає когось, чемний хлопчик, але чому його відпустили самого, дивно...”, – подумав він.

Хлопчик очікувально дивився на вікна, але пасажери, певно, спали.

Аж ось із одного вікна виглянула молода жінка.

– Які чарівні квіти! – вигукнула вона і заходилася щось швидко шукати.

На вигук жінки й інші пасажери теж визирнули у вікна.

– О, квіти!

– Які квіти!

– Погляньте, квіти!

Тим часом молода жінка вийшла з вагона й поспішила до хлопчика.

– Скільки за квіти, малий? – запитала вона, розкриваючи сумочку.

– Ніскільки.

– Як це – ніскільки?

– Я не продаю їх.

– Навіщо ж тоді приніс?

– Беріть, якщо подобаються, просто так беріть.

Це мої перші квіти.

– А ти бува не вкрав їх? – запідозрила його жінка, але відразу додала: – Ні, на злодюжку ти не схожий. Ось що, дай мені букет і візьми гроші. Тобі, може, вони не потрібні, а вдома знадобляться.

Біля них уже юрбилися пасажирки, вигукуючи:

– Як – весь букет берете?

– А нам?

– Продавай по одній квітці!

– Добре, – погодилася жінка. – Квітки й однієї досить. Аби тільки була квітка, а одна чи десять – однаково.

Вона взяла в хлопчика одну квітку, тицьнула гроші йому в кишеню пальта й, нахилившись, поцілувала в чоло.

Хлопчик посміхнувся їй і роздав квіти.

Черговий дав дзвінок до відправлення.

Потяг повільно рушив.

Хлопчик побачив, як молода жінка зайшла в купе, простягнула комусь квітку, а потім у вікно

визирнула маленька дівчинка в довгій нічній сорочці.

Дівчинка посміхалася йому.

Хлопчик біг поруч із вагоном, але потяг усе прискорював хід, і він почав відставати.

Пасажири махали йому з вікон рукою.

Але погляд його був прикутий до дівчинки в білій довгій сорочці.

Нарешті потяг зник з очей.

Хлопчик печально зітхнув.

Потім сунув руку в кишеню й дістав гроші.

Він дивився на пом'яті папірці й не знав, що з ними робити.

Постояв трохи, подумав і ввійшов у залу чекання.

На довгих лавах дрімали чи спали, чекаючи потяга, люди. На одній лаві лежав, підклавши під голову черевика, бідно одягнений чоловік, і малий тихенько всунув гроші йому до черевика.

І після цього пішов додому.

Черговий стежив за хлопчиком. Він уже був в окулярах і прекрасно бачив усе.

“Бач, мале – а яке розумне! – подумав він, коли хлопчик залишив гроші бідному пасажирові. – Цікаво, хто він? Піду за ним. Однаково до ранку поїздів більше не буде”.

Хлопчик то йшов повільно, то біг, здійсмаючи сніжний пил.

З одного дерева на нього посипався сніг, – пев-

но, пташка, що спала там, стрепенулися й хитнула гілку.

Хлопчик зайшовся щасливим сміхом і побіг додому.

Наступної ночі хлопчик знову прийшов на станцію.

Продав свої дивовижні квіти, а гроші, знову непомітно залишив сплячому пасажирові.

Так було й третьої ночі.

Начальник станції все дужче дивувався хлопчикові й нарешті вирішив побачитися з його батьками.

Його, власне кажучи, найперше цікавило – що вони за люди, які зуміли так добре виховати сина.

Він прийшов до них, коли хлопчик був у школі.

– Скажіть, будь ласка, чому ви посилаєте дитину вночі саму на станцію?

Батьки здивувалися – коли це вони посилали сина на станцію!

– Ні, нічого поганого він не робить, – заспокоїв їх начальник станції, – продає дивовижно гарні квіти, а гроші чомусь залишає бідним пасажирам.

– Горе нам, невже він квіти краде! – засмутилася мама.

Матері дуже люблять своїх дітей, і тому їм увесь час увижається що-небудь жахливе.

– Ні, мій син красти не буде, – упевнено сказав тато. – Дуже гарні квіти, кажете?

– Так, чудові, небачено гарні.

– Та-ак, – задумливо протягнув тато.

А хлопчикова мама все повторювала: “Невже він краде, невже він краде!”

– Що ж, гаразд, перевіримо, це ж простіше за все, – вирішив тато. – Приходьте до нас увечері.

Увечері вони втрьох почали стежити за хлопчиком, щоб довідатися, де він бере квіти.

Але хлопчик увесь час був удома, а вночі однаково вийшов зі своєї кімнати з квітами в руках, одягнув шапку, пальто й пішов на станцію.

– Мабуть, удень запасся квітами, – припустив начальник станції. – Бувайте здорові, я маю йти, скоро потяг прибуде.

Наступного дня, коли хлопчик пішов до школи, мама обшукала його кімнату.

Квітів там не було.

– Побачимо, де він візьме їх цієї ночі, – сказав начальник станції, який знову прийшов до них увечері.

А тато хлопчика хитро посміхнувся собі у вуса.

Які ж вони були здивовані, коли хлопчик знову вийшов уночі з великими барвистими квітами.

Мати заспокоїлася: яка різниця, де він їх бере, якщо не краде і тішить людей, то чого мені тривожитися! Нехай він зберігає свою таємницю й гадає, що ми нічого не знаємо, не треба відбивати охоту дарувати квіти.

А тато засміявся.

– Я так і знав!

– Що ти знав?

– А те, що мій хлопчик не буде красти, – ухильно відповів він.

Насправді ж він здогадався, але не хотів казати – бо ж дружина розповість сусідці, та – іншій, і все місто дізнається про таємницю його сина.

Він здогадався, що квіти у сина – зі сну.

Йому теж снилися часом такі квіти, але винести їх зі сну жодного разу не вдалося.

І тепер він дуже радів за сина.

А хлопчик усе носив і носив квіти до потягів.

Радував нічних пасажирів.

Вони ставили квітку в пляшку, немов у вазу. Милувалися нею перед сном і уявляли, як приїдуть додому і потішать найдорожчу людину.

Але до ранку квітки вже не було.

На світанку квіти зникали.

У цьому був їхній недолік. Зірвані у сні, жили вони лише одну ніч.

Пасажири цього, звичайно, не знали – і зчиняли галас, звинувачували в крадіжці квітки одні одних або провідників.

Були, щоправда, й такі, хто до ранку забував про квітку й не розумів, чому пасажири сваряться, подумаєш – клопіт, квітка пропала!

Знову проїжджаючи через Маленьке Місто, провідники просили хлопчика не носити до потя-

га ці нещасливі квіти, казали – спокою через них нема.

Але начальник станції заперечував, він був певен, що на ці чудові квіти навіть раз глянути – уже щастя. “І вам би не слід було купувати їх”, – казав він провідникам.

Спершу хлопчик не засмучувався через те, що квіти до ранку пропадають, – адже в нього вони щодночі з’являлися. Але, подорослішавши, почав шкодувати про це.

Він ставив квіти на ніч у воду, та на зорі вони однаково зникали.

Хлопчик ріс і ставав усе сумніший.

Не продавав він більше дивовижних квітів зі сну. Уночі вони тішили людей, це правда, але вранці ж їх не знаходили, а це ж був обман!

Чи не краще зовсім не бачити квітів і не засмучуватися відтак?

Хлопчик перетворився на юнака.

На сумного юнака.

Мама гадала, що син її сумує тому, що не знаходить красивих квітів там, де знаходив їх раніше. І сама намагалася знайти їх у ближніх лісах і ущелинах. Потім і чоловіка почала брати зі собою. Але чоловікові скоро набридло тинятися по хащах, і він розповів їй таємницю про нічні квіти.

А юнак усе сумував.

Блукав вулицями, поринувши у свої думи.

І часто йшов на станцію, сідав на лавочку, де вперше чекав на потяг.

Якщо його запитували, кого він зустрічає, відповідав: “Не знаю”, – і справді не знав.

Так минуло ще кілька років.

Одного разу ясного літнього дня юнак знову опинився на станції.

Сів на свою улюблену лавочку.

І раптом пішов дощ.

Сонце то визирало, то зникало за хмарами.

Лився золотострунний дощ.

Юнак геть змок, але не встав, не пішов.

Прибув потяг.

Із потяга зійшла красива дівчина.

Юнак застиг – в руках у дівчини були квіти, квіти з його дитячих снів.

Гадаю, ви вже здогадалися, хто була ця дівчина.

Від тієї далекої ночі, коли він побачив у вікні вагону маленьку дівчинку, вона снилася йому постійно. У його снах дівчинка завжди була в довгій білій сорочці, і варто було вітерцеві дмухнути на неї, як хлопець одразу прокидався в тривозі – не простудилася б вона!

І дівчинка бачила його у сні – завжди в пальті й шапці. Їй здавалося, що йому гаряче, і вона гралася з ним у “пирскавки”.

– Ходімо до нас, мої батьки дуже тобі радіють, – сказав юнак. – По-моєму, вони знають таєм-

ницю про квіти, але приховують. Напевно, і твоя мама знає.

– Ходімо, – сказала дівчина.

Але вони не зрушили з місця.

Стояли під дощем, не зводячи очей одне з одного.

“Добре, що йде дощ, ніхто не помітить моїх сліз”, – думали і він, і вона.

Лив дощ.

Сяяло сонце.

Блищали крапельки на чарівних квітах.

Відтоді юнак і дівчина не розставалися.

Разом ходили на станцію продавати свої дивовижні квіти.

Гроші віддавали бідним, собі залишали стільки, щоб прогодувати дітей.

Кажуть, що чимало людей, хоч це не завжди було їм по дорозі, намагалися проїхати через Маленьке Місто й побачити чудові квіти, про які по всьому світу пішов розголос.

І знаєте – квіти зі світанком уже не зникали.

Ви не здогадуєтеся, чому?

Тієї ночі, коли молода жінка дала дочці квітку, дівчинка притиснула її до грудей і взяла із собою в сон.

І доглядала за нею у сні.

І квітка не зникла на світанку.

Вона доглядала за нею протягом усього дитин-

ства, поливала водою, ставила у вазу, оберігала від морозу, – і квітка народила тисячу інших квіток.

Ось так...

Якщо перенести у свій сон квітку, що зринула у сні іншого, і дбайливо за нею доглядати, – вона буде вічно цвісти і при світлі дня.

Метелик

Якось одного ранку перехожі побачили химерного метелика.

Одне крило в нього було звичайне – строкате, барвисте, друге ж...

А замість другого була одногривнева купюра.

Одні перехожі, пробурмотівши: “Чого тільки не побачиш на білому світі”, ішли далі, а інші гналися за метеликом, сперечаючись і лементуючи: “Я побачив його першим! Ні, я! Мій метелик! Дзуськи, мій! Я повинен його упіймати, тільки я!”

Найкмітливіший із переслідувачів подав пропозицію:

– Навіщо сперечатися, давайте краще подивимося, куди він полетить, де сяде. Там, напевне, у багатьох метеликів гривня замість крильця, і кожен матиме гроші!

Це сподобалося всім.

І люди побігли за метеликом зі ще більшим завзяттям.

Дорогою вони купили сачки.

Все далі летів метелик.

Переслідувачі гналися за ним, перемовляючись одне з одним:

– Можливо, там у інших метеликів обоє крилець із гривень?

– А чому з гривень лише? А не з червінців, скажімо? – фантазували найагресивніші.

І кожен думав, як би швидше дістатися того заповітного місця.

Та метелик не надто поспішав.

Пурхав собі, час від часу перепочиваючи на високих гілках.

Залетів на часинку до міського парку, побавився з водограєм.

Потім його зацікавив голубий трамвай. Сів йому на дах, прокатався трохи. Коли задихані переслідувачі, випереджаючи один одного, скочили на приступки та вчепилися в задню драбинку, щоб не відстати, метелик раптом зробив пірует і погнався услід за маленькою дівчинкою, яка прогулювалася вулицями. Мабуть, йому сподобалися великі банти на її голові.

Перші переслідувачі почали не на жарт сердитися – що далі літав метелик по місту, то більше ставало у них конкурентів. І кожен тримав у руках сачка!

Роздратовані, вони напали на дівчинку:

– Зараз же біжи додому і сідай за уроки!

Дівчинка, побачивши стількох дядечків і тіточок із сачками, перелякалася і, голосно заплакавши, кинулася навтьоки.

Метелик же, вдовольнившись міськими пейзажами, вилетів за околицю.

Переслідувачі полегшено зітхнули.

Метелик ширяв і ширяв над галями та пагорбами і опустився на велику квітучу рівнину.

Було спекотно, нещадно палило сонце...

Метелик кружляв над квітами, перелітаючи з однієї на іншу.

Люди не відставали від нього. Висолопивши язики, змагаючи від спеки, вони бігали за метеликом.

Навколо пурхали й інші метелики, та в жодного з них не було замість крильця гривневої купюри.

Цілий день перелітала дивна істота з квітки на квітку, а під вечір знову полетіла в напрямку міста.

Розлютована юрба тепер уже за всяку ціну хотіла зловити метелика і вбити його: скільки можна знущатися з людей, скільки можна морочити голову! А вони так знесилилися, що дехто пристав і ледве переставляв ноги.

Покружлявши над деревами і дахами будинків, метелик раптом зник у великому відчиненому вікні.

У тому помешканні жила дуже добра людина.

Кожен приходив до неї зі своєю бідою.

Сьогодні ще на світанку наш метелик теж влетів до неї і поскаржився: “Вітер підхопив мене і вдарив об камінь. Зламалося моє крильце, допоможи!”

Господар оглянув крильце і сказав:

– Не хвилюйся.

Зняв крильце, став обережно розправляти його.

Але ж метелик не може чекати цілий день, поки майстер підлікує крильце! Він мусить постійно літати і кружляти! Тому добродійник тимчасово замінив йому крильце тим, що потрапило під руку.

А під руку випадково потрапила гривня, ось і довелося метеликові цілий день літати з таким незвичайним крильцем.

Метелик же не знає, що таке гроші. І йому зовсім незрозуміло було, чому ганяється за ним людський натовп.

Він щиро вірив, що всі захоплені його красою.

Нині ж, коли добродійник зняв купюру і прикріпив метеликові справжнє крильце, той на знак вдячності покружляв над ним і випурхнув надвір. Йому здавалося, що з обома крильцятами він приголомшить і зачарує людей.

А переслідувачі, що стовпилися під вікном, виснажені і знеможені, навіть уваги не звернули на оновленого метелика.

Гадаючи, що це сталося несподівано для них і вони, як кажуть, проморгали, метелик заходився кружляти над юрбою. Проте люди на його пурхання не зреагували.

Здивований і трохи ображений, метелик полетів геть.

А у добродійника була тоді тільки одна ота гривня, і майстер нічого протягом дня не їв.

Нині ж він вийшов з хати і купив у пекарні хліба.

Несучи буханець, ретельно згадував метеликове зранене крильце і хвилювався, чи без ганджу прикріпив його щойно.

Підійшовши до будинку, помітив юрбу, яка майже вся, знесилена, лежала вздовж стіни.

Одразу ж побіг до хати, виніс глечик води, всіх напоїв, а потім дав кожному по скибочці хліба.

Сам так само зжував одну, присів поруч і запитав:

– Що з вами сталося?

А люди, очунявши, гуртом видихнули:

– Чи ти бува не знаєш, куди подівся метелик з гривнею замість крильця?

– Полетів, – відповів майстер.

– Плакала, значить, наша гривня! – зітхнула юрба.

– Не сумуйте, цю гривню ви зараз їсте, – усміхнувся добродійник і розповів їм усе.

– Отже, гривневокрилих метеликів не існує, –

журливо ствердили переслідувачі і розбрелися по своїх домівках.

Добрий майстер похитав головою і задумливо усміхнувся...

А найкраще у цій історії те, що вночі декому із учасників погоні приснилася квітуча рівнина, над якою зграями пурхають дивовижної краси метелики, і головне, що уві сні переслідувачі зовсім не шкодували, що у метеликів були звичайні крильця, барвисті, яскраві крильця.

Дивак

Жила колись дуже дивна людина.

Ніхто про цього чоловіка чогось поганого не казав, але всі вважали його диваком.

Химерну річ вбив собі дивак у голову.

Шкоди від цього нікому не було, та все ж...

Дивак усіх запевняв, ніби він здатний світитися. Щовечора заходив до чийогось будинку і просив погасити світло. Городяни знали про його дивацтво, не заперечували, мовчки усміхалися і гасили світло.

Гість стояв посеред кімнати і чекав – ось-ось будинок засяє.

Але довкола була темрява. Дивак зітхав і винувато казав: “Чомусь не свічуся сьогодні”.

Його проводжали співчутливими поглядами, вибачали йому – що, мовляв, поробиш, гарна ти людина, та не за своє берешся.

Але далеко не всі були добрими і терплячими. Декотрі, надававши стусанів, зіштовхували зі

сходів, декотрі навіть собак спускали, цькуючи:
“Куси його, куси!”

Доброзичливці умовляли дивака не ходити по дворах, не стукати у двері, аби не наразитися на неприємності. “Хочеш світити, світи для себе”, – радили.

– Для себе світити? – не розумів дивак. – Ні, для себе я не зможу засвітитися...

– Ну тоді терпи і лайку, і побої, – усміхалися люди.

Якось жартома сказали йому:

– Та який же ти світильник без абажура!

Дивак жартів не сприймав, тому ці слова не образили його і не здивували. Навпаки – припали до душі. Порозпродував він усі свої речі і накупив абажурів. І відтоді, прямуючи кудись з наміром засвітитися, надівав на голову абажур.

У будь-який дім заходив засвітитися, окрім одного. В ньому жила самотня жінка. Дивакові дуже подобався її дзвінкий сміх, нестерпно хотілося осяяти її світлом, та не наважувався.

Одного разу зайшов він до будинку, в якому жили злі та брутальні люди. Не те що засвітитися, а навіть спробувати зробити це вони не дали. Пошматували абажур, схопили за руки-ноги, розгойдали – раз, два, три – і швиргнули за високу огорожу прямо в калюжу.

Нарешті він сам собі сказав: “Що буде, те й буде, сьогодні вирішиться все”.

Вдома довго вибирав абажур. Узяв найкрасивіший, семиколірно-веселковий, надів на голову і пішов до будинку самотньої жінки.

Господиня лагідно запросила його до світлиці. Того вечора у неї були гості.

У кріслах яскраво освітленої кімнати сиділи жінки. Чоловіки подавали їм прохолодні напої, тістечка і розповідали всілякі смішні історії.

Певно, їм також подобався дзвінкий сміх господині.

Відважившись, захожий, якого вважали диваком, попросив погасити світло.

Це було зроблено.

“Зараз засвічуся, зараз засвічуся, зараз засвічуся”, – кілька разів повторив він.

І відчув – ось-ось спалахне яскравим світлом. Але гості раптом голосно розреготалися. Дзвінко засміялася і жінка. Цього дивак не витримав.

Кинувся до дверей, збив стілець і сам мало не розпластався. Відірвав від підлоги забите коліно, випростався і вискочив з будинку.

Біг, нічого не бачачи, налітав у пітьмі на дерева, падав, підводився, мчав далі. Колючі кущі дряпали йому обличчя, руки.

“Ще трішки, ще трішки, і закінчаться мої муки”, – утішав сам себе.

Біг прямо до річки.

Наразі зовсім близько почувся голос.

Дивак зупинився.

Серце розривалося від радості – услід йому міг звучати лише голос тієї жінки.

Та, прислухавшись, зрозумів – голос долітав з того боку, куди він прямував.

– Хтось біжить сюди, – промовило в темряві.

– Так, і мені здалося, – підтримав другий незнайомий голос.

– Хто йде? – знову почувся перший голос.

Дивак, розчарований і збайдужілий, гірко хихикнув і журливо відповів:

– Я, людина, що світить...

– Світить? – голос забринів бентегою.

– Бач, я ж казав, що він неодмінно прийде, – зраділо захвилювався інший голос.

Дивак продовжував кихкати.

– І ви глузуєте з мене?

– Що ти, що ти, ми так давно чекаємо на тебе, – злившись в один, прозвучали обидва голоси.

І дивак збагнув: вони йому вірять?

Раз, два, три! – розтанув нічний морок, і враз все довкола засяяло від світла.

– Ось ти й засвітився!

Дивак тяжко зітхнув, ноги в нього підкосилися, і, знепритомнівши, він упав на землю.

Опам'ятавшись, побачив перед собою трояндовий кущ.

– Невже ти розмовляв зі мною?

– Так, я і мій гість.

На гілці троянди сидів соловей.

– Ніч темна, а я не люблю співати в темряві. І дуже сумував через це, побачиш, як я заспіваю зараз, – сказав соловей.

Зрадівши, дивак не здивувався навіть, що розмовляв з кущем і птахом!

Тихо сидів він під пелюстками троянди і слухав солов'я. Прекрасне було це видовище: людина в строкатому абажурі світилася, а в її сяйві – троянда і соловей...

Відтоді дивак міг засвітитися завжди і всюди. Але він більше не заходив ні в які будинки.

У беззоряні ночі сідав біля трояндового куща і світив солов'ю.

Траплялося, що мимоволі він спалахував яскравим світлом десь у темному провулку. Люди, що це бачили, переповідали іншим. Їм, певна річ, не вірили... І запитували дивака: “Це правда?” А він опускав очі і відповідав ніяково: “Та ні, я давно викинув з голови всякі дурниці: їм здалося”.

І лише самотня жінка знала про його таємницю.

Коли він вискочив з її будинку, вона засоромилася свого вчинку.

І побігла услід за ним...

Вона чула, як він розмовляв з трояндою і солов'єм, бачила, як він засвітився.

І перестала жінка з тих пір сміятися своїм дзвінким сміхом, перестала запрошувати до себе гостей.

Самотньо сиділа вдома і говорила подумки:

– Виставила б тоді усіх гостей, і залишився б він зі мною. З'явилися б у будинку малята, які б теж світилися у темряві і носилися б по кімнатах у строкатих абажурах. І не було б на світі нічого кращого за будинок.

Доторидритом

Якось на просторій зеленій галявині гралися діти.

Бігали.

Стрибали.

Ганялися за метеликами.

У одного хлопчика в кишені знайшлися кольорові скельця. Дітлахи розхапали їх і захоплено дивилися крізь них на небо, сонце, дерева. Вони мінялися скельцями, і все навкруги поставало перед ними то червоним, то рожевим, то голубим, то синім.

- Гляньте – червоні хмари!
- Не червоні, а сині.
- Он зелений метелик.
- А я бачу голубу ромашку!..

Одна з дівчаток помітила на краю галявини щось незрозуміле і крикнула:

- Гляньте он туди, там ножиці ходять!
- Всі гуртом кинулися до того місця.

Прибігли і бачать людину догори ногами, що нюхає квіти. Натішиться пахощами однієї квіт-ки – переходить до іншої. Ходить собі на руках.

– Добридень, дядечку! – закричали діти, а самі подумали: якщо відповідь, значить, можна не боятися, а ні – чимдуж звідси!

– Добридень, діти! – відповів незвичайний при-родолоб.

– Що ви робите?

– Квіти нюхаю.

– А чому догори ногами?

– Бо квіти нюхаю.

– А як вас зовуть?

– Татко називав мене Рукоходом, а мамця – Догоридригом. Друге ймення мені більше сподоба-лося, я його собі взяв, і вас прошу так мене називати. Догоридригом я!

– Як цікаво! – защебетали діти і, наслідуючи нового друга, почали робити стійку на руках, дри-гали ногами, падали, хихотіли, знову задирали ноги.

– Ще разок – і виїде! – підбадьорював їх Догоридригом. – Пробуйте, не бійтеся!..

У цей час до них наблизився якийсь перехо-жий. По-індичому витягнувши шию, тупо дивля-чись поперед себе, він з шумом, щосили вдихав і видихав повітря. Лікар, виявляється, наказав йому гуляти за містом і дихати свіжим повітрям. Він був із тих, що роблять усе, що належить.

А лікар, мабуть, забув сказати йому, що за містом метелики пурхають, квіти цвітуть – милуйтеся метеликами, тіштеся красою, вдихайте аромати трав та квітів.

Помітивши Догоридригом та дітей навколо нього, цей Порядний громадянин – давайте назовемо його так – зупинився і сердито запитав:

– Що тут відбувається? Що ви робите?

– Нюхаю квіти.

– А на руках стояти навіщо? Я ж можу нагнутися, зірвати квітку і понюхати.

– Так ви не відчуєте справжнього запаху, – заперечив Догоридригом. – Квітка втрачає природний аромат, якщо її вирвуть із землі.

– Я можу стати на коліна чи навпочіпки...

– Марно. Поки не впретесь ногами в повітря, квітка по-справжньому не запахне...

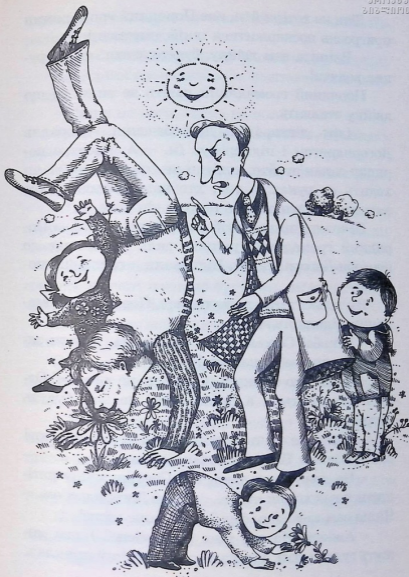
– Чому? – засумнівався Порядний громадянин.

– Цього вже я не знаю, – зізнався співбесідник.

– Дурниці все це, – прорік Порядний громадянин і глянув на дітлахів, що ніби застигли з його появою. – Ти й малят хочеш привчити стояти догори ногами і зробити їх хуліганам!

– Чому – хуліганам? Кому яка шкода від стояння на руках?

– Відійдіть подалі від нього, діти! Ідіть, ідіть і запам'ятайте – цей дядечко порушує порядок, поводить себе так, як не рекомендується, як не слід себе поводити...

Діти не хотіли йти, але Порядний громадянин пригрозив поскаржитися їхній учительці:

– Вліпите вам двійку, будете знати, як на руках ходити!

Порядний громадянин навіть не знав, за що двійку ставлять.

– Ідіть, дітки, ідіть. До побачення, – порадив Догоридригом і підморгнув їм. – А стосовно порядку запам'ятайте: хуліган не той, хто стоїть чи ходить на руках, а той, хто намагається силою змусити іншого робити так, як він хоче.

Школярі пішли, щоб повернутися, щойно Порядний громадянин рушить далі. Їм припав до вподоби Догоридригом. Відчували – гарна він людина!

Як тільки дітки віддалилися, Порядний громадянин підвищив голос:

– Ганьба! Сором! Доросла людина, а ноги задер? Що про тебе скажуть?

– Знаю, що скажуть, і мене це не хвилює! Одним сподобається, а інші, схожі на вас, будуть обурюватися!

– Зараз же стань на ноги! – від припливу люті розчервонівся Порядний громадянин.

– Не можу, рано поки що! Спершу мушу натішитися пахоцями квітів, – сказав Догоридригом. – Якщо вам заважаю, перейду на інше місце!

– Авжеж! На яке таке інше місце? І там можуть гуляти діти, а ти подаєш їм поганий приклад.

Стань на ноги, зараз же стань на ноги! – кипів Порядний громадянин.

Дивак не відповів йому. Пішов на руках далі.

Порядний громадянин не відставав і все репетував:

– Стань на ноги, стань на ноги!

Врешті-решт він так розбушувався, що зовсім перестав тямити.

– Не хочеш добровільно, силою поставлю! Примушу стати на ноги!

– Ось це й буде хуліганством! Насильницьке втручання в чужі справи і називається хуліганством...

– Хай називається як завгодно, головне – порядок, все на світі повинно бути так, як належить! – кричав Порядний громадянин.

Тут я мушу зауважити, що, на жаль, поки що багато хто так думає.

Порядний громадянин рвонувся назустріч Догоридригом. А той пробурмотів, немовби сам до себе:

– Якщо твердоголовий хуліган пускає в хід силу, аби завадити нюхати квіти, то у відповідь також доведеться застосувати силу...

І тут я знову мушу зауважити, що немало хто так міркує, і це теж, зрозуміло, гідне співчуття.

Почувши слова Догоридригом, Порядний громадянин розгублено відступив.

– Що ти збираєшся робити?

– Руки у мене зайняті, дам тобі потиличника ногою.

– Потиличника? Ногою? – Порядний громадянин розреготався. – Ось до чого доходиш, коли стоїш догори ногами! Не тямиш, що мелеш! Ногою можна давати штовхана лише нижче спини!

– Що вдієш? – Догоридриг'ом усміхнувся. – Поки я стою у своїй позі, мені зручніше вдарити тебе вище спини. Власне кажучи, куди тебе стусонутися не грає ролі – вище чи нижче, у тебе це одне й те ж!

– Як так? – не збагнув Порядний громадянин і стиснув лоба руками, намагаючись дотумкати, про що веде мову суперник.

Напружив свої мізочки, але безуспішно.

Догоридриг'ом махнув би на це рукою, та руки в нього були зайняті, отож тільки сказав:

– Відчепися, будь ласка, а то надаю буханців!

– Я хочу поставити тебе на ноги, а ти ще погрожуєш! Роби те, що сказав! – у голосі Порядного громадянина з'явилися благальні нотки.

– Відстанеш нарешті? Ще раз кажу – не хочу!

– А якщо тебе грець поб'є? – з удаваним співчуттям спитав Порядний громадянин, і сам себе похвалив у душі: “Гарно я придумав”.

А Догоридриг'ом йшов далі.

Порядний громадянин не відставав від нього.

На другому боці галявини дітлахи переверталися й перекидалися, вперто намагаючись стояти догори ногами, лічачи до тисячі.

Заходило сонце.
Повівав теплий вітерець.
Спустився вечір.
На небі заблищали зорі.

А Порядний громадянин все товкмачив і товкмачив своє: “Стань на ноги. Не можна стояти догори ногами!”

Нарешті став умовляти:

– Хіба тобі важко? Дуже прошу тебе, стань на ноги...

– Не можна, не можна мені ставати на ноги, – відповів Догоридригом. – Я ще не всі квіти обійшов, не всіма пахощами вдовольнився. Але що ти не відчепишся, то доведеться стати...

І він опинився на ногах.

– Прекрасно! Бачиш, наскільки так краще, – зрадів Порядний громадянин і затнувся...

Догоридригом ріс, гнався до неба!

– Ой! – сторопів Порядний громадянин і гепнувся на землю.

А той все ріс і ріс. І усміхався.

Його спрямоване до зір обличчя несло усміх місяцеві, хмарам, небесним проталинам.

– Що з тобою? Зупинися! – заверещав Порядний громадянин, повертаючись до тями.

– Я попереджав тебе: рано мені було ставати на ноги! – гукнув Догоридригом з висоти. – Не можу інакше: якщо не вдихаю аромату квітів, мушу тішитися ароматом зірок.

– Чому? Чому? – у відчаї галасував Порядний громадянин.

– Таким створила мене природа!

– Природа?! Дурниця! Нісенітниця! Неприпустимо! Я доповім, кому слід! Ми прикличемо тебе до порядку! Дивись-но, природа! Я їй покажу!..

– Як знаєш! – загоготало високо над Порядним громадянином.

Догоридриґом уже був за хмарами.

Він ходив по них, здавалося, під самими зорями.

Порядний громадянин оскаженів.

Потім розгублено спитав:

– А ти не брешеш, невже зорі пахнуть?

– Зорі не пахнуть, а випромінюють аромат, – поправив його Догоридриґом.

– А чим від них пахне? – вперто повторив Порядний громадянин.

– Не знаю, як тобі пояснити... По-моєму, аромат їхній подібний до аромату сну.

– І сон пахне?! Як же він пахне? – допитувався Порядний громадянин. Порядному громадянину не снилися сні.

– До біса і твої сні, і твої зорі! – гарикнув він, нічого не зрозумівши, і, схопивши Догоридриґом за ногу, вгризся зубами в холошу.

А той підняв під самісінькі хмари ногу з Порядним громадянином, що висів на ній, і промовив:

– Бачиш, я можу послати тебе не лише до біса, а й далі, але... Я люблю людей, навіть таких тупих, як ти... Без любові до людини ні квіти, ні зорі нічого не варті! Може, хоч тепер, трохи відчувши височінь, ти що-небудь зрозумієш? Я підняв би тебе ще вище, але, боюся, ти почнеш наводити свої порядки навіть у небесній канцелярії. Тоді потьмяніють зорі, зав'януть від нудьги.

Уп'явшись в холошу, Порядний громадянин трусився від страху. Навколо пливли хмари. Далеко внизу блимали вогники Маленького Міста.

“Не так, зрештою, й погано. Все видно”, – повеселішав Порядний громадянин і зайнявся пошуками свого будинку – чи не загорівся, бува, поки він відсутній.

Догоридриг'ом ще трохи потримав Порядного громадянина в хмарах і сказав:

– Вибач, але я стомився стояти на одній нозі, – і опустив його на землю.

Потім ступив раз-другий своїми довжелезними ногами і зник в туманній далині за горами.

Залишився Порядний громадянин сам.

Оглянув поляну і пішов туди, де були діти.

Набігавшись і настрибавшись, вони спали.

“Чи чувано – спати на землі?!” – невдоволено подумав Порядний громадянин, але вперше промовчав.

Розбудив дітлахів і запитав:

– Скажіть, вам сон не снівся?

– Снівся.

– Який у нього запах?

Діти замислилися, знизали плечима – не знали, як пояснити. Але тут одна дівчинка нерішуче сказала:

– Аромат у сну, мабуть, як у зірок!

– Дурниці, – буркнув Порядний громадянин, але вже без недавньої злости.

Він дивився на дітей і думав: “Ясно, і вони навчатися ходити на руках. І нічого тут не попишеш...”

Порядний громадянин зітхнув.

Ось і вся історія.

А втім, справедливості заради, варто зауважити, що коли в Порядного громадянина вирвалося зітхання, значить, щось просвітлило у його голові.

А та людина, що не може жити без аромату квітів і зірок, крокує по землі велетенськими кроками, з’являючись то тут, то там. Не затримується на жодному місці, бо всюди трапляються Порядні громадяни.

А Порядного громадянина завжди можна розпізнати – він не дає спокою тим, хто тішиться ароматом квітів і зірок.

Маляр і понурий пан

Якось уранці в Маленькому Місті з'явився веселий маляр – малювальник. Весь він був вимазаний фарбами, а на голові мав строкату шапку.

Він ішов, наспівуючи, й тягнув за собою візок.

У візку була скринька, а до її кришки прив'язана розкладна драбина.

Маляр зупинився біля першого ж будинку й, промурмотівши: “Почнімо”, постукав.

Коли господарі відчинили йому двері, він чемно привітався, знявши шапку, і запитав, чи є в них діти.

– Є, звичайно, – відповіли вони.

– Це добре. – Маляр посміхнувся. – Дозвольте, я пофарбую стіни в дитячій.

Господарі відмовилися – грошей зараз, мовляв, немає на ремонт і переставляти речі клопітно, важко.

Маляр надів шапку на голову й знову посміхнувся.

– Не потрібні мені ваші гроші, ані ваша допомога, про це не турбуйтеся. Лише до вечора впустіть у кімнату.

Господарі погодилися.

Чоловік відв'язав драбину, дістав скриньку, банки з фарбами й щітки. Вніс усе це в дитячу й зачинився там.

Повернувшись зі школи, діти всіляко старалися заглянути у свою кімнату, довідатися, що в ній відбувається, але маляр добре завісив вікна. Їм залишалося лише слухати, як він муркоче, працюючи.

Увечері маляр відчинив двері й весело запросив господарів і дітей у кімнату.

Діти першими переступили поріг. І застигли вражені.

Навколо них цвів сад.

Їхні ліжка й інші речі стояли серед пагорбів, на яких росли дерева, всі в рожевому й білому. В одному місці дерево височіло на скелі, просто над водоспадом, а із зелених кущів визирало блакитне озеро.

Діти стояли серед квітучих садів. Їм здавалося, що вітерець доносить аромат квітів...

Опам'ятавшись від подиву, вони застрибали від захвату.

Батьки не знали як і дякувати малярові.

– Не варто дякувати, це моя робота, – сказав той. – Я б і інші кімнати розмалював вам, але

спершу повинен розписати кімнати дітей в інших будинках. Бувайте здорові.

– Куди ви проти ночі? – заходилися втримувати його господарі.

– Не турбуйтеся, я сплю під відкритим небом, так треба.

– Хоча б повечеряйте з нами, – попросили вони.

– Ні, – дивний маляр відмовився й від вечері.

Діти допомогли йому укласти в скриньку щітки й фарби, прив'язати драбину до скриньки, і він поволік свій візок далі.

– До побачення, до побачення! – кричали йому вслід діти.

Маляр помахав їм шапкою й зник у темряві. Водночас затих і шум візка.

Батьки ще довго стояли, задумливо посміхались, а потім зайшли в дім.

Діти захоплено застрибали, дуже подобалася їм незвичайна кімната.

Уранці наступного дня маляр-малювальник знову прийшов у містечко, наспівуючи пісеньку, і розфарбував стіни ще в одному будинку.

Так з'являвся він щодня й перетворював у якому-небудь домі одну з кімнат на сад.

Весело було дітям.

А найдивніше, що ніхто з них більше не хворів.

І ось залишився єдиний будинок на окраїні, у якому не побував дивовижний маляр.

Нарешті постукав він і в цей дім.

Двері відчинив похмурий пан.

– У мене немає дітей, – тужно мовив він.

– Сумно, – завважив маляр.

– Анітрошки, – буркнув на це господар.

Маляр зітхнув і, мовчки потягнувши мотузку, покотив за собою візок.

Крокував і наспівував, але тепер наспівував сумної.

Маляр пішов у сусіднє місто, щоб і там розмалювати кімнати, в яких живуть діти.

Господар провів його похмурим поглядом, пробурчав: “Не подобається мені цей тип”, – і повернувся в дім.

Цей похмурий пан завжди був насуплений, і не те що сміятися – навіть посміхатися не волів, уважаючи себе мудрим, а мудрець, на його думку, мусить бути серйозним і похмурим.

Люди прозвали його Несміяном.

Несміян рідко виходив на вулицю, а якщо вже вибирався з дому, то простував із суворим, замисленим виглядом, ні з ким не вітаючись.

Але найдивніше, що й мешканці Маленького Міста вважали його мудрим, хоча ніколи ні слова від нього не чули. Певно, чимало є на світі людей, які гадають, що будь-яка людина із задумливо-серйозним обличчям – мудрець.

Отож, варто було городянам зустрітися з цим понурим паном, як вони одразу ж переставали

сміятися, їм бувало соромно, що вони легковажно веселі, коли він серйозний.

А Несміянові було приємно, що, побачивши його, у людей із облич злітала посмішка. І сміх уривався. І він думав задоволено: “Зачекайте-но, я вас напоумлю, ви збагнете нарешті, як нерозумно сміятися, і всі станете такими, як я”.

Можливо, так би й сталося, дорослі зрештою мимоволі вподібнилися б йому, але з дітьми в нього нічого не виходило.

Вони не переставали гратися, веселитися. Угледівши його, коли поблизу не було дорослих, бігли за ним і дражнили: “Бабай, Бабай!”

Несміян давно помітив, що батьки, дивлячись на своїх дітей, щасливо посміхалися.

Тому він і не мав сім’ї, боявся як би ненавмисно й він не посміхнувся, адже це не личить мудрецеві. Мало того, він соромився, переживав, що колись і сам був малям, і сам сміявся.

Несміян завважив, що останнім часом у місті все частіше бринів дитячий сміх, але чому – ніяк не міг збагнути.

Тепер, побачивши маляра, зрозумів, що у всьому винен цей усміхнений, несерйозний чоловік, весь у фарбі.

Несміян одягся в чорне, надяг чорну шапку і вийшов на вулицю. Напустивши на себе ще дужче, ніж зазвичай, серйозного й суворого виду, він постукав у будинок сусіда на іншому боці вулиці.

Сусід відчинив двері й ледве не онімів – зовсім не очікував, що така мудра людина опуститься до нього, зробить йому честь своїми відвідинами.

– Заходьте, будь ласка, – запросив він.

– Мені ніколи, – сказав Несміян, не вітаючись. – Скажіть, у вас теж був цей забруднений фарбами тип?

– Так, був.

– А що йому знадобилося?

– Розмалював кімнату дітей.

– Зрозуміло... І більше нічого?

– Ні... нічого, – відповів сусід, стурбувавшись. –

Чому ви запитуєте?

Несміян мовчачи відвернувся й пішов, мовлячи про себе: “Ні, тут щось не так”.

А сусід і справді приховав від нього правду, вірніше, не розповів йому всього...

У кого є діти, ті бодай раз – та встають серед ночі глянути, чи спокійно спить маля, чи не розкрилося. От чому всі батьки знали, що відколи маляр зобразив на стінах квітучі сади, у дитячій кімнаті відбувалося щось дивне.

Сусід Несміяна передав дружині свою розмову з ним, і обоє ламали голову, навіщо він до них з’явився.

– Може, розповісти йому все? Раптом нашим дітям загрожує небезпека?

Подумали вони, подумали й вирішили відкрити Несміянові правду.

Уночі, коли діти заснули, батьки запросили Несміяна й провели в їхню кімнату.

Бліде світло місяця опромінювало кімнату серед квітучих садів.

Діти спали.

Раптово листя на одній гілці зашелестіло, ледь розсунулися, і з куща випурхнули дві дивовижні барвисті птиці.

І тихо заспівали.

Співали птиці, й посміхалися діти уві сні...

Потім птахи стрепенулися, разом злетіли й зникли в кущах на стіні. Листя більше не ворухилося, як і слід намальованому листю.

Стократно похмуріший вийшов із кімнати Несміян.

Господарі мовчки вийшли за ним.

Нарешті Несміян суворо похитав головою, підняв указівний палець і прорік:

— Діти занадто багато сміються, а це погано закінчиться. Скажіть усім, що потрібно взяти термінових заходів. Насамперед упіймайте цих птахів і принесіть їх мені. А я подумаю, що з ними робити.

Наступного дня вказівка похмурого пана була відома всьому місту.

“Раніше й слова від нього не почувеш, а тепер он скільки сказав! Виходить, нашим дітям справді загрожує серйозна небезпека”, — мовили люди одне одному.

Уночі, коли діти позасинали, батьки сіли біля них, і щойно на кущах з'явилися птахи, схопили їх і замкнули в клітки.

А вранці принесли птахів Несміянові.

Віддавши йому клітки, люди чекали, хотіли довідатися, що він зробить, зібравши всіх птахів.

Дім Несміяна повнився птахами.

Але ось принесли й останню клітку.

Несміян став у вікні, маючи намір звернутися до городян із промовою, заздалегідь заготовленою для цієї події, як раптом пролунало голосне тріпотіння крил.

Це у всіх клітках разом стрепенулися птахи.

Дружно змахнули крилами.

Раптом будинок відірвався від землі й піднявся в повітря.

– Що ти робиш! – закричали люди Несміянові.

Вони гадали, що він сам якимось чином підняв будинок.

– Нічого не розумію! Чому я лечу?! – крикнув їм згори Несміян.

Але його вже не чули – усі заходилися від сміху.

Певно, суворий вигляд пана у вікні надто вже не в'язався з будинком, який так легковажно злетів.

Розсердився Несміян.

– Чого регочете! – крикнув він і погрозив людям кулаком.

Але вони ще голосніше зареготали.

А будинок летів усе далі.

І незабаром зник із очей.

– Ось тобі й серйозний чоловік, ось тобі й мудрець, – сказали мешканці Маленького Міста й пішли кожен до свого дому.

Цілий день літав Несміян.

Спершу він сподівався, що птахи втомляться, але вони невтомно змахували крильми.

“Куди вони мене несуть, куди?! Що робити, що робити?!” – говорив він собі в розпачі, геть забувши, що вважав себе наймудрішим, і навіть сказав собі якось: “Нумо, знайди вихід, якщо ти не дурень!”

Настав вечір.

Будинок летів у темряві.

На небі блищали зірки.

Несміян помітив, як вони, одна за одною, зривалися з неба, і зміркував, що робити.

Відчинив одну клітку, другу, третю...

І відчув – будинок поступово опускається вниз.

Випустив на волю всіх птахів, одну за одною.

І коли відчинив останню клітку, будинок повільно опустився в темряві на землю.

Несміян полегшено зітхнув і задумливо мовив:

– У небі політав!

І згадав усе. Згадав, як розвеселилися городяни, і уявив, який смішний вигляд він мав у будинку, що ніс його вгору, уявив свою розгублену міну й розреготався.

Так, так – розреготався!

Бачили б ви, як заразливо він сміявся!

Аж котився зо сміху.

І заснув, знесилений сміхом...

І довго спав, умиротворений.

А птахи стрімко полетіли назад і встигли тієї ж ночі повернутися до дітей.

Розвидніло.

Понурий пан і далі спокійно спав.

А навколо будинку зібралася юрба здивованих людей. Виявляється, будинок опустився на площі якогось містечка.

Люди стояли й думали, як бути, і вже хотіли ввійти усередину, як раптом із будинку почулася пісня. І у вікні з'явився усміхнений пан.

Маю сказати вам, що коли людина бодай раз від душі посміялася з себе, вона більше в жодному разі не намагатиметься мати аж такий серйозний вигляд.

А якщо політає зі співочими птахами, то в неї з'явиться слух, і вона полюбить спів.

Пан привітався з незнайомими людьми й залишився в тому місті...

Відтоді він учить дітей співу. Організував хор, у якому співають усі діти міста, а серед них і село його малят.

На світанку він піднімається на дах свого будинку й оглядає в підзорну трубу всі дороги, що ведуть у містечко.

Упевнений – рано чи пізно прийде в те місце веселий маляр, – тож хоче зустріти його вродисто.

Нікому не зізнається, кого він чекає, каже лише: “Побачите, настане день, коли всі наші діти будуть веселими”.

А діти й без того раді кожному новому дню, адже в їхньому місті живе найвеселіша у світі людина.

Балерина

Був теплий осінній вечір.

В яскравому світлі вітрин на головній вулиці
виблискувала бруківка.

На тротуарі то там то тут жовтіло опале листя.
Година була пізня.

Маленьке Місто готувалося до сну.

Поспішали поодинокі перехожі.

Неспішно йшла красива молода жінка.

Жінка ця була балериною.

У цей вечір вона вирішила залишити сцену.
Ні, не тому, що їй стало важко танцювати. Глядачі,
як і завжди, довго плескали їй і засипали квітами
після спектаклю, коли вона стояла сама на сцені,
стомлена і щаслива...

Просто балерина зрозуміла, що вона досягла
межі – краще, ніж зараз, їй уже не затанцювати,
не мати більшого успіху.

Про своє рішення вона нікому поки що не ка-
зала. “Скажу директорові зранку й піду з театру

без шуму, – думала вона. – А то ще влаштують урочисті проводи, будуть говорити хвалебні промови”.

Задумливо йшла балерина. Однак помітила – перехожі озираються на неї, зупиняються, дивляться заворожено.

Кинула погляд на своє відображення у вітрині й оторопіла: за нею тягнулись яскраві кольорові промені, що освітлювали її на сцені.

Просіяла балерина, замилувалася променями.

Промені розсипалися у вітринах, переливалися, множилися, заливали світлом вулицю.

З будинків вибігли люди. Дітлахи заповнили балкони і ганки.

Балерину впізнали.

Люди шанобливо й благоговійно споглядали диво – прекрасну жінку в барвистому сяєві променів.

Балерина щасливо посміхалася.

Раптом зазвучала музика. Якийсь скрипаль заграє на балконі.

І балерина почала танцювати.

Танцюючи, пішла вона далі.

І здавалося – все довкола неї втягується у танець – липи уздовж вулиць, виряджені манекени у вітринах, місяць, що пробивається крізь листя дерев.

І кружляли над нею, осяваючи, яскраві барвисті промені.

А слідом ішла музика.

Танцюючи, проходила балерина повз відкриті ганки, повз балкони, і звідусіль долинала музика. Грали на гітарі, на сопілці, на скрипці, на мандоліні, хтось навіть піаніно примудрився викотити на ганок.

Танцювала балерина легко, вільно, хоча була у пальто і тримала в руці сумочку. Ніколи з такою насолодою не танцювала вона на сцені.

І нітрохи не заважало їй, що з балконів і ганків линула різна музика, що деякі “виконавці” нічого не тямили у справжній грі.

Танцювала балерина.

Їй услід ішли люди.

Обганяли хлопчакки, зазирали в обличчя і бігли далі.

Час від часу балерина стишувала крок і, ледь нахиливши голову набік, похитувалася на носочках, розкинувши руки, а потім крутилася, і розвівалися поли її пальто.

Самозабутньо танцювала балерина і все ж не наступала на опале листя.

Так, у сяєві вогнів, пройшла вона вулицю.

У кінці вулиці зупинилася. Вклонилася людям. І, опустивши голову, пішла додому.

Люди із захватом аплодували осяяній променями балерині.

...Уночі, коли жінка заснула, промені пробралися на вулицю і розлетілися в різні сторони.

Одні до світанку світили на книгу чоловікові, який зачитався і не помічав, що йому темно, інші висвітили злодюжку, що прокрався в дім, де були самі лише жінки, і який звідти ніс дзеркало. Іще одні промені освітили кімнатку малюка, якому було страшно в п'єтмі... Якийсь поет знайшов у сні риму і прокинувся – записати чимшвидше – і промені йому теж посвітили.

Так літали промені містом аж до світанку, а зранку повернулися до балерини. Один за одним обливали її світлом – блакитним, оранжевим, зеленим, рожевим і різних інших кольорів, висвітили плямки від сліз на подушці й сховалися на горищі...

Балерину збудив телефон.

– За вами пішли, виявляється, промені освітлювальних ламп! – кричав у слухавці директор театру. – Не вмикаються лампи, не освітлюється сцена. Негайно верніть промені! Якщо зірветься вистава, ви будете винні!

– Одну хвилинку, зачекайте, не кладіть, будь ласка, слухавки, – сказала балерина.

Вона зовсім не хотіла зривати виставу.

Балерина дуже любила свій театр.

Розирнулась навкруги, пошукала очима – де ж це промені, куди вони поділися?

Подумала і здогадалася.

Швидко піднялась на горище.

Промені обступили її, грайливо застрибали, заіскрилися.

– Стійте, стійте, – зупинила їх балерина. – Негайно повертайтеся у театр.

Але промені весело гасали горищем, граючись із балериною.

“Вони, мабуть, не розуміють слів,” – вирішила балерина і відчинила віконце, показала рукою на будинок театру вдалині.

Промені завмерли.

Балерина посварилась на них пальцем, як погрожують дітям, і спустилася з горища.

– Не хочуть повертатися, – сказала вона директору в слухавку. – Не знаю, що й робити.

– Я надішлю за вами авто і як хочете доставте їх у театр, – крикнув у телефон директор. – Хоча ні, я сам приїду за ними!

– Директор зафіранив вікна авто – упевнився, що жоден промінь звідси не утече. А потім привів балерину і посадив в авто.

Чекали вони, чекали, та не прийшли промені.

Розгнівався директор.

– Покажіть, де вони ховаються! Зараз дістануть вони від мене! – репетував він.

Балерина підвела його до горішніх сходинок.

Піднявся директор на горище, почав сваритися, та промені не послушалися його. Тоді він погнався за ними, хотів переловити. Та хіба упіймати світло? Ганявся за ними, набив собі ґуль, запилився увесь – та дарма. Махнув рукою, зійшов із горища і сказав балерині, щоб вона не приходила більше до театру.

Сів в автомобіль, стукнув дверцятами і поїхав геть.

Встановили в театрі нові пристрої, та й вони не освітлювали сцену.

Директор не тямився від гніву. Замкнувся в своєму кабінеті й думав – куди, кому поскаржитися на балерину.

Уночі промені знову вилетіли у місто. Гасали до світанку, приносячи людям радість...

Коли ж уранці балерина піднялась на горище, побачила, що промені зменшилися, вкоротилися.

Минав час.

Щовечора промені спускалися до балерини, заливали її дивовижним сяєвом, а потім танцювали на стінах, кружляли і вигиналися у вихорі яскравих кольорів.

Балерина засинала, а промені мчали на вулиці міста.

Уранці поверталися на горище, все більш та більш укорочені. І зрештою стали довжиною з долоню.

Балерина хвилювалася, боялася, що сцена не засяє більше вогнями і театр закрийється. Та якось увечері вона наважилася, сказавши собі: “Немає у мене іншого виходу...”

Коли промені спустилися до неї з горища, вона одягла свою пачку, пуанти, стала перед дзеркалом і почала танцювати.

Промені повеселішали.

Променистою діадемою прикрасили їй голову і кружляли разом із балериною.

Раптово балерина опустила на стілець.

Сховала голову в долоні й розплакалася – ні, ніколи їй більше не танцювати на сцені!

Плакала балерина.

Ласкаво ковзали по ній промені. Втішали.

І ось за вікном почулось легке шарудіння.

Балерина вийшла у двір – під вікном танцювала маленька дівчинка.

Очі у дівчинки були заплющені, і вона не бачила, як тріпотіли над нею, осяваючи, барвисті промені.

Чудово танцювала дівчинка.

І згадала балерина, що й раніше, щоразу, коли вона вправлялася перед дзеркалом, чулось позаду легке шарудіння. Виявляється, це дівчинка наслідувала її.

Балерина утерла сльози, посміхнулася.

А дівчинка все танцювала і танцювала.

Ви, звісно, вже здогадалися, чим закінчилася ця історія.

Наступного дня зала театру була переповнена і сяяла вогнями.

Заграв оркестр.

Піднялася завіса.

І всі побачили зовсім темну сцену.

Потім на сцену вийшла дівчинка і почала танцювати.

На голові у неї вінцем іскрилися промені.

Звучала музика.

Танцювала дівчинка.

Глядачі не зводили з неї очей.

Танцювала дівчинка і поступово промені ставали все більшими й більшими...

Захоплені видовищем, директор та балерина не помітили, як вийшли з-за куліс і опинились на сцені.

І коли дівчинка закінчила танцювати, промені заповнили всю сцену, як раніше, коли танцювала балерина.

Тоді директор повернувся до балерини і вибачився перед усіма: “Вибачте, я так недобре поведився, вибачте, будь ласка...”

Промені, як і колись, досі літають уночі містом. Віддають світло людям і зменшуються.

Але наступного дня вони знову кружляють над дівчинкою у танці й знову набираються сил.

Після вистави балерина і дівчинка разом покидають театр.

Разом ідуть вони головною вулицею, і тягнуться їм услід барвисті промені.

Дивляться на них перехожі, милуються.

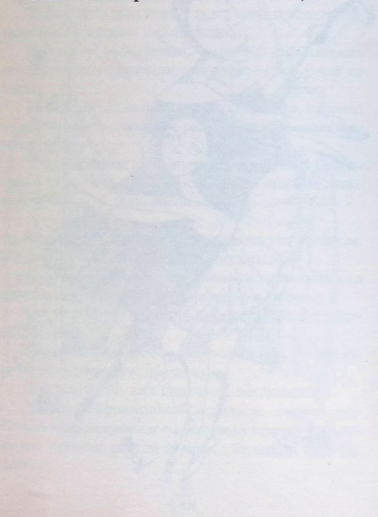
Дівчинка проводить балерину до самого дому. Ніколи не прощається на головній вулиці – боїться, що промені підуть за нею, і балерині буде болісно.

Балерина здогадується про хитрощі дівчинки і,
задоволена, думає: “У неї добре серце, тому танець
її завжди буде приносити людям радість”.

І сниться балерині осяяна світлом сцена.

Шапкар

Один раз на місяць ясного, сонячного ранку над Маленьким Містом линули звуки ріжка.

Батьки старанно вмивали своїх діток, які тільки-но почали спинатися на ноги, і чепурили їх, але чепчиків не надівали, примовляючи: “Вони вам більше не потрібні”. Потім вели малюків вузькими вуличками на невеличкий майдан, оточений мальовничими будиночками, щоб показати їм яскраві квіти на великій клумбі. Малюки, кумедно переважаючи з ніжки на ніжку, чеберяли до барвистого квітника.

Тим часом у будинках відчинялися вікна. Городяни, вихилившись із них, милувалися святково вбраними дітлахами, що юрмилися довкола клумби.

І тільки у високому будинку під гостроверхим дахом одне вікно лишалося зачиненим.

На це вікно вичікувально поглядали батьки малюків.

Над вікном майорів прапорець з намальованим на ньому птахом.

Дорослі знали – крізь шпаринку між стулками віконниць за дітлахами, лагідно усміхаючись, спостерігав шапкар.

Малюки чекали біля клумби.

У небі яскраво сяяло сонце.

Нарешті віконниці під гостроверхим дахом відчинялися, вгору летіли строкаті шапочки. Описавши в повітрі коло, вони опускалися малюкам на голови. Малюки радо підстрибували, скидали шапки, роздивлялися їх і знову надягали, вигукуючи: “Яка гарна! Яка гарна!”

Кожному діставалася така шапочка, яка йому личила і була до вподоби. Видно було, що шапкар добре знав свою справу... Трохи перегодя у вікні з’являвся й сам шапкар. Діти з цікавістю чекали, що ж буде далі.

Шапкар починав грати на ріжку, а потім підіймав руку, щоб зняти з голови шапочку й попрощатися з дітьми, але шапочка раптово зникала.

– Ой, пробачте! – вигукував шапкар. Сховавшись на мить у кімнаті, він знову з’являвся з шапочкою в руці й підкидав її високо в повітря. Шапочка облітала майдан і опускалася йому на голову.

Він знімав її і вклонявся дітям.

Ті також зривали зі своїх голів шапочки і махали одне одному: шапкар – дітлахам, а дітлахи – шапкареві.

Потім батьки вели малечу додому, а шапкар вішав свою шапочку на цвях і брався до роботи.

На небі яскраво сяяло сонце, вітерець розвівав прапорець із птахом...

Діти дуже тішилися строкатими шапочками, які дарував їм веселий шапкар із будинку під гостроверхим дахом.

Вони так їх любили, що ладні були навіть спати в них. Хлопчики й дівчатка старанно берегли їх, намагались не бруднити, не кидати абиде. Коли ж вони підростали, то батьки купували їм інші шапочки, пошиті іншими майстрами, але цих, перших, вони не викидали, а дбайливо зберігали все життя. І коли в них самих з'являлися дітки, то вони часто виймали із шафи свої шапочки й надівали, ніби граючись, а насправді їм просто дуже кортіло ще раз натягти на голову давній дарунок.

Усі інші шапкарі в місті сердились, чому городяни першу шапочку беруть для своїх дітей саме в цього шапкаря, та ще й називають його чудодієм. “Чим він кращий за нас? – гнівно бурчали вони. – Може, тим, що підкидає свої шапочки в повітря?! Це діло нехитре, ми теж так зуміємо...” І починали підкидати вгору свої вироби. Від зорі до зорі вони жбурляли шапочки вгору й підставляли під них голови. Дехто з них так наловчився на цьому, що занедбав своє ремесло й почав виступати в цирку. Решта ж вчасно отямилися і знову взялися до своєї звичайної роботи.

– А може, людям подобається прапорець із птахом над його будинком? – висунув здогад один із шапкарів.

І наступного дня над усіма їхніми майстернями замайоріли прапорці з папугами і павичами.

Більше того – перед майстернями шапкарі висадили квіти, а один із них навіть домігся, щоб поряд із його будинком відкрили крамницю, де продавалися ласощі та варення.

Але все було намарно.

Першу шапочку для своєї дитини кожен городянин купував у шапкаря-чудодія.

Й ось чому.

Малюк, який робив перші свої кроки в шапочці, пошитій шапкарем-чудодієм, ріс добрим і великодушним.

А батькам цього тільки й треба!

– Отже, вашим дітям приємно носити його шапочки, так? – обурювалися заздрісні шапкарі. – Гаразд, а тепер подивимось, що доброго дали вони вашим дітям! Шапкарі перебрали в пам'яті добру сотню мешканців, які носили шапочки чудодія, і злісно вигукнули:

– Усі вони повиростали дурниками-простачками, недоумками. Та їх будь-хто навколо пальця обведе!

Що правда, то правда: цих дітей легко можна було обдурити. Вони росли довірливими.

Чому – спитаєте ви?

Спершу я відкрию вам таємницю шапкаря-чудодія.

Удень він шив свої шапочки. Коли ж сутеніло – розкладав їх на столі. Вночі на горище до нього зліталися птахи і вмощувалися у тих шапочках, неначе в гніздах. Майстер гасив світло, і птахи засинали.

Удосвіта вони знову розліталися, а в шапочках залишалися їхні сни.

І сни ці, як правило, передавалися малечі.

Ви, дітки, звісно, знаєте, що птахи і вві сні бачать небо.

Тому той, хто надівав шапочку, в якій спав птах, всюди бачив віддзеркалення небесного світла і все довкола себе пов'язував з небом: на дерево гляне – воно до неба тягнеться, на сніжинку гляне – вона з небес падає. У бегемота – і в того зв'язок з небом знаходили: сам він – увесь під водою, а погляд спрямований у небо, тому й очі в нього витрішкуваті...

Той, кому все бачиться через бездонну блакить неба, не може бути поганою людиною. Хоча його й легко обдурити, підманути, ошукати. Бо він – довірливий.

Дехто називає таку людину дурником або ще дошкульніше – недоумком. Ось цим словом і залякали городян заздрісні шапкарі.

– Та ваш “чудодій” тільки дурників плодить, простачків розводить! Усі ваші діти – недоумки!

Батьків охопив сумнів.

Кожному хотілося зростити свого малюка добрим, але нікому не хотілося бачити його дурником, якого будь-хто може за носа водити.

І хоч багато хто з батьків теж дивився в небо, вони враз повивітрували зі своїх голів і небо, і його блакить, і його сяйво.

Вони розгнівалися на шапкаря-чудодія, стали його сварити:

– Не хочемо тебе більше знати! Іди геть, нам твої шапки не потрібні! Не хочемо, щоб через тебе страждали наші діти!

Шапкар лишень усміхнувся. Він, мабуть, запідозрив, що тут щось не те, але розібратись, у чому справа, йому не дали.

– Якщо добровільно не забереться з міста – виженемо в три шиї, – пригрозили батьки.

Робити було нічого, тож шапкар зібрався в дорогу, але попрохав дозволити йому побути в місті до ранку.

Городяни знехотя погодилися, але попередили:

– Ну гляди: якщо вранці не заберешся, то...

Потім за пропозицією одного з шапкарів збрали в місті всі шапочки, пошиті чудодійним майстром, і підпалили їх.

Добрий шапкар дивився на це вогнище і плакав.

Та тільки плачем справі не зарадиш, і він заходився шити далі. Надвечір прилетіли птахи

й побачили, що шапкар пошив величезну шапку, яка ледве вміщалася на горищі. У ній переночували разом шапкар і птахи. На світанку шапкар подякував птахам і вони полетіли.

А чудодій зібрав своє манаття, поскладав його у величезну шапку і сів у неї сам. Над містом сходило сонце, і до будинку шапкаря вже почали сходитись городяни. Вони погрожували розправитися з майстром, якщо він негайно не забереться звідси...

Будинок із гостроверхим дахом оточив натовп.

І тут сталося диво: велетенська парасоля пробила дах і злетіла в небо, піднімаючи з собою величезну шапку.

На вістрі парасолі розвівався прапорець із птахом. Над містом пливла гігантська шапка в супроводі звуків ріжка.

Незабаром вона зникла в білих хмарах...

Кажуть, що відтоді ніхто у Маленькому Місті не бачив шапкаря-чародія. Але того дня не всі його шапочки було спалено.

У місті ще лишилися батьки, які хотіли, щоб їхні діти росли, задивляючись у небо. Теплими місячними вечорами вони виходять з малюками на прогулянку. Усі діти – без шапочок.

Тати й мами ведуть їх за руку і час від часу поглядають у небо. Якщо на вулиці безлюдно й лунають звуки ріжка, то в місячному сяйві з-за хмари виринає величезна шапка.

Шапкар-чудодій дивиться з неї вниз і кидає шапочку. Шапочка кружляє-кружляє в повітрі й сідає на голову малюка. Дитина знімає її й весело кричить:

– Яка гарна! Ой, яка гарна!

І махає шапочкою чудодійному майстрові.

– Гляди, нікому не кажи, хто дав тобі цю шапочку! – застерігають малюка батьки... Дитина киває головою.

І в її пам'яті назавжди закарбовується осяяна місяцем величезна шапка з розкритою над нею гігантською парасолею...

Ось чому в Маленькому Місті не переводяться ті, хто дивиться в небо. Шапкар-чудодій літає в небі, огорнений якщо не туманом, то хмарами. Іноді він грає на ріжку, але звуки інструмента тонуть у міському шумі. А якщо вони до когось і долинають, то він думає, що це йому причулося. Шапкар спустився б на землю, та згори йому добре видно – ті, хто дивиться в небо, не в пошані у Маленькому Місті.

І шапкар-чудодій літає й далі, з гіркотою повторюючи подумки: “Якби вони ще трохи потерпіли, то всі у місті стали б дивитися у небо й думати про нього. І тоді щезли б зло й омана і ніхто нікого більше не ошукував би й не ображав...”

Дивний художник

Одного сонячного літнього ранку над Маленьким Містом раптово з'явилася темна хмара. Від неї відділилася крихітна хмаринка. Вона була бузкова і, здавалося, сяяла зсередини.

Хмаринка опустилася на одну з вулиць. На ній, мовби на пухкій перині, лежав чоловік.

Чоловік спав.

Хмарку оточили перехожі.

Люди голосно дивувалися – хмара на землі! Гучні вигуки розбудили чоловіка. Він присів, привітався з усіма, зійшов із хмарини, зняв із плечей мольберт. Дістав із кишені пензлі й заходився малювати.

Бузкова хмарка повільно попливла вгору.

Чоловік малював, нічого й нікого навколо себе не помічаючи.

Уявіть собі – малював без фарб!

У нього було сім різних пензликів, і кожен писав своїм кольором.

Дивний художник малював і малював, поки не глянув випадково собі під ноги.

І відразу спохмурнів. Швидко став на коліна й почав розфарбовувати бруківку.

– Що з ним? Здурів чи що?! – отетеріли люди, спостерігаючи за ним.

Сонце зникло за хмарою, і тіні не було видно. Але за мить сонце визирнуло, і всі зрозуміли: художник розфарбовував свою тінь.

Він дуже старався, але розцвітити тінь цілком ніяк не вдавалося. Варто було ступити хоч, – на крок, і тінь також рухалася!

Марно бігав художник за своєю тінню. Марно він намагався розфарбувати її, хоча малював увесь день.

Але от сонце зайшло, і тінь зникла.

Художник отямився. Повернувся до свого мольберта, подивився на незакінчений малюнок і скрушно зітхнув.

Смеркло.

На вулицю знову опустилася бузкова хмаринка й забрала художника, сховала його в небі, у далекій далечині.

А вранці вона знову принесла його в Маленьке Місто.

Художник зійшов із хмарини, поставив мольберт, але згадав про тінь і знову заходився біля неї. Тінь його падала на високий паркан, що обгороджував чийсь будинок.

Людина розфарбовувала тінь, а фарби лягали на паркан.

Обурений господар будинку вискочив на вулицю й накинувся на художника:

– Що ти робиш! Чого паркан мені квацяєш! Але дивовижний художник нічого не чув.

– Облиш його! Давай подивимося, чим це скінчиться! – стали вгамовувати хазяїна будинку, але він продовжував сваритися.

Зчинився шум, суперечка, одні кидалися вигнати художника з міста, інші кричали: “Зачекайте, дайте йому розфарбувати!” Їм було цікаво, скільки він буде малювати.

Кричали, репетували й вирішили не чіпати художника, а приставити когось замалювати все після нього.

Знайшли одного ледаря, дали йому величезне цебро сірої фарби, великий пензлик і наказали: іди за цим диваком та зафарбовуй його мазанину, а ми тобі грошей дамо.

“Хіба то важко – вести собі пензлем вгору-вниз? – подумав ледар, хоча й був неробою з нероб. – Та ще грошей dadуть!”

Ранками на вулиці Маленького Міста опускалася бузкова хмарка. Із хмарки сходив дивний художник і розфарбовував свою тінь.

Тінь відповзала від нього, він – за нею, а за ним по п'ятах теліпався ледар – дітлахи прозвали його Мазюкою – і замазував яскраві фарби сірою.

Так повторювалося з дня в день, і городяни звикли до художника, не юрбилися більше біля нього. Хіба що якийсь перехожий зупиниться, гляне на мольберт і похитає головою: “Треба ж, досі не домалював”.

Зате дітлахи прикипіли до художника, не відходили від нього ні на крок. Він не помічав їх. Він взагалі нічого не помічав.

А дітлахи приносили свої іграшки, альбоми, підсовували йому під пензлі, і вони ставали святково-строкатими.

Ішли дні.

Художник усе фарбував і фарбував у різні кольори свою тіль, а Мазюка все махав і махав своїм величезним пензлем, замазував усі яскраві фарби сірою.

Але незабаром це йому набридло.

Самі подумайте: що за задоволення щодня розмазувати сіру фарбу по кольорових.

І до того ж важко було Мазюці: до вечора тіль художника росла й заповзала на стіни будинків. Художник запросто ходив по стінах, зовсім як по землі. Йому не страшна була жодна висота, а Мазюка драбину за собою тягав, щоб приставляти до стін, яскраві фарби сірою замазувати.

Усе більше й більше злився Мазюка.

А тут ще таке трапилося: розлігся якимось Мазюка під стіною будинку перепочити: натомився тягати драбину і спека замучила.

І треба ж таке – тінь художника впала на нього.

Ви, звичайно, здогадуєтеся, що сталося.

Уявляєте, який він став – увесь кольоровий! Добре ще обличчя прикрив шапкою від сонця, коли приліг відпочити.

Прокинувся Мазюка й ледве не здурів.

Що було далі, не знаю, але коли ввечері хмара на опустилася на землю, художник не з'явився.

Шукали його по всьому місту й не знайшли.

А Мазюка мовчав і зловтішно посміхався.

Хмара чекала, чекала та й полетіла собі...

І відразу полив дощ із ясного неба.

Сонце ще світило й дощ був теплий, приємний.

Люди закидали голови, підставляючи обличчя теплим струмкам, але краплі пекли очі.

Переякалися всі й розбіглися по домівках...

Дощ лив усю ніч.

Ранком, виглянувши з вікон, люди не повірили своїм очам: будинки, паркани, тротуари, бруківки, – все-все було яскраво розцвічене!

Дощ змив сіру фарбу Мазюки, і стало видно – художник, розфарбовуючи свою тінь, встиг розмалювати все місто!

Людям не хотілося тепер сидіти вдома. Задоволені, веселі, вони гуляли опшатними вулицями, милуючись містом.

Багато років минуло.

Знову посіріли будинки в Маленькому Місті.

Не милують більше око чудові фарби дивного художника. Знайшлися серйозні нудні люди, яким не припали до душі кольорові будинки й вулиці. “Яскраві будинки применшують нашу солідність!” – запевняли вони.

І зрештою Маленьке Місто знову зафарбували сірим.

Але ніхто не може змити зі стін райдужні кольори, тому що пензлі дивного художника були налиті Веселкою.

І Маленьке Місто знову засяє райдужно, якщо піде такий дощ, як у той день, коли зник художник.

Той дощ був слізьми художника.

Ночами, лежачи на хмарині, художник плакав, бо не міг малювати, не міг – поки не розфарбує свою сіру тінь.

Його слізьми просякла бузкова хмарина й пролилася над містом, коли художник зник.

Важко, дуже важко Маленькому Місту змити із себе сіру фарбу й засяяти яскравими кольорами. Повинна знайтися людина, яку засмутить її сіра тінь. А таких людей украй мало.

Запитайте будь-кого – й кожен вам скаже: подумаєш, біда – тінь сіра! На те вона й тінь, щоб бути сірою.

Але якщо й знайдеться людина, яку засмутить її сіра тінь, навряд чи знайдеться бузкова, осяяна зсередини світлом, хмаринка. А якщо й знайдеть-

ся – чи зуміє людина видертися на неї й пролетіти над землею?

І все-таки – хтозна...

Якщо хтось почне розфарбовувати свою тінь, може трапитись, хмарина сама опуститься до нього й віднесе у небо?

Снодар

У Маленькому Місті трапилося щось дивне. Всі його мешканці – і дорослі й діти, чоловіки й жінки бачили уві сні водограй.

Більше місяця снівся їм фонтан, і все місто тільки про це й говорило.

Люди збиралися групами й висловлювали різні міркування, марно намагалися зрозуміти, чому їм сниться однаковий сон.

Але одне зрозуміло було всім – треба щось робити. Думали-гадали й вирішили придивитися до водограю, раптом саме у ньому самому розгадка таємниці.

Водограй знаходився у гарному міському скверіку. Посередині маленького круглого басейну стояла мармурова дівчина з мармуровою парасолькою. З боків парасольки в басейн із дзюркотом струменіла вода.

Увечері навколо водограю спалахували ліхтарі, і струмені води переливалися веселкою, а затінена

парасолькою мармурова дівчина здавалася сумною.

Годинами юрбилися городяни біля водограю. То підходили до нього зовсім близько, то здалеку оглядали, вивчали його, але нічого примітного, незвичайного в ньому не бачили.

І розходилися по домівках із надією, що, може, хоча б цієї ночі водограй дасть їм спокій.

Але фонтан не зникав з їхніх снів.

Треба відзначити, що цей дивний сон із водограєм дратував не всіх мешканців Маленького Міста.

Багатьом дорослим, не кажучи вже про дітей, сон із фонтаном навіть дуже подобався. Це були люди, які мріяли про добре й прекрасне. І нерідко уві сні їх мрія збувалася. Адже набагато легше здійснити мрію, якщо уві сні вона вже збулася.

У тих же людей, які дбали лише про своє благополуччя, сні – продовження їх ситого, задоволеного існування. Вони й уві сні, як і наяву, поплескують себе по ласому череву.

Якщо хочете знати, таких людей не можна вважати сновидцями. Це помилкові сновидці. От цих людей і дратував водограй – і наяву й уві сні.

Набридло їм щонаочі бачити одне й теж: застиглу фігуру мармурової дівчини з парасолькою й падіння у басейн струменів води.

Знавіснів їм безперервний дзюркіт.

А у снах мрійників – щирих сновидців – мармурова дівчина оживала. Діти вві сні гуляли з

нею, піднімалися на вершину високої гори милуватися сходом сонця. Парасолька її міняла колір або розросталася раптом і вкривала від дощу все місто.

Іноді мармурова дівчина летіла з дітьми над бурхливим морем – діти злітали, обхопивши її талію, і їм аніскілочки не було страшно, а іноді вона збирала їх під парасолькою, і біля них на клаптику землі серед снігової рівнини цвіли квіти.

У снах дорослих сновидців дівчина то ходила по садочку, поливаючи саджанці дивом залишеним на парасольці дощем. То стояла біля мольберта з пензлем у руках, і сновидці бачили себе на картині, як у дзеркалі. То показувала дивні вистави, а потім шугала в небесну височінь, забираючи їх із собою.

Сни залишали світлий смуток, і очі справжніх сновидців сяяли добротою.

Смуток охоплював після сну з фонтаном і тих, кому він набрид, і саме це й злило їх найбільше, тому вони гарчали: “Остогиднув нам водограй з його кам’яною дівчиною й набридливим шумом води”.

Зрештою хтось із них не витримав і запропонував:

– Давайте рознесемо фонтан! Позбудемося тоді його й у сні! Замучив нас, сили немає терпіти!

Звістка про це миттю облетіла Маленьке Місто.

Помилкові сновидці – чоловіки й жінки – озброїлися залізними прутами, ціпками, і з погрозами

рушили до фонтану. Але справжні сновидці оточили водограй, промовляючи: “Поки ми живі, не дамо його зруйнувати”.

Невідомо, чим би все це скінчилося, якби дійшло до сутички.

Але в одному не було сумніву – справжні сновидці не стримали б натиску нападників – лжесновидців було більше, не кликати ж на підмогу дітей! Та й взагалі, чи часто доводилось вам бачити мрійника, здатного битися?

Нападники вже занесли над ними ціпки й пруту, коли шум вивів із задуму чоловіка, що сидів на лаві поблизу.

Цей чоловік і раніше любив посидіти там, але ніхто помічав його.

Звичайний був чоловік – у капелюсі, окулярах.

Побачивши людей із залізними прутами, ціпками, він зметикував, що сталося.

Підхопився з місця, закричав:

– Стривайте! Зупиніться, люди! Що ви робите!

– Ламаємо водограй, – відгукнувся найзавзятіший і замахнувся залізним ціпком.

– Що він вам зробив? Чим не догодив?! – запитав чоловік.

– Остогид своїм шумом, уві сні спокою не дає! А тобі, власне, що? Чого лізеш?!

– Не ламайте водограй! Він ні до чого! Розбігайтеся по домівках і заспокойтеся: не наснитесь він більше.

– Звідки ти знаєш, що нам наснитися, а що ні! Забирайся, поки цілий, а то й тебе поб'ємо заодно! – напустилися на нього лжесновидці, знову насуваючись на захисників водограю.

Чоловік пробурчав: “Нічого не поробиш, треба відкритися”, – і крикнув:

– Заспокойтеся! Це я посилаю вам сні!

– Що, що?! Що ти мелеш! Іч – сні посилає! – пролунали глузливі голоси, але більшість все ж здивовано притихла.

– Дарма не вірите! Ось ти, – чоловік звернувся до одного із залізним ціпком, – ти з'їдаєш уві сні десять кілограмів полуниці, а звідки мені це відомо, якщо не я посилаю тобі сон? А ти от, – він указав на іншого, – ти й уві сні все гроші свої перераховуєш.

Ті, до кого звертався незнайомиць, здивовано витріщили очі й зізналися, що так воно і є.

– Ідіть додому, вночі кожному присниться сон, на який він заслуговує.

– Добре, ми розійдемося, але горе тобі, якщо обдуриш! Нехай тільки наснитися мені водограю! – пригрозив той із залізним ціпком і повернувся до своїх. – Давайте розійдемося, а там подивимось.

Послухалися його лжесновидці, жваво розбрелися, боячись, як би дивний чоловік не розповів при всіх про сні, які вони бачать.

Справжні мрійники обступили незнайомця.

І раптом одна дівчина підійшла до нього, поці-

лувала й сказала: “Спасибі вам за сни, дякую, Снодаре”.

– Снодар... Снодар... Він Снодар! Спасибі, Снодаре! – лунали голоси.

– Мені дякувати нема за що, я посилаю вам лише початок сну, який підбираю за вашими мріями, за вашими думками, так що за гарні сни дякуйте собі, – сказав Снодар із посмішкою.

Із цього дня Снодар кожному посилав сон, якого той був гідний.

Але справжнім мрійникам, як і раніше, часто снилася мармурова дівчина з парасолькою.

І це зрозуміло: справжні мрійники вірні, віддані тому, що один раз запало їм у душу.

Тепер ви, мабуть, запитаете, чому Снодар усьому місту посилав однаковий сон і як трапилося, що всім снився водограй?

А сталося так.

Проходячи якось повз водограй, Снодар звернув раптом увагу на мармурову дівчину – зазвичай він і не помічав її.

Із кожним з нас буває таке, все життя дивимосся на щось і не бачимо, а одного чудового дня раптом помічаємо.

Снодар був надзвичайно чуйною людиною й по сумному обличчю дівчини, по струмках, що стікали з парасольки, немов сльози, зрозумів: скульптор пережив якесь горе до того, як висік мармурову фігуру.

І з того дня Снодар цілі дні проводив біля водограю, розглядаючи дівчину.

Безмірним сумом сповнювалося його серце.

Що ж дивного, якщо він і по ночах думав про неї, і образ її мимоволі потрапляв у сни мешканців міста?

А коли він пообіцяв городянам надалі не показувати їм у сні водограй, то перестав ходити в міський сад, хоча дуже тягло подивитися на мармурову дівчину.

Не хотів злити лжесновидців, боявся, як би вони й справді не рознесли водограй.

Намагався забути сумну мармурову дівчину.

Та часами, коли довго йшли дощі, йому знову марилося сумна дівчина з мокрою парасолькою, а городянам знову снився водограй.

У таких випадках Снодар просив у лжесновидців пробачення, говорив – ненавмисно вийшло.

Але вони не гнівалися більше.

Чому?

Може, їм захотілося стати справжніми сновидцями й бачити уві сні прекрасне й добре, але вони не здогадувалися про це?..

Варто сказати, що хоча більше ніхто не брався за ціпок і не погрожував водограю, Снодар не міг залишатися в Маленькому Місті.

“Чому? – запитаєте ви знову. – Невже йому більше не подобалося місто! Хіба до нього погано ставилися?”

Ні. Просто не можна Снодару залишатися в місті, коли порушена головна умова його існування: люди не повинні знати, хто приносить їм сні.

Так треба для того, щоб Снодар на самоті міг спокійно займатися своєю справою.

А після історії з водограєм про тишу можна було тільки мріяти.

Мами на вулиці показували дітям на нього: дивися, цей дядько посилає тобі сні!

А підлітки й дорослі без кінця просили автограф.

Поети співали йому дифірамби, присвячували вірші.

Художники благали позувати – намагалися написати його портрет. Чи легко годинами сидіти або стояти в одній позі?

По радіо виступали якісь люди й розповідали про нього всяку всячину, правду і небилиці.

Кінооператори на кожному кроці підстерігали його, знімали прихованою камерою й показували по телевізору, як він ходить, надіває окуляри або знімає шапку, як посміхається та чхає...

Вечорами будинок його осаджували шанувальниці й наспівували:

*Вийди, вийди на балкон,
Хто несе чудовий сон.
Без видінь і суети
Уві сні нам в радість ти.*

А коли вони давали йому нарешті спокій, за-
являлися незнайомі люди і мало не силою тягли
до себе в гості на вечерю на його честь.

Навідувалися й уночі – ті, що за гроші випро-
шували в нього бажаний сон.

Снодар не обурювався, але все це заважало йо-
му займатися своєю справою.

Не гнівався він на людей, говорячи собі: “Вони
не винуваті, я сам відкрився. А вони поводяться
так, як і належить людям з їхніми слабкостями”.

Снодар любив людей.

Він не гнівався навіть на тих, хто всіма спо-
собами намагався дізнатися, як він осягає мрії
людей, їхні помисли й посилає відповідний сон.

Ці надмір цікаві люди були впевнені, що Сно-
дар застосовує нікому не відомий прилад.

Кілька разів він знаходив будинок розпотроше-
ним, хтось рився в речах, певно, шукав таємничі
прилади.

Одного разу в нього навіть окуляри украли,
упевнені, що в них особливі скельця, вони й дозво-
ляють бачити все.

Снодар тільки сумно посміхався.

Він би в той же день, коли зізнався городянам,
пішов з Маленького Міста, але кого б залишив за-
мість себе?..

І довелося йому терпіти...

Через якийсь час один із двірників побачив на
світанку Снодара, одягненого по-дорожньому.

Це насторожило двірника й він гукнув йому:

– Агов, добра людино, ти залишаєш нас! Без снів залишаєш?

– Так, я йду, але не турбуйся, сни будуть вам снитися, – заспокоїв його Снодар.

– Тоді щастя!

– Щасливо залишатися, – і Снодар потис його руку.

Так, місто не залишилося без снів.

Снодар знайшов собі заміну, знайшов чоловіка, якому зміг передати своє вміння.

У кожному місті є свій Снодар.

Але нікому не відомо, хто він.

Снодар передає таємниці своєї справи тільки тому, кого обирає у спадкоємці.

Якою ж треба бути людиною, які мати якості, щоб Снодар обрав тебе своїм спадкоємцем?

Не знаю.

Але в одному не сумніваюся: треба дуже любити людей.

У кожного міста є свій Снодар.

І кожен його мешканець бачить покладений йому сон.

Але буває, що городянам подовгу сниться одне й теж, скажімо, листок, що злетів на тротуар, самотнє дерево або вбитий птах.

Багатьом це не подобається.

Не подобається тому, що однаковий сон завжди навіває смуток.

Із цим доводиться миритися, адже сумний сон – свідчення смутку самого Снодара.

А якщо він ніколи не буде сумувати, то не зуміє посилати людям сни.

Нічого тут не поробиш, а може, і не треба нічого змінювати?

Якщо гарненько замислитися, то зрозуміємо – хоча б іноді нам треба всім разом побачити сумний сон.

Людина і Вітер

У Маленькому Місті часто дули холодні вітри. Подує вітер несамовито, закрутить опале листя, із шумом зачинить вікна і понесе над дахами, розвіваючи, зірвану десь із мотузки косинку...

Коли він шаленів, перехожі низько нагинали голову і притримували рукою капелюхи.

Матері побоювалися випускати надвір своїх малюків.

Тільки трохи старші діти, школярі, раділи тому вітровію.

Вони вигадали собі розвагу: повернуться назад, підставлять вітрові спину, ніби впираються в нього, а подув вітру штовхає їх уперед. Діти тільки підіймали ноги від землі, а переставляв їх вітер.

Гнав їх вітер, а вони сміялися.

Щоправда, дітям швидко набридало так розважатися, часто вони тиждень, а то й місяць сиділи вдома, коли розгулювався вітер, і з нудьгою дивилися у вікно.

Одне слово, не скажу, що жилося там дуже весело...

Одного вітряного ранку на вулицю вийшов дивний молодий чоловік. Нічого особливого він не робив – на руках не ходив, вогонь із рота не випускав і через голову не перевертався.

Та мешканців міста вразив.

Вразив тим, що йшов, піднявши голову, і капелюха рукою не притримував.

Зустрічні перехожі спинялися. Здивовано дивилися на людину із піднятою головою.

Та ось вітер зірвав з нього капелюха.

Чоловік погнався за ним, підхопив із землі й продовжив путь.

А йшов він назустріч вітрові.

Вітер знову зірвав капелюх і покотив його швидше.

Молодий чоловік знову погнався за ним...

Вітер знову й знову відбирав у нього капелюх, а він біг за ним і ловив.

Молодий чоловік одягав, а вітер знімав, він ловив, а вітер забирав.

Так, ганяючись за капелюхом, вітер довів молодого чоловіка до околиці, а потім повів далі – за місто.

Хтось бачив, як він біг за капелюхом по шосе далеко від міста; забавлявся вітер його капелюхом: то котив колесом, то жбурляв на землю і знову відносив геть, то крутив його у повітрі.

За кілька днів вітер утихомирився – і молодий чоловік повернувся у місто.

Городяни зі сміхом, потішаючись, розповідали один одному про цей випадок.

Невдовзі знову зірвався вітрюган.

Молодий чоловік вийшов на вулицю, і все повторилося спочатку.

Вітер зривав капелюха, чоловік ловив його, а вітер заносив, куди хотів, і так без кінця, поки не виводив за місто.

Городяни вирішили, що йому подобається бігати за капелюхом і він завжди буде ганятися за ним.

“Ото дивак!” – вигукували вони, дивлячись на нього, і по-всякому намагалися пояснити таку поведінку.

Одні запевняли, що молодий чоловік тренується з бігу, в чемпіони цілить, інші наполягали, що він схуднути хоче, треті вважали, що цей дивак якусь машину винаходить, тому й спостерігає, як котиться капелюх...

Словом, у місті ні про що більше й не балакали.

А невдовзі сталося дещо надзвичайно дивовижне... Урешті-решт ганятися за капелюхами почало все місто.

Тільки-но здіймався вітер, люди вибігали з будинків і ганялися вулицями за своїми капелюхами.

Невідомо, чому таке сталося. Можливо, серце підказало, що, бігаючи за своїм капелюхом, вони зуміють осягнути і таємницю дивного чоловіка. Якщо так, то, вірогідно, люди до кінця не повірили своєму серцю, тому що ганялися за капелюхами не по-справжньому – вони просто гралися у гонитву.

Кожен прив'язав до капелюха товсту і міцну нитку, намотану на катушку. Коли вітер зривав капелюх, його власник гнався за ним. Та чи далеко зміг віднести його вітер?! Коли катушка розмотувалась до кінця, людина зупинялася і спокійненько намотувала мотузок на катушку, підтягуючи до себе капелюха. Тут треба згадати про те, що ці капелюхи шили саме для гри під час вітру. Одне слово, городяни знайшли нову хорошу забаву.

Що було робити тому чоловікові? Він тільки сумно всміхався.

І продовжував ганятися за капелюхом.

По-справжньому бігали за капелюхами самі лише діти. Ця гонитва і для них була грою, але вони не прив'язували ниток до капелюхів. Мабуть, відчували, що нитки якимось пов'язані з обманом.

А діти люблять тільки чесні ігри.

Невтомно ганялись вони за капелюхами, спотикалися, падали, розбивали колінця, упрівали і простигали.

Занепокоїлися дорослі. Домовилися віднині не дозволяти дивному чоловікові бігати за зірваним

вітром капелюхом. Вирішили або відбирати у нього капелюха, або замикати вдома, коли здійсмається вітер. А буде перечити – вигнати його з міста.

Але тут у всіх – і у великих, і у малих – зникло бажання грати у “капелюхоганялку” так само раптово, як з’явилась цікавість до неї.

Мабуть, забавляючись із капелюхом, вони так і не осягнули таємниці тієї людини, і дружно вважали його поведінку марною тратою часу.

А той дивак все ганявся за капелюхом.

Ганявся за ним улітку і взимку.

Зловить зірваного вітром капелюха, одягне і йде з високо піднятою головою. Не боявся він негоди, не ховався: а чи дощ хльоскав по лиці, чи вітер жбурляв в обличчя снігом – йому все було байдуже.

Він ганявся за капелюхом.

А час минав.

І якось навесні, коли здійнявся вітровій, чоловік вийшов із дому, тримаючи капелюх у руках.

Пройшовся вулицею, одягнув капелюха... і...

Вітер ущух!

Перехожі остовпіли. Не відразу зрозуміли, що сталося. Поступово зібрався натовп. Дивний чоловік підняв капелюха, вітаючись із ними, і тієї ж миті знявся вітер, і такий шалений – разом зірвав зі всіх капелюхи.

Чоловік одягнув капелюха – і вітер умить ущух.

– Спробуємо тепер ось так, – сказав він і зсунув капелюх набакир.

Повіяв легенький приємний вітерець.

Чоловік посміхнувся людям, які лише кліпали ошелешено, і пішов.

Мешканці міста здивовано перезиралися.

Потім поїдбирали свої капелюхи і провели очима людину, яка підкорила собі вітер.

Чоловік завернув у тихий провулок, зайшов у чийсь двір і, піднявшись на ганочок у три сходи, подзвонив у двері.

У цьому будинку жила дуже красива дівчина.

Припускаю – розчарував я когось, але вся таємниця дивного чоловіка була ось у чому: він підкорив вітер, щоб примусити його дуги за своїм бажанням. Йому подобалося, як вітерець, граючись, гойдав кучері дівчини біля скроні...

Чоловік подзвонив іще раз.

Двері відчинилися. На порозі стояла літня сива жінка.

Він привітався і попросив покликати дівчину, до якої прийшов, назвавши її ім'я.

Жінка сказала, що в домі тільки вона одна з таким іменем і, помовчавши, здивовано вигукнула:

– Це ти?

Чоловік придивився до її обличчя і все зрозумів.

Поряд із ганком стояла бочка із дощовою водою. Він зазирнув туди і побачив, що, виявляється, і сам уже посивів, сам уже далеко не молодий...

– Все ще ганяєшся за капелюхом? – запитала жінка.

– Ні, тепер уже ні, – відповів чоловік і зняв капелюха.

Подув дужий вітер і загойдав кущі квітучого бузку.

Він зсунув капелюх набакир – і подув ніжний, м'який вітерець.

– Заради мене ганявся за капелюхом, – мовила жінка і сумно всміхнулася.

Чоловік кивнув і поправив капелюх – вітерець зник.

Вони стояли і мовчали...

Стояли, опустивши голови, тому що знали: якщо їх підведуть, побачать в очах один одного сльози.

Аж тут із дверей вийшла дівчина, дуже схожа на цю жінку в дні її молодості.

Вона привіталася з незнайомим дідусем і, сказавши: "До побачення, бабусю", – поцілувала її у щоку і поспіхом пішла.

Чоловік посміхнувся літній жінці і зсунув капелюха набакир.

Вітерець наздогнав дівчину і бешкетливо загойдав її кучері...

Як дивились їй услід постарілі люди, про що

вони думали і що почували, я не беруся описувати.
Пробачте, це неможлива справа...

Того ж дня до старого чоловіка прийшов юнак.
На вулиці дув сильний вітер.
Капелюх висів на вішакові.

– Вибачте. Знаєте, коли вітерець... кучері... дівчини... – нерішуче почав юнак.

– Вам, звичайно, потрібен мій капелюх – з розумінням посміхнувся старий і, знявши капелюха з вішака, простягнув йому.

Юнак подякував і, задоволений, поспішив на вулицю.

Увечері він приніс капелюха назад. Вигляд у нього був стомлений, а капелюх – весь у пилюці.

– Я все зрозумів... – сказав юнак старому, – я повинен ганятися за власним капелюхом. Старий пильно глянув йому у вічі.

– Не раджу робити те, що ти вирішив. Надто вже важко. Бачиш, як я спізнився...

– Я поспішатиму, – твердо сказав юнак. – На все добре!

– За містом яма на дорозі, будь обережнішим, – гукнув йому навздогін старий...

...Увечері, коли стало зовсім темно, старий виїшов на вулицю.

Шаленів вітер.

Було безлюдно.

Чоловік постояв якийсь час, дивлячись на капелюх у руці.

Потім замахнувся і запустив його в небо.

Вітер підхопив капелюха, проніс у променях ліхтаря і кинув у пільму...

Зранку так само дув вітер.

На вулицю вийшов юнак. Він був у бузковому капелюсі.

Місто було маленьке, тому всі вже знали про все.

Крокував юнак. На нього дивилися люди і думали: зараз вітер понесе його капелюха, той поженеться за ним і все почнеться спочатку.

Потім один городянин зітхнув і мовив:

– Це дуже сумна історія.

Усі з ним погодилися.

Хтозна, може, вони самі не знали, що в глибині серця у кожного мерехтіла мрія, щоб і їхнім капелюхам підкорився вітер. Адже у кожного є хтось, чийми кучерями на вітрі хочеться милуватися.

А той юнак знов і знов мчав за капелюхом і одягав його наперекір вітрові...

Важко підкорити собі вітер. Можливо, і цей юнак підкорить його надто пізно.

Але з'явиться інший і, так, як і він, буде прагнути того ж...

І пізно досягне свого...

Потім ще хтось захоче підкорити вітер.

І так далі... без кінця.

Так, і справді ця історія навіває сум. Та хіба не охопить вас іще більший сум, якщо колись дізнаєтеся, що перевелось дивне плем'я тих, хто ганяються за капелюхами, і даремно дмуть у місті вітри?..

Троянда й будинок

Був у Маленькому Місті один будинок.

Дім, схожий на більшість інших.

Невисока арка заводила в маленький внутрішній дворик, над яким нависав загальний широкий балкон через усі чотири стіни.

З різних сторін балкона були протягнуті мотузки, на яких постійно сохла чиясь білизна, а під ними внизу у дворі грали діти.

У тіні під деревом любили посидіти чоловіки, говорили про те і се, грали в шашки, дивилися, як бігали й стрибали діти.

Господині перекидалися словами з різних сторін балкона, іноді збиралися разом, пліткували про міські новини.

Словом, тридцять родин жили в злагоді та спокої, і все їхнє життя було на очах.

Але одного разу в будинку спалахнула сварка, неприязнь розрослася, втягла в себе потроху всіх мешканців.

Спалахнувши один раз, вона вже не пригасала. Сусіди перелаялися, не розмовляли між собою, навіть дітям забороняли дружити одне з одним.

У будинку жив письменник.

Написавши оповідання, він ховав його в пляшку й, закоркувавши її, пускав річкою, говорячи добродушно: “Кому треба, той і знайде”.

На наш погляд він, можливо, чинив дивно, але повірте: наміри у нього були добрі.

І цей письменник також, на жаль, втягнувся у свару. Перестав писати оповідання, а по річці пускав порожні пляшки, немов озлився на весь світ.

Люди в будинку зранку починали сваритися, хоча не було приводу й ніхто вже не пам’ятав, через що все почалося.

Упевнений, усе сталося через дурницю.

Та, як не дивно, зазвичай найбільша сварка починається із незначного приводу.

Сварилися, лаялися з ранку до вечора.

Починали жінки. Через весь двір летіли лайка й прокльони.

Чоловіки намагалися вгамувати жінок, а потім і самі розпалювалися, спершу здалеку паплюжили один одного, потім збігали у двір, пускаючи в хід руки й навіть ноги.

Одного разу надвечір, коли сварка була у розпалі, на дах будинку, спалахнувши вогнем, опустився невідомий птах.

І заспівав...

Мешканці будинку були захоплені сваркою й не чули його співу, як не помітили й прильоту.

Але одне дівча почуло й здивовано завмерло.

Дівчинка слухала й сяяла.

– Слухайте, слухайте, хлопці, як співає! – закричала вона.

Отут і деякі жінки почули спів і крикнули чоловікам:

– Так замовкніть нарешті, дайте послухати!

Чоловіки притихли, дивуючись: що це з жінками – самі підбурювали, під'юджували й раптом...

Припинили чоловіки сварку.

Важко дихаючи, глянули вгору.

І почули спів птаха.

І, немов засоромившись його, оправили одяг, пригладили волосся, опорядилися після бійки.

Весь будинок слухав птаха.

Співав червоний птах.

Потім хлопчиська залізли на дах.

Там сидів якийсь чоловік, дивлячись у небо.

– Не бачили отут птаха? – запитали вони його.

– Ні, не бачив, – незнайомиць посміхнувся. – А навіщо вам птах?

– Так гарно співав, хотіли ближче розгледіти його, – сказали хлопці.

Засмучені хлопчаки втекли вниз, не подумавши, як і навіщо потрапив на дах незнайомиць.

– Що за птах співав там? Чому замовк? Куди він подівся? – закидали їх питаннями дорослі.

– Немає там ніякого птаха, – відповіли хлопчачки.

Усі стихли.

Зніяковіло мовчали дорослі, а діти застигли на місці – хто на балконі, хто у дворі.

І не помітили, як незнайомиць спустився у двір, прокрався в чиюсь кімнату на першому поверсі й кинув у щілину в підлозі крихітне червоне зернятко, а потім так само тихо піднявся на дах і перетворився на яскравого птаха.

Птах злетів і закружляв над будинком, схожий на племінець. Птах літав і співав.

Затамувавши подих, мешканці будинку стежили за ним.

З кожним колом птах опускався все нижче.

От блиснув між простирадлами на мотузках, облетів балкон і миттю злетів угору, до неба.

Строкаті крила розрізали вечірне небо, і птах миттєво зник у сутінках.

Люди мимоволі зітхнули.

Постояли ще й мовчки розійшлися по своїх кімнатах. І ніби змовившись, усі відразу полягали спати. Може, сподівалися побачити уві сні чудесного птаха.

А жителі сусідніх будинків дивувалися, що трапилося, чому цього вечора до них не долітає лайливий лемент?

Дивувалися сусіди тиші й спокою.

Настала ніч і занурила місто в спокійний сон.

А вранці, коли визирнуло сонечко, городян розбудив крик двірника.

– Прокиньтеся, люди! Швидше сюди! Гляньте, яке диво!

Збіглися люди із сусідніх будинків і оніміли від подиву. Будинок, про який іде мова, за ніч перетворився у величезний трояндовий куц!

Пахнули розквітлі бутони.

Неймовірне видовище.

З вікон, з балкона, з даху, а подекуди навіть зі стін тяглися квітучі троянди, нависали над вулицею, – здавалося, будинок простягав усім троянди.

Біля диво-будинку незабаром зібралося все місто.

Лише його мешканці нічого не знали.

Вони спокійно спали й посміхалися уві сні, чимось задоволені – чи то їм снився той птах, чи то аромат троянд увійшов у їхні сні.

І, можливо, до вечора б солодко проспали, якби не письменник, що жив у тому будинку.

Письменникові снилося, начебто він літав разом із чудесним птахом.

Усю ніч насолоджувався він вільним польотом.

І уві сні ж сказав собі: “Треба скоріше всім розповісти про це”.

Письменник влетів у свою кімнату, взяв аркуш паперу й описав чудового птаха. Описав і всі свої

руки – як він розкидав руки, як змахував ними, щоб не впасти на землю.

Він хотів, щоб усі люди навчилися літати.

Потім він вклав аркуш у пляшку, закоркував і полетів до ріки, і все це – у сні.

Коли він замахнувся, щоб кинути пляшку, щось кольнуло його в руку, й він прокинувся.

Відкрив очі і подивився на руку.

На пальці блищала крапля крові.

“Об що ж я вколовся, хотів би знати”, – здивовано він подумав й озирнувся.

І таке побачив, що вирішив – сон усе ще триває!

Самі подумайте: вся кімната була в трояндах!

Спросоння йому здалося, що навкруги розкидано букети троянд, і троянди висять прямо в повітрі, але, придивившись, розрізнув товсті гілки, що вибивалися з підлоги й ішли в стіни, що пробили стелю, а деякі, уквітчані великими трояндами, тяглися у вікно, звисали над вулицею.

Письменник обережно пробрався крізь колючі гілки, вийшов на балкон і оглянув двір.

Весь двір був у листі і квітах троянд. Гілки тягнулися вище даху, накриваючи двір квітучим куполом.

Письменник повернувся в кімнату, визирнув у вікно.

Юрба людей захоплено дивилася на дім, що потонув у трояндах.

Побачивши радість, письменник відчув себе щасливим і пішов будити сусідів.

Він тихо стукав у двері, щоб не перелякати людей.

– Вставайте, сусіди! Вставайте, виходьте у двір! Обережно, не вколіться колючками!

Мешканці будинку вибігли на вулицю й разом з іншими дивувалися своєму квітучому дому.

Відтепер вони стали жити інакше.

Гарним стало їхнє життя.

Дбайливо доглядали вони за трояндовим кущем і намагалися зробити один одному приємне.

Заходили до сусідів у гості, проводили час у цікавих бесідах.

Між трояндами миготіли усміхнені обличчя.

Не скажу, що жити серед троянд і колючок було дуже зручно. Люди береглися, але руки й ноги в них майже завжди були в подряпинах. Однак і дорослі, і діти не звертали на це уваги. Вони навіть пишалися подряпинами – адже на вулиці перехожі відразу визначали по них, що вони із диво-будинку.

Між іншим, городяни придумали мешканцям будинку багато прізвиськ. Одні замість “мешканці будинку” говорили: “трояндики будинку”, інші називали їх “трояндарями” – оскільки вони доглядають за трояндами, як садівник за садом, треті – вважали їх “співрозовцями” або “трояндодомцями”, але більшість городян називали їх “трояндівцями”.

Називали по-різному, але бажання в усіх було одне – жити в такому ж квітучому будинку.

Трояндівці обіцяли в усі будинки роздати насіння троянди, коли пройде пора цвітіння, але настанала осінь, а велетенський кущ усе цвів і цвів.

Тоді вони зрізали тоненькі гілочки й посадили їх у всіх дворах міста.

А вранці кожен будинок уже був квітучим кущем, а все місто скидалося на величезний рожевий сад.

Городяни не могли натішитися!

З усіх будинків лунали сміх, спів.

А згодом почалося щось дивне.

З будинків зникали мешканці!

Куди вони поділися, ніхто не знав, а рідні, якщо їх запитували, відводили очі й ухилялися – погостювати виїхали в інше місто або з роботи послали кудись.

Але дивним було й інше: на кущах троянд з'являлися солов'ї.

Солов'ї співали, люди з насолодою слухали їх щонаочі безперервно.

Зникали городяни...

І от хтось помітив, що чим більше зникає людей, тим більше з'являється в місті солов'їв.

Так і було: люди перетворювалися на солов'їв.

Щонаочі у місті з'являлися нові солов'ї.

Письменник щоранку на чистому листку писав про те, що трапилося в його місті, згортав аркуш

і опускав у пляшку. Закоркувавши її, він ішов до річки, кидав пляшку у воду, сідав на березі й думав про дива Всесвіту.

Коли смеркало, письменник вертався додому. Повільно йшов вулицями.

Дуже красиво виглядали будинки.

Уночі здавалося, ніби кущі велетенських троянд зсередини осяяні кольоровими вогнями.

Співали солов'ї...

Письменник радів, що незабаром сам також перетвориться на солов'я.

Відчував, що це трапиться зовсім скоро, бо все частіше й частіше тягло його змахнути руками й злетіти.

Уночі він сідав у ліжку й намагався підспівувати солов'ям.

А вранці, коли виходив на вулицю, його погляд мимоволі частіше й частіше злинав у небо...

Минуло багато часу. Напевно, вже всі жителі того міста перетворилися на солов'їв.

Як прекрасно!

Уночі в місто ввійде подорожній і, пройшовши вулицями, відчує себе щасливим. І засне потім, захмелілий від аромату троянд, зачудований співом солов'їв...

Однак далеко не всім подобаються троянди, та й птахів багато хто шукає зовсім не для того, щоб тішити вухо їхнім співом.

Але ж і троянда, і соловей – беззахисні.

Тому прошу всіх, у чії руки колись потрапить посланий тим письменником лист, поїхати в те місто.

Цілком можливо, що вам ніколи буде захоплюватися там трояндами й солов'ями.

Нічого не поробиш, вам доведеться перебороти багато труднощів.

Витерпіти й голод, і холод, і безсонні ночі.

І хто знає, можливо, одної з темних ночей вам доведеться пожертвувати собою, рятуючи бутон троянди або маленького птаха...

Але все одно ви будете щасливі, усвідомлюючи, що й вашими зусиллями стоїть найпрекрасніше місто на світі – місто троянд і солов'їв.

Чоловік, який дуже любив дощ

Колись у Маленькому Місті жив один чоловік, який дуже любив дощ.

Він наперед відчував, коли буде йти дощ. Завчасно виходив на вулицю, розводив руки і дивився на небо. Побачивши його на вулиці, вибігали діти і разом з ним чекали дощу.

Падав дощ.

Чоловік стояв і мокнув.

Діти стрибали довкола нього.

– Нам зрозуміло, що дітям приємно бігати під дощем, поки що годі від них сподіватися більшого. А що з тобою, дорослою людиною? – запитували в нього перехожі.

А чоловік на те відповідав:

– Дощ – це вода небесна!

Чоловік дуже любив дощ. Будь-яку справу міг кинути, аби постояти під дощем. Він міг навіть

уві сні відчути, що буде дощ, і опівночі вискочити на вулицю...

...Одного дня, коли чоловік стояв з розпростертими руками під дощем, він відчув, як на долоню впало щось маленьке.

Подививсь – прозоре блакитне зернятко. Він ще ніколи не бачив такого зернятка, отож задумався.

І здогадався, що треба зробити із зернятком.

Коли дощ собі ущух, чоловік посадив те зернятко у горщик і поставив на балкон...

У горщику виросла квітка. Невеличка, як дитинка. На ній були продовгісті, схилені додолю пелюстки, довгі, широкі, опущені додолю листочки.

Стояла квітка на балконі. Коли йшов дощ, розправлялося пелюстя і блищало блакитно.

Падали краплини дощу на пелюстки, і кожна з них перетворювалася на прозоре барвисте зернятко.

Зернятка падали на вулицю. Там їх підбирали діти.

Приносили додому і висаджували в горщиках...

...Незабаром на усіх балконах містечка повиростали квіти.

Розпускають квіти під дощем пелюстки листя, і місто раптом ніби виграє райдужним сяйвом.

Квіти були різних кольорів: червоні, жовті, сині...

І пелюстки в них були різної форми.

Від квітів ішли чудові пахощі...

Дощило.

Діти збирали блакитні зерна.

Квітів у містечку ставало все більше, і воно скоро стало схожим на величезний букет.

Стояв на дощі щасливий чоловік...

Згодом ось що надумали дівчатка з містечка: коли йшов дощ, вони брали горщички і виходили з ними на вулицю.

Ходили містечком і посміхалися одна одній. Горщички вони притискали до грудей і над ними, наче парасолька, нависало розпущене пелюстя. Раніше люди не мали парасольок. Ці квіти були першими парасольками.

Ходили містечком під дощем дівчата, задоволені своїми квітками-парасольками.

Сподобалися квіти-парасольки й літнім жінкам. Носили їх і маленькі дівчатка. Одне слово, всі, хто міг підняти горщика.

Чудовий вигляд мало містечко, коли йшов дощ. Особливо красивим було воно згори.

Літали над ним птахи, дивились на вулиці. Радістю наповнювались їхні маленькі серця. Кажуть, що з тих часів багато птахів почали співати.

Красивішало містечко... А головне те, що люди, заворожені пахощами квітів, подобіли.

Ніхто нікого не ображав.

Дівчатка не те, щоб не сварились, навіть не сперечалися між собою через своїх ляльок. І хлопчачки під час гри у футбол теж не сперечалися, забито гола чи ні.

Усі були задоволені цим чоловіком.

...Одного разу, стоячи під дощем і дивлячись на небо, чоловік почув пісню. Він відірвав од неба погляд, подивився навколо і побачив, що біля нього танцюють дівчата, танцюють і співають, тримаючи в руках горщики з квітами. Квіти ніби літали над ними.

Чоловікові сподобався їхній танок, але стало якось незручно, що дівчата танцюють біля нього.

І він знову задивився на небо.

З того часу дівчата завжди танцювали навколо цього чоловіка.

І коли одного разу чоловік залишився сам-один, він запишався тим, що, подарувавши людям квіти-парасольки, зробив добру справу.

Думки про це потім часто його навідували.

Тепер уже він, стоячи під дощем, частіше відривав погляд від неба і дивився на танок дівчат. Згодом почав рахувати їх. Виявилось, що дівчаток ставало все більше й більше.

Одного разу чоловік прокинувся на світанку і відчув, що буде дощ.

Підвівся, підійшов до вікна. Глянув на вулицю. Постояв трошки. Потім знову ліг. Заплющив очі

й подумав, що в такий ранній час ніхто не виїде танцювати, бо усі сплять. Позіхнув і заснув...

Він спав недовго...

Прокинувся наляканий...

Подивився з вікна і побачив: накрапав дощ, блакитні квіти розпростерли свої крила-листя і летіли увись.

– Боже мій! – вигукнув тоді чоловік. – Що це я наробив?!

...Відчинилися раптом усі вікна в містечку. Глянули через них городяни й побачили: під дощем летіли квіти-парасольки.

А по вулиці бігав той чоловік і жалібно плакав.

Пролетіли квітки-парасольки над містечком, побіг за ними чоловік і невдовзі зник за обрієм.

Згадали городяни про свої квіти... а їх вже не було...

...Дощі й зараз випадають над містечком.

Стрибають під дощем дівчата й хлопці. Крапає на них небесна вода...

Парасольки люди роблять уже самі. Своєю красою вони, звичайно, не рівні тим квіткам-парасолькам. Та пам'ятають дівчата і жінки чарівні пахощі і не можуть обійтися без них. Не можуть забути вони і про самі квітки-парасольки. Іноді, стоячи в задумі під парасолькою на дощі, дівчата гадають, що в руках у них квіти. Тому вони так обережно тримають свої парасольки. І якщо вони цього за-

хочуть – торкнуться одна одної парасольками та й полетять угору. Чоловіки пам'ятають велику помилку тієї людини. І тому, коли йде дощ, їм завжди хочеться вибігти на вулицю. Тоді вони вигадують якісь невідкладні справи і будь що виходять на вулицю.

Ходять вони вулицями мовчки, відводять один від одного очі, наче й не знають, чому вийшли на вулицю.

Але вже не падають з неба блакитні зернятка...

Ходять чоловіки під дощем...

Мокнуть з ніг до голови...

Чекають...

Погано їм спиться вночі.

Дехто прокидається опівночі, виходить з хатини і йде у світи.

Шукають, але не можуть знайти, куди поділися чарівні, блакитні зернятка...

Остання казка

Ці казкові історії, які я вам, діти, щойно розповів, я почув від одного дідуса. Може, й ви також зустрічали його. Якщо так, то спробуйте пригадати... Заглиблений у свої думки, він ходив вулицями, не дослухаючись до міського шуму. Іноді зупинявся і, підвівши голову, дивився на небо.

Маленька кімнатка дідуса була заповнена книгами. Високими стосиками лежали вони навіть на підвіконні єдиного вікна, майже затуляючи його. В кімнаті через це стояла напівсутінь. Дідусь жив самотньо.

Я часто навідувався до нього послухати його казкових історій.

Він розповідав про те, що любив: про дерева, квіти, каміння, про звірів і птахів. Я міг слухати його до знемоги.

Якось увечері я застав дідуса в ліжку.

Хотів привести до нього лікаря, але він запечливо похитав головою:

– Не треба. Краще сідай, я розповім тобі ще одну історію. І ось що повідав мені старенький того вечора...

У Маленькому Місті жили колись майстри-склярі. Вони ходили вулицями й вигукували:

– Шибки вставляємо! Кому вставити шибку?!

Склярі любили свою роботу – на сонці чудово вилискували вставлені ними шибки, засклені вікна не пропускали холоду, і діти не мерзли у своїх ліжечках. Склярі любили дітей.

Особливо любив їх той, у кого не було ні дружини, ні дітей. А самотній людині, як відомо, дуже сумно жити на світі...

Якось увечері, коли цей скляр нарізував шибки, у його двері хтось постукав. Він відчинив і побачив за порогом маленьку дівчинку. Дівчинку з блакитними очима.

– Можна, я буду у вас жити? – запитала вона.

– Будь ласка, заходь, заходь! – запросив її скляр.

Він провів її до кімнати, всадовив за стіл, пригостив яблуками і солодким фруктовим соком.

Відтак знову заходився нарізувати скло.

Дівчинка зацікавлено стежила за ним. У шибках танцювали і відбивалися промені надвечірнього сонця. Вона взяла шматочок скла і покрутила в руках – скло виблискувало, сяяло. Це було так прекрасно!..

Скляр перестав працювати і лагідно дивився, як дівчинка раділа і тішилася скельцем. Та ось

погасли останні промені сонця і дівчинка раптово обернулася на квітку.

Скляр сторопів.

Цілу ніч він не стуляв повік, боячись, щоб із квіткою не трапилося чогось. А вранці квітка знову стала дівчинкою.

Скляр усміхнувся їй і, весело насвистуючи, пішов склити вікна. Так вони й жили – скляр і дівчинка.

Ночами дівчинка ставала квіткою, а вдень гралася, очікуючи, коли повернеться майстер.

Та найбільше дівчинка любила спостерігати, як міняться на сонці шматочки скла. Вона зачаровано дивилася на сяючі шматки, здивовано кліпаючи своїми довгими віями.

Шибки, якими милувалась дівчинка і які скляр потім уставляв у вікна, чарівно мерехтіли голубим сяйвом.

Дітлахи були в захопленні від цих шибок. Перед сном вони дивилися на них, а вночі тихенько відчиняли вікна й летіли в небо.

Осяяні місячним світлом, вони співали, як ті птахи, що щебечуть і співають, бо вміють ширяти в небі.

Дехто з дорослих теж літав разом із дітьми. Проте були й такі, кому це не подобалося, – і вони порозбивали всі шибки, що мерехтіли голубим сяйвом. Відтак покликали інших склярів, аби ті вставили звичайні шибки.

Але майстри уміли виручати один одного. Вони змовилися брати скло у скляра, який дав притулок блакитноокій дівчинці.

І в Маленькому Місті знову засяяли вікна.

І знову невдоволено забурчали дорослі – не всі, звісна річ, – мовляв, вони не можуть спати, коли діти літають і співають!

Знайшлися навіть і такі, що пригрозили стріляти в дітей, якщо вони не перестануть літати.

Тоді скляр попрохав блакитнооку дівчинку:

– Не грайся, будь ласка, більше зі склом.

– Чому? – здивувалася та. І скляр розповів їй усе. Дівчинка засмутилася.

– Я дуже тебе люблю, але не можу й далі залишатися у вашому місті. Я піду. Ти дивись на небо. Поки воно блакитне – я буду жива, бо небесна блакить – від кольору моїх очей. Може, я коли-небудь і повернуся до тебе, коли тут більше не буде тих людей, що не дають дітям літати, – сказала вона й пішла.

Скляр чекав її, але дівчинка не повернулася... Дідусь замовк. Очі його зблиснули вологою. І тут я збагнув: він розповідав мені про себе! Хворий дідусь мовчав, а з його очей котилися сльози. Потім він підвівся, одягся і, підійшовши до вікна, гукнув:

– Ходи, допоможеш мені!

Ми прибрали з підвіконня книги і... І я побачив диво!

Шибки у вікні випромінювали блакитне сяйво!

– Це – єдине вікно у місті, яке залишилося таким...

Я стояв, зачарований блакитним мерехтінням. Голос дідуся вивів мене з заціпеніння.

– Мені пора летіти. Прошу тебе, залишися тут, живи в моїй оселі і, будь ласка, дочекайся дівчинки з блакитними очима.

Після цього він відчинив вікно, розпростер руки і зник у п'ємті. Нараз налетів порив вітру. Дзенькнуло скло. Це розбилося останнє вікно, що мерехтіло блакитним сяйвом... І я залишився у кімнаті сам... Я й досі живу в цій кімнаті. Встаю на світанку й дивлюся на небо.

Воно – блакитне. Я полегшено зітхаю: блакитноока дівчинка жива! Вона десь собі грається і колись неодмінно постукає до мене.

Але я благаю вас, діти: якщо вам пощастить побачити після заходу сонця блакитнооку дівчинку, яка несподівано обернеться на квітку, не здіймайте галасу. Краще посидьте поряд до світанку, аби в темряві хтось випадково не наступив на неї...

Зміст

<i>Дорогий друже!</i> (передмова Івана Андрусяка).....	5
<i>Гурамові Петріашвілі</i> (вірш Івана Андрусяка).....	9
<i>Динозаврик</i> (переклад Олександра Мушкудіані).....	11
<i>Тетрсмела</i> (переклад Станіслава Реп'яха).....	18
<i>Скрипаль і пташка</i> (переклад Станіслава Реп'яха).....	25
<i>Сумний клоун</i> (переклад Станіслава Реп'яха).....	32
<i>Бегемот і сон</i> (переклад Івана Андрусяка).....	40
<i>Артист</i> (переклад Інни Олешко та Владислава Савенка).....	52
<i>Тусик і Омюсик</i> (переклад Руслани Скачко).....	67
<i>Піаніно й метелики</i> (переклад Івана Андрусяка).....	76
<i>Квіти</i> (переклад Івана Андрусяка).....	92
<i>Метелик</i> (переклад Станіслава Реп'яха).....	104
<i>Дивак</i> (переклад Станіслава Реп'яха).....	111
<i>Догоридригом</i> (переклад Станіслава Реп'яха).....	118
<i>Маляр і понурий пан</i> (переклад Олександра Мушкудіані).....	129
<i>Балерина</i> (переклад Руслани Скачко).....	141
<i>Шапкар</i> (переклад Станіслава Реп'яха).....	151
<i>Дивний художник</i> (переклад Інни Олешко та Владислава Савенка).....	160
<i>Снодар</i> (переклад Інни Олешко та Владислава Савенка).....	168
<i>Людина і вітер</i> (переклад Руслани Скачко).....	180
<i>Троянда й будинок</i> (переклад Інни Олешко та Владислава Савенка).....	191
<i>Чоловік, який дуже любив дощ</i> (переклад Олександра Мушкудіані).....	202
<i>Остання казка</i> (переклад Станіслава Реп'яха).....	209

Цю книгу надруковано
на екологічно чистому книжковому папері,
що зменшує контрастність сприйняття тексту
і спеціально призначений для друку дитячих видань.

Літературно-художнє видання

Гурам Петріашвілі

Чудеса
Маленького
Міста

Для молодшого та середнього шкільного віку

Ілюстрації та обкладинка *Марини Шутурми*
Дизайн обкладинки *Галини Гінайло*
Передмова та вірш *Івана Андруска*

Літературний редактор *Мар'яна Савка*
Технічний редактор *Роман Коник*

Підписано до друку 18.03.2009. Формат 60x84/16
Гарнітура шкільна. Умовн. друк. арк. 12,60.
Наклад 2000 прим. Зам. № 9-0315.

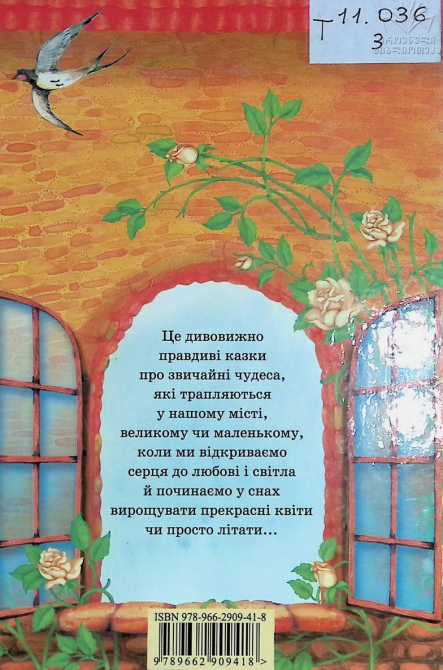
Видавництво **С**тарого **Л**ева

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК № 2442 від 20.03.2006 р.

ТОВ "Видавництво Старого Лева"
а/с 8839, м. Львів, 79044
тел./факс: (032) 238-50-87
e-mail: lev@starlev.com.ua
www.starlev.com.ua

Віддруковано у ВАТ «Харківська книжкова фабрика "Глобус"»
корпоративне підприємство ДАК «Укрвидавполіграфія»
61012, м. Харків, вул. Енгельса, 11
Свідоцтво ДК № 2891 від 04.07.2007 р.

T 11.03/6
3 4105730
0102110103J

Це дивовижно
правдиві казки
про звичайні чудеса,
які трапляються
у нашому місті,
великому чи маленькому,
коли ми відкриваємо
серця до любові і світла
й починаємо у снах
вирощувати прекрасні квіти
чи просто літати...

ISBN 978-966-2909-41-8

9 789662 909418 >